

S T R I P S C H R I F T

DE GRAFISCHE ROMAN
PIETER KUHN

NUMMER 376 * €6,50

EVER MEULEN

→ REDACTIO

De Tweede Wereldoorlog blijft sommige striptekenaars (postuum) achtervolgen. Neem Willy Vandersteen, van wie wordt beweerd dat hij in die periode onder de naam Kaproen antisemitische spotprenten maakte voor *De Nationale Socialist*. Dochter Helena heeft dit vermeende oorlogsverleden van haar vader laten onderzoeken. De voorlopige conclusies zouden hem vrijpleiten, maar onduidelijk is nog wie de onderzoeker is geweest. Het gerucht gaat dat het een historicus is die werkt bij Standaard Uitgeverij, het *Suske en Wiske*-bolwerk bij uitstek. Als dit waar is, kan het onderzoek in de prullenbak, want dan zal er altijd twijfel bestaan aan de onafhankelijkheid ervan.

Of denk aan Pieter Kuhn. Hij maakte tijdens de Tweede Wereldoorlog omslagen voor de Volksche Uitgeverij Westland, zoals *Wij hebben den Führer gezien*, *De Kapiteins Christiansen* en *Doodgravers van het Britsche imperium*, en tekende voor uitgevers als Holle & Co en A. Rutgers, die na de oorlog moesten sluiten. Kuhn liet zich registreren bij het beroepsgilde van de Nederlandse Kultuurkamer om aan het werk te kunnen blijven, ook voor bij voorbeeld het reclamebureau Kastelein, zoals in dit nummer wordt getoond. Daartegenover staan zijn ondergrondse activiteiten, waaronder het vervalsen van persoonsbewijzen, het in huis nemen van onderduikers, en zijn deelname aan de Binnenlandse Strijdkrachten. Kuhn speelde een dubbelrol, net als Marten Toonder en zoveel anderen in de oorlog. Het is jammer dat hij nooit uitleg heeft gegeven. Nader onderzoek zou ook hier meer helderheid kunnen scheppen, ondermeer over de vraag hoe het komt dat Kuhn vlak na de bevrijding probleemloos met *Kapitein Rob* aan het werk kon bij *Het Parool*.

→ OMSLAG

Het omslag van dit nummer van *Stripschrift* werd oorspronkelijk gemaakt als omslag voor *The New Yorker* 19 uit 2003. Het kreeg van Ever Meulen de titel *Summer Thrills* mee.

■ INHOUD

2 ACTUA

10 STARS & STRIPS

Olav Beemer

12 EVER MEULEN

Jean-Marie Mieviss

19 BITS & PIECES

Ben Bits

20 DE GRAFISCHE ROMAN

Dik Rondeltap

23 GREGORIUS NEKSCHOT

Geert de Weyer

25 MANON KOMT...

Manon Albers

26 ARCHIEF→ PIETER KUHN

Lex Ritman

32 DE BOVENTOON

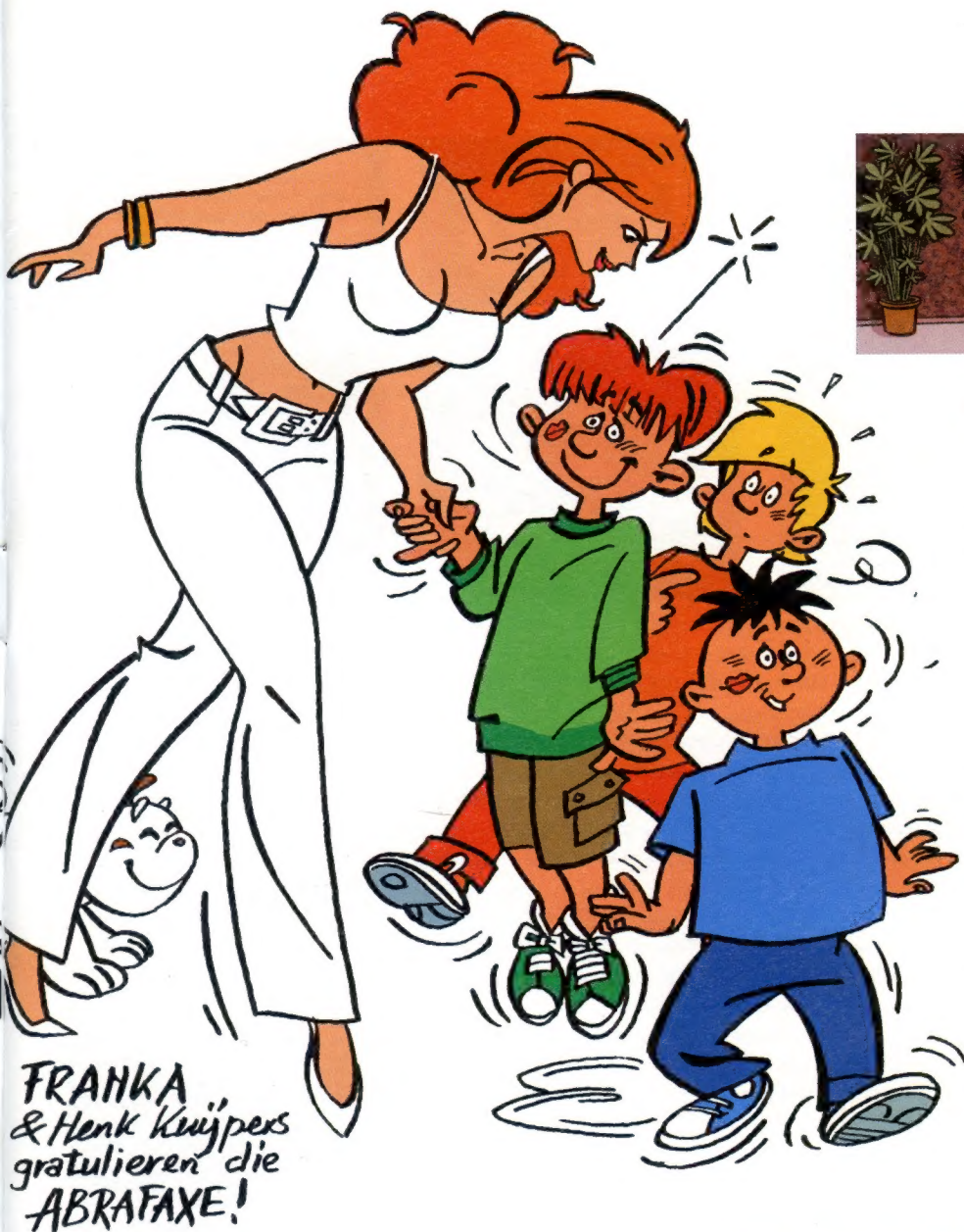
44 HEINZ SERVICE SPREAD

→ SUVAAL

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIJFT.NL

Abrafaxe 30 jaar!

De Berlijnse uitgeverij Mosaik Steinchen für Steinchen Verlag heeft een hommage-album aan de *Mosaik/Abrafaxe*-serie uitgebracht. Deze legendarische oud-DDR-strip heeft de respectabele leeftijd van dertig jaar bereikt. *Abrafaxe* is de voortzetting van de oorspronkelijke, nog legendarischer Oostblok-strip *Mosaik* met de drie mannetjes Dig, Dag and Digidag in de hoofdrol. Auteur Hannes Hegen maakte de strip van december 1955 tot augustus 1975. Na een conflict met zijn uitgever brak hij met de serie. Lothar Dräger maakte een doorstart met drie nieuwe karakters: Abrax, Brabax and Califax, kortweg *Abrafaxe*. Nog steeds komen er nieuwe *Mosaik*-afleveringen over *Abrafaxen* uit.

Het jubileumalbum draagt de titel *Wir gratulieren!* (ISBN 3-932667-46-8, €12,70) en telt getekende gelukwensen van vele stripmakers, waaronder Edouard Aidans, Hermann, Ulf K., François Walthéry, Eddy Paape, Jo-El Azara, Simon Léturgie en Henk Kuijpers! 'Omdat *Franka* in het Duitse blad *Zack* staat, en dat is van dezelfde uitgever, ben ik benaderd om een felicitatetekening te maken. Een geweldige strip is het natuurlijk niet, dat vindt iedereen. In het land der DDR-blinden was eenoog *Mosaik* de koning. Al moet ik zeggen dat men de laatste tijd wel goed bezig is.' RS

Poep aan je schoen!

Scatologie: voorliefde voor alles wat met excrementen te maken heeft. Gerrit Komrij heeft er een standaardwerk over geschreven: *Kakafonie - Encyclopedie van de stront* (Bezige Bij, ISBN 90-234-1907-3, vormgeving door Piet Schreuders). Het biedt een waaiervan van wat er is geschreven, bedacht en getekend over menselijke en dierlijke fecaliën.

Komrij noemt het in zijn vooraf 'het laatste taboe': het praten over eigen en andersmans stoelgang. Hij constateert dat er in de loop der tijden genoeg over geschreven is, 'al vonden scatologische teksten nooit hun weg naar de schoolboeken of de bovengrondse canon.' In het boek staat niet alleen de anekdote centraal, vaak blijkt de scatologie bij uitstek een instrument om het menselijke bestaan te bespotten.

Wel jammer is dat er in *Kakafonie* geen hoofdstuk aan 'beeld' is besteed. Er staan weliswaar fraaie illustraties in, en Komrij voert een aantal striptekenaars en cartoonisten op - Eric Schreurs, Kamagurka, Benoît van Innis, Yrrah, Peter Vos, Tomi Ungerer, Jeroom, Gumbbah, Zaza, Gumbbah, Willem, Topor, Arno - maar een apart lemma over koprofielen in de stripwereld had bij voor-

beeld welkom geweest. Verwijzingen naar Jeroen 'poep aan je schoen' uit *Jan, Jans en de kinderen* (Jan Kruis) of de drekgrippen uit *Dirkjan* (Mark Retera) hadden niet misstaan. Ook Ruffman (uit *Dirkjan*, Mark Retera), Poephooft (Lamelos), Reetman (Jerome) of Fartman (een Finse stripheld!) hadden best in *Kakafonie* thuisgehoord.

Onder striptekenaars bestaan vast en zeker nog talloze andere kenners van de drollenkunde en schetelologie. Maar een echt gemis in Komrij's overzichtswerk is *Sjef van Oekel* (Theo van den Boogaard/Wim T. Schippers), die stercorair gezien een hoog niveau bereikt. Zoals in de grap *Les Excrements se Touchent* waarin Van Oekel, als het diner wordt gebracht, uitroept: 'Ik kan dit natuurlijk allemaal wel gaan opeten, ober... maar is het niet wel zo efficiënt om het *rechtstreeks* in de wc te kieperen?' RS

Boot & Van Dijk willen gepimpt

Het detectiveduo Boot & Van Dijk hebben genoeg van hun zwart/witte bestaan: zij willen kleur in hun leven. Met die boodschap gaan ze langs hun geestelijk vader Kees Sparreboom. Die geeft ze in de speciale uitgave *Mutaties* een voorproefje door ze in drie scènes kennis te laten maken met de werelden van achtereenvolgens Rembrandt van Rijn, Henri de Toulouse-Lautrèc en Hergé. Sparreboom is op voorhand niet blij met de 'extravagante' eisen die zijn creaties stellen en laat hen dan ook zien dat 'felle tinten niet garant staan voor een kleurige afloop.' *Mutaties* (Fortmedia 2005, ISBN 90-77219-19-6, €7,50, 48 pagina's, sk) is een leuke promotiegimmick met allerlei cameo's uit het kunst- en stripmilieu, waarmee uitgeverij Fortmedia de serie *Boot & Van Dijk* meer onder de aandacht tracht te brengen. Vooral verkrijgbaar op grote stripbeurzen. RS

Ambitieuze studie over comiciindustrie

De Britse stripvorser Paul Gravett is bezig aan een evenzo ambitieus als indrukwekkende reeks: hij wil de komende jaren een dozijn boeken uitbrengen over de stripindustrie. Inmiddels zijn twee boeken verschenen: over manga en grafische romans. De derde studie zal over de Britse comicwereld gaan.

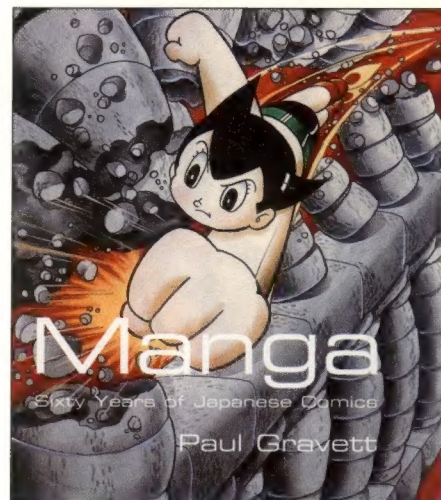
In het eerste boek, *Manga - Sixty years of Japanese Comics* (Laurence King Publishing, ISBN 1-85669-391-0, €35, 172 pagina's, kleur, sk) behandelt Gravett de opmerkelijke opkomst van manga na de Tweede Wereldoorlog in het Westen. Hij stipt diverse onderwerpen aan, zoals de diverse genres, het geweld in manga en de protesten daartegen en de Japanse export. Speciale aandacht is er voor Osamu Tezuka, de bedenker van de klassieker *Astro Boy*.

'Manga zijn niet te stuiten,' benadrukte Gravett tijdens een lezing op Strip Turnhout afgelopen december. Hij wees erop dat veel mensen in het Westen de Japanse strips een bedreiging vinden. Zo ondervond een plan in Engeland om manga op te nemen in het assortiment van openbare bibliotheken, met als doel meer jeugd aan te trekken, veel weerstand. 'Manga zijn niet eng. Net als bij de westerse strips komt er een waai- er aan onderwerpen langs, gericht op velerlei doelgroepen, van jong tot oud. Het verschil zit 'm meer in de emotionele lading en de wijze waarop die wordt weergegeven. Daar moet je aan wennen.'

Gravett's tweede boek, *Graphic Novels - Stories To Change Your Life*, verscheen in 2005 bij een andere uitgever: Collins

Design/Aurum Press (ISBN 1-85669-391-0, ±€35, 192 pagina's, kleur, sk). Hierin legt hij aan de hand van een selectie meesterwerken - van Neil Gaimans *Sandman* tot Marjane Satrapi's *Persepolis* - uit hoe je grafische romans kunt lezen. Zie pagina 20 en verder voor een uitgebreid artikel over dit laatste boek. RS

Meer info: www.paulgravett.com

→ FLITSEN

➔ In *Unheimisch. Flarden van den Grooten Oorlog* heeft Rob van Zanten illustraties gemaakt bij literaire teksten en citaten over de Eerste Wereldoorlog. Het boek is een duo-uitgave van Leidse Stripshop en Stichting Beeld voor Beeld. ➔ Bij uitgeverij Aprilis is *In de schaduw van de Vliegende Hollander* verschenen, met talloze illustraties van Jack Staller. Auteurs Graddy Boven en Arne Zuidhoek gaan in op de achtergronden van de legende. ➔ Het blijft rommelen bij Dupuis. Moederhuis Média-Participations zou weer twee leden van het directiecomité in Marcinelle hebben ontslagen. Het personeel is daarop opnieuw in staking gegaan. ➔ Casterman heeft een herdruk

uitgebracht van het scheldwoordenboek van Kapitein Haddock. *Duizend bommen en granaten* van Albert Algoud, bewerkt door Har Brok, kent alleen een andere cover. ➔ Bij Standaard Uitgeverij verschijnt in september de eerste *De familie Doorzon*. Deel 29 draagt als titel *De familie Doorzon draait door*.

➔ Uitgeverij Atlas gaat de Peanuts-heruitgave van Fantagraphics in het Nederlands uitgeven. *Peanuts 1: 1950-1954* van Charles M. Schulz staat gepland voor juni. Als dit echter in net zo'n tempo gaat als de Will Eisner-bibliotheek (waar blijft *Fagin de Jood* toch?), dan belooft dat weinig goeds.

➔ Op 19 april is de tekenfilm *Asterix en de Vikingen* in première gegaan. De film onder regie van Stefan Fjeldmark

is gebaseerd op *Asterix en de Noormannen*. Idols nummer 2 Jim Bakkum sprak de stem in van Hippij, de bangerik die uitgerekend door de Vikingen wordt ontvoerd. ➔ Halfords speelt hierop in en heeft *Asterix & Obelix*-acties. Bij aankoop van een kinderfiets en een kinderfietsaccessoire ontvang je twee gratis kaartjes voor de bioscoopfilm. Ook was er, via een prijsvraag, kans op kaartjes naar het Franse Parc Astérix. ➔ Een nieuwe stripactie bij *Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg*. Studio Vandersteen - naar verluidt heeft dochter Helena er een belangrijke stem in gehad - heeft de beste tien *Suske en Wiske*-albums geselecteerd die verkrijgbaar zijn met een bon uit de krant en een bijbetaling van €1,50. ➔ Update Stripstrijd van *Het Parool* in de derde ronde versloeg Roger Klaassen met zijn strip *Van Zanten Lamelossier* Boris Peeters met de strip *Kayako*. Klaassen behaalde 59% van de stemmen. In ronde vier bleef het tot het einde toe spannend.

Marc Verhaegen verslaat Studio Vandersteen

'Ik heb tegen een mastodont gevochten, ben zelfs geïntimideerd, maar ben nu vooral gelukkig dat bewezen werd dat mijn ontslag onrechtmatig verlopen is.' Aldus Marc Verhaegen, de begin vorig jaar ontslagen ex-*Suske en Wiske*-adoptievader die in maart een rechtszaak voerde tegen zijn voormalige werknemers rond misbruik van ontslagrecht. Nog voor de auteur er die bewuste 25 februari 2005 zelf van op de hoogte werd gebracht, had Studio Vandersteen middels een persbericht immers het ontslag van Verhaegen al wereldkundig gemaakt.

De tegenpartij omschreef de rechtszaak op de hoorzitting toen nog als een roekeloze procedure en nam ook de woorden lastercampagne in de mond. Verhaegen had ondermeer Helena Vandersteen als een zeug afgebeeld in *Vrij Nederland*. De rechtbank ging daar op 18 april tijdens de uitspraak echter niet in mee. Ze oordeelde dat het ongepast en overbodig was om Verhaegens kwaliteiten via een persbericht wereldkundig te maken. Ze vroeg zich af waarom het ontslag en het bericht niet gezamenlijk werd besproken en gaf zelfs de suggestie dat beide partijen een gezamenlijk persbericht hadden kunnen opstellen.

Volgens Verhaegens advocaat Koen Maenhout is ook de houding van de rechtbank inzake de tegenvordering niet onbelangrijk. Zo ging de rechtbank niet in op de eis tot schadevergoeding van Studio Vandersteen. Die was van mening dat Verhaegens nieuwe figuurtje Sanne te veel gelijkenissen zou vertonen met Wiske, alsook dat het (herschreven) verhaal over Sulamith Schiff, dat Verhaegen oorspronkelijk had geschreven toen hij nog voor de Studio werkte, niet zijn eigendom zou zijn. De rechtbank achtte dat niet bewezen. Wel gegrond verklaard werd hun eis dat een plaatje uit *De formidabele fantast* waarin Barabas zich uitsprekt over de holocaust, niet ter publicatie had mogen worden gegeven aan *Algemeen*

Dagblad. 'Inbreuk op het auteursrecht', heette het. Dat kost Verhaegen voorlopig €1.

Verhaegen kraait ondertussen victorie. 'Voor mij is het een soort eerherstel. Ik denk dat Studio Vandersteen veel te ver is gegaan met hun misbruik van macht. Ze hebben alle wegen naar Standaard Uitgeverij voor mij platgebrand, wat voor een zelfstandig striptekenaar in Vlaanderen toch een behoorlijke aderlating is. Goed, ik zit nu wel bij een andere uitgeverij – Mezzanine – maar het had evenzeer anders kunnen aflopen. Ik ben nu vooral zeer dankbaar dat ik heb kunnen bewijzen dat mijn ontslag onterecht was. De overwinning smaakt zoet.'

Dat de rechtbank hem slechts €7500 toekent in plaats van het gevraagde jaarloon, deert hem niet. 'De morele overwinning is veel belangrijker dan de financiële. Dat doet goed, vooral nadat ze je maandenlang aan de schandpaal hebben genageld. Kijk, het is niet omdat je geld en macht hebt dat je je alles kunt permitteren. Gelukkig heeft de rechtbank daar ook zo over geoordeeld.'

Helena Vandersteen zegt verbaasd te zijn over het vonnis. In beroep gaan overweegt ze voorlopig niet. 'We vinden dat deze geschiedenis lang genoeg geduurd heeft en willen deze periode zo snel mogelijk achter ons laten. Wij zijn niet van plan om meneer Verhaegen de kans te geven om nog meer in de media op te duiken. Als hij nog sensatie wil, dan zal hij er zelf voor moeten zorgen. Wij zijn in ieder geval zo gelukkig met het nieuwe *Suske en Wiske*-team dat we deze problemen er wel bij kunnen hebben. We hebben nog nooit zoveel fanmail gekregen. Dat was te lang geleden.'

Op de melding dat de verzamelde pers vernietigend reageerde op de drie reeds door dat team gepubliceerde *Suske en Wiske*-albums, reageert ze laconiek. 'De pers is het publiek niet, hè?!' Verkoopcijfers zullen er pas volgend jaar zijn. GdW

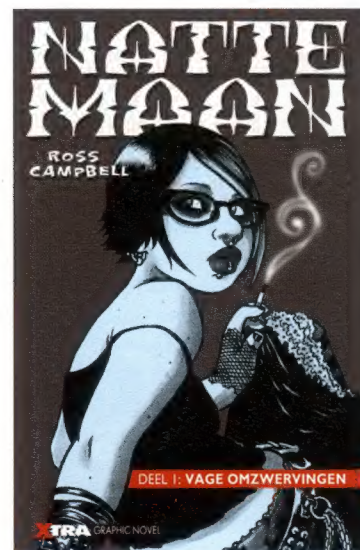
Uiteindelijk trok Coen Braber met *De anderen* aan het langste eind en behaalde 51%. Hij versloeg Patrick Ruiz de Fez en zijn strip *Walter Ego*. ➔ Na Kamagurka is het nu Hein de Kort die de binnenkant van Rizlavloetjesverpakkingen voorziet van een cartoon. Roken is

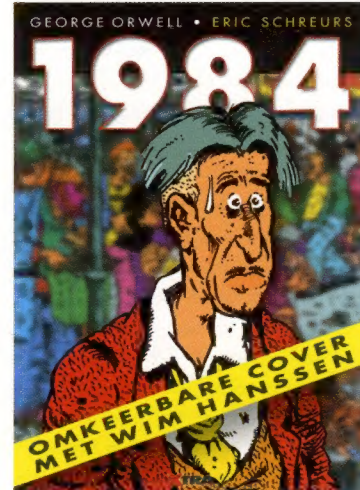
dodelijk maar met Rizla ga je wel lachend ten onder. ➔ Nog bijzondere stripboeken of curiosa? Het Stripschap doet een oproep tot het aanbieden van spullen voor een veiling tijdens Stripedagen Haarlem. Informatie en aanbiedingen via info@stripschap.nl ➔ Kiekeboe- of Merho-liefhebber? Dan moet je ergens tussen 10

en 29 mei naar het Wijnegem Shopping Center in Wijnegem nabij Antwerpen. Naar aanleiding van deel 109 uit de reeks organiseert Standaard Uitgeverij een vogelverschrikkerswedstrijd voor schoolklassen en die worden daar tentoongesteld. De winnaars ontvangen hun prijs, alle 109 albums, uit handen van Merho zelf. ➔ In 2007 verschijnt van de strip- en televisieseriefamilie *De Simpsons* een film. De serie wordt al zeventien jaar met succes door televisiezender Fox uitgezonden. De hoogste tijd voor een film over 'de grootste held in de Amerikaanse geschiedenis', zo meldt een trailer van de film. ➔ Tijdens de Mercatorstripbeurs op 11 juni in Kruibeke verschijnt een bundeling van drie klassieke Bob de Moor-verhalen. Het gaat om *De leeuw van Vlaanderen*, *Kerels van Vlaanderen* en *Sterke Jan*. Al in mei vindt de officiële presentatie plaats op het gemeentehuis in Temse. Ook nieuw op de beurs in Kruibeke: albums van Ploeg, Hec Leemans en het vierde deel van *Gord* (Christian Denayer) dat dit keer bij Arcadia verschijnt.

ADVERTENTIE NIEUW BIJ XTRA

NATTE MAAN Veelbelovend debuut van Ross Campbell over het (on)alledaagse leven van Cleo Lovedrop en haar vrienden in het broeierige stadje Wet Moon. *Twin Peaks* op z'n gothic. € 15,90 (172 pag.)

1984 is terug! Eric Schreurs en Wim Hanssen lieten George Orwell terugkeren naar het jaar 1984. Wat was er uitgekomen van Orwells beangstigende toekomstvisioenen? Met Piet Kietelhaar (Christ Titulaer), Henkie Vriendje (Hennie Vrienten) e.a. € 14,90 (96 pag.)

PECULIA Richard Sala goes Dutch: de merkwaardige avonturen van het raadselachtige meisje Peculia. € 13,90 (96 pag.)

WWW.UITGEVERIJXTRA.NL

Het marineleven van Peter Spier

Peter Spier (1927), zoon van de bekende illustrator Jo Spier, is zelf ook geen onverdienstelijk tekenaar. Hij heeft vooral carrière gemaakt als maker van kinderboekprenten, maar een recente tentoonstelling in het Marinemuseum in Den Helder liet zien dat hij zich ook thuis voelde in de nautische wereld. Spier was van 1947 tot 1951 in dienst van de Koninklijke Marine en vond na zijn opleiding emplooi bij het marineblad *Alle hens*. Daarvoor maakte hij talloze illustraties, zowel in Nederland als op andere plekken in de wereld (al varende aan boord van de 'Tromp', 'Heemskerck' of 'Karel Doorman'). In 1998 schenkt Spier zijn marinetekeningen aan het museum. De collectie geeft een beeld van het Nederlandse marineleven in de jaren na de Tweede Wereldoorlog. In het boek *De marinewereld van Peter Spier - De Koninklijke Marine in honderd tekeningen* (uitgeverij Aprilis, ISBN 90-5994-106-3, €22,50, 84 pagina's, kleur, hk) beschrijft auteur Graddy Boven de loopbaan van Peter Spier. Veel aandacht gaat natuurlijk uit naar zijn marinewerk. In het mooi geïllustreerde boek staan naast foto's schetsen en tekeningen van bij voorbeeld vliegkampschepen, kruisers, onderzeebootjagers, bommenwerpers en aanmonstergebieden (zoals Curaçao). Ook blijkt Spier diverse humoristische pentekeningen te hebben gemaakt: het marineleven met

DE KAREL DOORMAN VERLAAT WILLEMSSTAD OP CURAÇAO.

een knipoog, aldus de uitgever. Misschien is hier nog de meeste invloed terug te vinden van zijn vader Jo alsook van Peter van Straaten. Jo Spier was namelijk een voorbeeld voor Van Straaten, die op zijn beurt weer door Peter Spier werd bewonderd. RS

Djanko uit AD gezet

Op 31 maart verscheen de laatste cartoon van Djanko, pseudoniem van Herman Jan Couwenberg, in *Algemeen Dagblad*. Na de krantenfusie medio vorig jaar werd Djanko 'overgenomen' van *Rotterdams Dagblad* waar hij na een periode *Het Vrije Volk* bij terecht kwam. Negentien jaar lang tekende hij vervolgens cartoons. Vragend naar de reden van dit ontslag, meldt Couwenberg deze niet écht te hebben ontvangen. 'Al vanaf de start in *AD* voelde ik dat de samenwerking niet helemaal van harte verliep. Uiteindelijk meldde de hoofdredacteur dat mijn tekenstijl niet helemaal paste bij de krant. En tsja, tegen zo'n argument kun je natuurlijk niet op... Djanko, die nog meerdere opdrachtgevers heeft waaronder *VPRO-gids*, *FNV-bladen* en *Arts & Auto*, zit echter niet bij de pakken neer. 'Ik zie het als

een *sabbatical* waarin ik de zaken op een rijtje zet. Ik ben nog bezig met muziek, denk na over publicatiemogelijkheden via het internet en wil misschien ook nog wel eens een strip maken. Gelukkig ben ik niet financieel afhankelijk van *AD* al mis ik natuurlijk wel een belangrijke bron van inkomsten. Ook de aanvankelijke bitterheid is wel verdwenen.' Djanko – de naam is samengesteld uit Jan, Ko (van Couwenberg) en een toegevoegde D voor de klank

– bracht nog maar kortgeleden een bundel met cartoons uit bij uitgeverij De Harmonie. 'Dat is vast niet de laatste,' aldus Couwenberg, 'ik heb mevrouw en meneer Vibber, die regelmatig optraden in mijn cartoons, in een zomerslaap gebracht maar verwacht dat ik dit echtpaar wel weer zal gaan gebruiken.' TdK

→ WEBFLITSEN

IN HET KORT STAAN HIERONDER EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN -PERIODE. WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR WWW.STRIPSCHRIJF.NL

- 22 MRT De Belgische stripmaker Hermann (67), auteur van onder meer *Jeremiah*, *Sarajevo Tango*, *Bernard Prince*, *Comanche* en *De torens van Schemerwoude*, heeft de laatste hand gelegd aan *Schemerwoude 13: Dulle Griet*. Het scenario is van zijn zoon Yves Huppen, die zich door het gelijknamige schilderij van Pieter Breugel liet inspireren.
- 23 MRT De staking bij uitgeverij Dupuis is voorbij. Het Franse moederbedrijf Média-Participations heeft beloofd de komende drie weken nader onderzoek te doen naar mogelijkheden om het conflict op te lossen.
- 24 MRT De *Asterix*-wetenschappers René van Royen en Sunnyva van der Vegt hebben in het kader van de boekenweek een essay over 'muziek in de oudheid' geschreven. Hierin speelt de bard Assurancetourix een centrale rol.
- 31 MRT Uitgeverij Lombard bestaat in 2006 zestig jaar. Om dit jubileumjaar te vieren brengt de uitgever een aantal klassieke albums opnieuw uit, maar helaas niet in het Nederlands.
- 01 APR Op vrijdag 14 april start in Walibi World in

Biddinghuizen een tentoonstelling met de stripfamilie uit *Jan, Jans en de kinderen* in de hoofdrol.

➤ 05 APR Onlangs is op een expositie in Waterloo een origineel van de Belgische tekenaar Christian Denayer gestolen. Het betreft een zwart/wit-tekening van het omslag van het zojuist verschenen vijfde album – *De wraak* – van de serie *Wayne Shelton*.

➤ 06 APR Voor het vijfde opeenvolgende jaar maakte de stripcommissie van het Vlaams Fonds voor de Letteren haar subsidieschema bekend. Achttien stripauteurs kwamen in aanmerking voor financiële ondersteuning en ook voor diverse projecten is geld beschikbaar, waarmee het budget aanzienlijk wordt overschreden.

➤ 07 APR Op 10 april 2001 werd in Nijmegen Studio Noodweer opgericht. Het vijfjarige jubileum wordt uitbundig gevierd. Enerzijds met een overzichtstentoonstelling in de Nijmeegse stripwinkel Señor Hernandez, anderzijds met de uitgave van een speciaal album.

JORDI PETERS

De mangameter (deel 3)

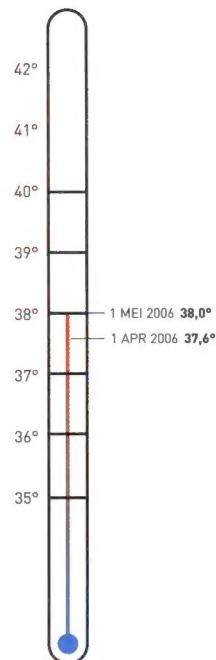
In Nederland is er *Aniway*, een blad over 'anime, manga, games & J-pop wrapped with style'.

Sinds een paar nummers is het kwartaalblad in kleur en ligt het ook in de kiosken en boekhandels. Met een oplage van tienduizend exemplaren loopt het naar wens. Als er dus één orgaan is dat kennis heeft van de gevoelstemperatuur op de Nederlandse 'manga-markt', dan is het dit magazine wel. Hoofdredacteur Dennis Rijbroek blijkt ook hoopvol gestemd: 'Wij verwachten dit jaar wel het een en ander'.

Rijbroek wijst op Balloon Books dat komende maand zijn manga-fonds, gebaseerd op het Franse zuster-label Kana, in Nederland start met *Yu-Gi-Oh!* (Kazuki Takahashi) en *Shaman King* (Takei). 'Kana heeft in Frankrijk een groot fonds met zo'n veertig titels, en per titel vele deeltjes. Die kunnen nog jaren vooruit. Die uitgever heeft goed zicht op de manga's die in West-Europa aanslaan.' Hij ziet een herkenbaar patroon: net als in andere landen worden eerst manga's uitgebracht die op de jeugd zijn gericht. Behalve *Yu-Gi-Oh!* En *Shaman King* (Takei) verwacht de hoofdredacteur dat *Naruto* (Masashi Kishimoto) - in Japan goed voor een miljoenenverkoop - binnen afzienbare tijd zal worden uitgebracht. In een later stadium - misschien eind 2006, maar waarschijnlijker in 2007 - komen er pockets voor een ouder publiek. Een grote kans op een Nederlands debuut maakt *Monster* (Naoki Urasawa), een realistische actiethriller die het Europees strippubliek zal aanspreken, denkt Rijbroek. Als manga's eenmaal ingeburgerd zijn, dan gaat het snel, is zijn ervaring. 'In Frankrijk is 35 procent van de strips manga-gerelateerd; in Duitsland zelfs 35 tot 40 procent'.

Maar waarom is Nederland in vergelijking met omringende landen zo achtergebleven qua manga-penetratiegraad? Volgens de *Aniway*-chef ligt dit ten dele aan het ontbreken van een stripklimateel in Nederland. Een ander verschil met Frankrijk is dat daar de Japanse tekenfilm een lange traditie kent. 'Elke Fransman kent daar *Chevalier du Zodiak*. In Nederland heb je in de jaren tachtig ook anime op de buis gehad. Denk aan *Nils Holgersson* of *Vrouwetje Theelepels*. Daarna kwam er een lange tijd niets meer, terwijl de Franse televisie Japanse producties bleef uitzenden. Zoiets went.' Een kwalijke ontwikkeling waren de videobanden die het bedrijf Manga Entertainment een jaar of tien geleden in Nederland uitbracht. Dat waren voornamelijk erotische en gewelddadige producties, waardoor er een verkeerd beeld van manga ontstond: seks, geweld en inhoudsloos. 'Van dit stigma hebben manga's jarenlang last gehad. Het viel niet uit te leggen dat er in Japan strips bestaan voor alle doelgroepen, van jong tot oud, en over velerlei onderwerpen, zelfs over de golfsport of iets als rioolmanagement!'.

De Nederlandse stripindustrie is ook nooit op manga gedoken, constateert Rijbroek. 'Sanoma liet zich een keer door ons bijpraten, maar zag er

gezien de langlopende series toch maar vanaf.' Hij was wel verrast toen hij hoorde dat uitgeverij Van Gennep op de manga-toer gaat met in juni vier reeksen van het Duitse label Tokyopop en plannen voor het uitbrengen van *Love Hina* (Naoki Urasawa) een onder de liefhebbers reeds bekende titel. 'Het is een 'harem-manga': met een jongen in de hoofdrol waar veel vrouwvolk om heen hangt. Het is een comedy.' In dit geval draait het om een vrouwenhotel, waar de eigenaresse vertrekt en een mannelijke opvolger krijgt.'

Met het Kana-fonds, de Glénat-uitgaven en een incidentele manga voorziet Rijbroek langzamerhand in Nederland een echt genre ontstaan, waarvoor kiosken en boekhandels aparte schapruimte zullen reserveren. 'Dat komt de verkoop ten goede. Winkelleigenaren weten tot nu toe niet wat ze met die uitgaven aanmoeten: horen ze bij strips of jeugdbladen?... Ik kom ze zelfs wel eens in het schap bij de computermagazines tegen!' Concluderend kunnen we in deze aflevering stellen dat de mangameter op temperatuur blijft, en zelf wat mag stijgen naar 38°C. Al vindt Rijbroek wel dat het tijd wordt voor actuele manga, zoals *Death Note* (Tsugumi Ooba/Takeshi Obata), *Basilisk* (Futaro Yamada/Masaki Segawa) en *Berserk* (Kentarou Miura). 'De meeste Nederlandse uitgaven zijn in Japan al jaren uit: *Dragon Ball* bij voorbeeld stamt uit eind jaren zeventig.' RS

A D V E R T E N T I E

PELLUCIDAR Strips & Curiosa

Door onze langdurige beurs- en internetactiviteiten zijn wij landelijk al aardig bekend. Maar dat geldt nog niet voor onze 3 jaar jonge winkel in eigen stad. Wij stellen ons speciaal voor de - noordelijke - abonnees van Stripschrift nog even kort voor.

U kunt bij ons terecht voor 2^e hands & antiquarische strips en uiteraard wekelijks de allernieuwste titels. Verder verkopen wij veel stripcuriosa zoals posters, zeefdrukken, originelen, strippuzzels, poppetjes en beelden. Totaal een zeer ruime keus van meer dan 30.000 eenheden!

Wij zijn gespecialiseerd in reeds uitverkochte strips. Als een album niet op voorraad is, dan kunt u GRATIS gebruik maken van onze zéér actieve zoekdienst. Een mail met uw manco's is al voldoende

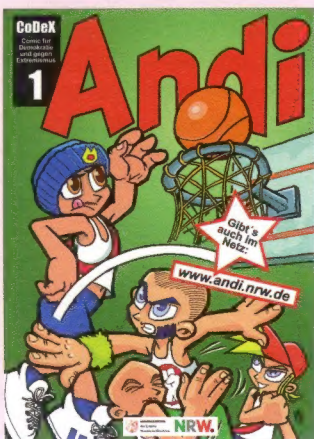
PELLUCIDAR Strips & Curiosa * Nieuweweg 6, Groningen

* Wij zijn geopend op dinsdag - vrijdag van 11.00-18.00 en zaterdag van 10.00-17.00 *
Tel. 050-3684414 * Mail: pellucidar@planet.nl * Web: <http://members.lycos.nl/pellucidar>

Andi en het bruine gevaar

In Duitsland is de educatieve strip *Andi* als instrument ingezet om scholieren voor te lichten over de gevaren van rechts-extremistische propaganda. De strip is opgezet in het kader van het project 'Bildungscomic gegen Rechtsextremismus' van de Binnenlandse Veiligheidsdienst van de deelstaat Noordrijn-Westfalen. De strip laat zien hoe de jongen Andi en zijn vrienden op school te maken krijgen met buitenlanderhaat en anti-democratische kretologie. Er wordt uitgelegd wat onderwerpen als burgerrechten en rechtsstaat betekenen en welke bedreigingen er bestaan. Tekenaar Peter Schaaff gaat bij voorbeeld in op de achtergrond van door rechtsextremisme geïnspireerde misdrijven en legt de betekenis van nazi-symbolen uit. Jeugdige vertegenwoordigers van de scholen in de deelstaat mochten meedenken met de opzet van een voorlichtingsinstrument. Zo'n zeventig procent wenste een strip in manga-stijl.

Volgens onderminister Ingo Wolf is een strip bij uitstek een middel om jongeren te bereiken en een heldere boodschap uit te dragen. 'Bruine agitators krijgen dan geen kans.' De eerste oplage van 100.000 exemplaren is inmiddels op. *Andi* kan gratis aangevraagd worden via www.andi.nrw.de en is op deze website tevens in zijn geheel te downloaden.

RS

MAURICE NIEUWLAND VAN LIBÉRA HEET DE BEZOEKERS WELKOM/FOTO AIMÉE TERBURG

Stripmuseum maakt boeiende Toondertentoonstelling

door Teus de Kruijf

Seth Gaaikema en Eiso Toonder openen de tentoonstelling *Toonder, een heer van stand* in het Het Nederlands Stripmuseum te Groningen. De expositie, die tot en met september 2006 te zien is, weet zelfs Toonder-connaissseurs te verrassen.

Seth Gaaikema, liefhebber van het eerste uur, haalde tijdens de opening van *Toonder, een heer van stand* op 12 april herinneringen op uit zijn jeugd. Op zevenjarige leeftijd komt hij voor het eerst in aanraking met de Bommeler verhalen, die zijn tante Fie voorleest. Gaaikema roemt de vertelkracht van Marten Toonder waarmee hij door het tekenen van drie plaatjes en een doorlopend blokje tekst een complete scène onder 'controle' weet te brengen. Hij onderkent de bijzonderheden van de tekenaar en de schrijver Toonder en legt daarbij de nadruk op zijn gave zonder dramatisering te vertellen. Gaaikema, die tijdens zijn studie in 1964 een doctoraalscriptie over Toonders werk schreef, heeft hem persoonlijk gekend. 'Er viel met Toonder over de grote dingen van het leven te praten. Hij bezat een ontroerende kwetsbaarheid maar je kon ook enorm met hem lachen. Dat laatste zag je zelden meer terug in recente interviews.'

Zaak, school of winkel

De vroegste herinneringen die zoon Eiso aan het werk van zijn vader heeft, zijn die van een toneelstuk over Ollie B. Bommel. 'Vaag herinner ik me dat die domme heer Bommel maar niet door had dat de bozerik achter hem stond. Met 'Pas op! Pas op!

Achter je!' probeerden ik en mijn vriendjes het stuk te 'regisseren'... Verder staat Eiso stil bij de vaak geuite wens van zijn vader om Bommel te verfilmen en de even zo vele malen dat het resultaat teleurstellend uitpakte.

Met de verhuizing in 1965 naar Ierland belandde Toonder min of meer in zijn eigen verhalenwereld. Hij kon zich daar ongestoord naar Rommeldam verplaatsen. 'Marten Toonder wilde zijn lezers het verhaal intrekken', aldus zoon Eiso. 'Dit deed hij door zijn teksten zo woordvol te maken en zijn tekeningen vol emoties te stoppen. Zijn werk noemde hij afwisselend 'de zaak' of 'het schooltje', als zijn vermogen andere tekenaars het ambacht bij te brengen een rol speelde, of 'de winkel'. Hiermee refereerde hij aan de merchandisingproducten waarbij hij concessies moest doen aan het artistieke tekenwerk. Bij dit handelswerk ontbreekt de magie en dat is nu juist wat zijn werk karakteriseert.'

'Zijn laatste tekenwerk,' zo besluit Eiso Toonder zijn betoog, 'maakte mijn vader voor de Nederlandse Euthanasie Vereniging. Hij tekende met een balpen - noodgedwongen door het ontbreken van een vaste hand - een in een grafkist zittende heer Bommel. Enkel het deksel moest er nog op. Het bovenschrijf luidde: 'Een heer heeft het recht om op waardige wijze te sterven'. Het deksel van Marten Toonder is dicht maar zijn magie zal altijd blijven bestaan.'

EISO TOONDER/FOTO AIMÉE TERBURG

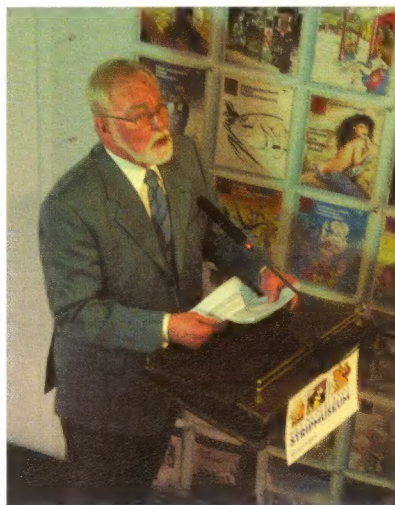

FOTO AIMÉE TERBURG

Onbekende potloodschetsen

Eiso Toonder bestempelt *Toonder, een heer van stand* als een indrukwekkend expositie. In het 'Marten Toonder Auditorium' zijn veel foto's te zien uit het privé-archief. Vooral van Toonder in Ierland maar ook oude kiekjes – Marten met zijn vader, 1910 – sieren de vitrinekasten op. Ook is een tweetal bustes van Toonder tentoongesteld waarvan er één onthuld werd tijdens de openingsceremonie. Daarnaast is er aandacht voor de (ontstaans-)geschiedenis van de Bommelsaga en de taal van Toonder. Ook hangen er van hem olieverfportretten, geschilderd door Sylvia Willink en Jan Kruis, en is er een kast vol merchandising, zoals blikken, kalenders, poppenkastpoppen en asbakken! Leuk zijn de beeldjes uit de mini-atuurstad Rommeldam en bijzonder zijn twee uitvergrootte stroken die met de koptelefoon te beluisteren zijn met ingesproken stemmen van Gaaikema en een andere cabaretier: Bert Visscher. 'Dat inspreken was nog lastig genoeg', vertelt een grijnzende Visscher. 'Het moest namelijk in één keer goed!' De Groningse cabaretier meldt via zijn vader aangestoken te zijn met het Bommelvirus. 'Mijn vader is een grote Toonderkenner en heeft volgens mij alles. Vroeger las ik zo af en toe een boekje maar langzaam ben ik zelf ook een liefhebber geworden. De finesse in de

tekeningen en die prachtige combinatie van tekst en beeld vind ik buitengewoon.' 'Alles klopt ook', vult de ook aanwezige vader Visscher aan. 'Ieder grassprietje staat op de juiste plaats.'

Hans Matla, Toonder-kenner bij uitstek, – (die tijdens het introductiewoord van een pr-medewerker nog 'Malta' werd genoemd wat Seth Gaaikema aansluitend deed verzuchten dat dát klonk als een drankje zonder alcohol) – toont zich ingenomen met de tentoonstelling. Vooral de potloodschetsen die de basis vormden voor de dagbladstroken zijn hem onbekend; en dat wil wat zeggen! Ook een krantenknipsel uit 1986 trekt zijn belangstelling. 'Kijk nou, dat is tijdens de presentatie van de Bommelcatalogus!' TdK

BERT VISSCHER/FOTO ONNO JAUERNIG

Stripboekgeschenkdagen 2006

Voor het vijfde achtereenvolgende jaar staat een striptekenaar of zijn creatie in de schijnwerpers bij de Stripboekgeschenkdagen. Na *Franka*, Jan Kruis, Peter de Wit en Gerrit de Jager is het dit jaar Rob van Bavel die, uiteraard met een Don Lawrence-creatie, in dit geval *Storm*, flink uitpakt. Bij aankoop van minimaal €12,12 of twee stripboeken in Bruna, Ako of de gespecialiseerde stripwinkel krijg je het gratis *Storm*-album cadeau. Van Bavel meldt dat er uiteraard strips in zijn opgenomen. 'Twee oude verhalen,' aldus de voorzitter van de Don Lawrence Fanclub, 'De zoon van de jager en Wereld op wielen. Daarnaast is een deel van het gesprek tussen Dick Matena en Martin Lodewijk opgenomen dat destijds in zijn geheel geplaatst is in het jubileumboek *Pas 70* toen Don Lawrence in 1998 zeventig jaar werd. En alles fraai geïllustreerd met plaatjes en schetsen.' Behalve dit is er ook ruimte voor de ontstaansgeschiedenis van *Storm* waaraan ook de subtitel van het album refereert: *De kronieken van 30 jaar Storm*. Daarnaast zijn er zes pagina's met schetsen van een *Storm*-verhaal van Don Lawrence zelf opgenomen. Tot slot worden nog illustraties van andere *Storm*-tekenaars waaronder Dick Matena en Liam Sharp getoond en wordt de lezer een blik in de toekomst gegund door één van de nieuwe Nederlandse tekenaars van de reeks te presenteren. Van Romano Molenaar krijgen we een voorproefje door een pagina van het 23e *Storm*-verhaal. De Stripboekgeschenkdagen starten op 12 mei en lopen door tot en met de Stripedagen Haarlem op zondag 4 juni. TdK

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
© 011/22 82 00

A D V E R T E N T I E

DIT NAJAAR VERSCHIJNT

Marten Toonder

EEN LEVEN OP PAPIER

Marten Toonder
- Een leven op papier

Met bijdragen van
diverse auteurs
ISBN 90-74539-14-9
hardcover
full colour
80 bladzijden
€24,95

Een geheel nieuw samengestelde Stripschrift-special waarin het leven van **Marten Toonder** vanuit diverse invalshoeken wordt belicht.

Met onder andere een niet eerder gepubliceerd vraaggesprek.

Voorintekening is mogelijk door €27,20 (incl. verzendkosten) over te maken op girorekening 9347590 t.n.v. Stripschrift, Rotterdam o.v.v. uw volledige naam en adres. Vermeld ook 'Toonder'. Voor de zekerheid kunt u ook separaat een e-mail sturen aan uitgever@stripschrift.nl met uw adresgegevens.

U wordt dan automatisch op de hoogte gehouden van de definitieve verschijningsdatum. Ook ontvangt u op die manier wekelijks de Stripschrift-nieuwsbrief.

www.stripschrift.nl

→ STARS & STRIPS

Mignola schrijft Conan.

→ AANDACHT

Een uitgeverij komt met een nieuwe comic. Die comic verkoopt goed en trekt veel nieuwe lezers aan. Maar dan? Hoe houdt die uitgeverij de nieuwe lezers vast? De twee grote jongens van de Amerikaanse comicwereld, Marvel en DC, hebben al jaren zo hun gebruikelijke marketingtrucs. Marvel doet aan klantenbinding door het lanceren van allerlei nieuwe projecten, terwijl DC het doorgaans probeert met het aantrekken van grote namen voor de reguliere series. Deze zomer voldoet Marvel weer volledig aan dat vooroordeel. DC breekt echter met een traditie.

Dit jaar doet DC namelijk vrolijk mee aan de truc van de herstart. Hoewel de uitgeverij in het verleden wel met een bepaalde regelmaat een bestaande serie opnieuw heeft opgestart, ging daar vaak enige tijd overheen. Nu is dat anders, want in juni klinkt het startschot voor de nieuwe *Wonder Woman* en *The Flash*, twee series die nauwelijks drie maanden daarvoor zijn stopgezet. Voor *Wonder Woman* is het zeker een commerciële zet, want de nieuwe titel wordt gemaakt door Allan Heinberg (bekend van zijn recente schrijfwerk voor de Marvel-comic *Young Avengers*) en Terry Dodson (*Marvel Knights: Spider-Man*), twee namen die garant staan voor veel aandacht. Voor *The Flash* wil DC meeliften op het succes van schrijvers uit andere media: Paul DeMeo en Danny Bilson zijn immers bekend van de gelijknamige televisieserie. Ze worden bijgestaan door tekenaar Ken Lashley (*Legion of Super-Heroes*).

Marvel blijft bij de geijkte strategie van aantrekkelijke projecten door bekende makers. En wanneer het aankomt op aantrekkelijke projecten door bekende makers kan de lat niet veel hoger worden gelegd dan het duo Neil Gaiman en John Romita Jr. In juni ligt het eerste deel van hun zesdelige miniserie *Eternals* in de winkels. Gaiman, de bedenker van de veelgeprezen reeks *The Sandman*, heeft in het verleden bewezen dat hij voor Marvel een verkoopcijferkanon kan zijn en Romita Jr, met zijn staat van dienst (onder meer als tekenaar van *Wolverine* en *Amazing Spider-Man*), behoort inmiddels tot de veteranen van de uitgeverij. De losse nummers van *Eternals* kosten \$3.99.

→ PUBLIEK

Voor zowel de connaisseur als de verzamelaar verschijnt deze zomer meer dan voldoende interessant materiaal. De verzamelaar kan bij voorbeeld niet om de vier nieuwe *Superman Returns*-specials heen die DC in juni uitgeeft als overbrugging tussen de klassieke film *Superman II* en de nieuwe speelfilm *Superman Returns*. De vier specials zijn bedacht door regisseur Bryan Singer en worden verder uitgewerkt door onder meer Marc Andreyko (*Manhunter*), John Byrne (de tekenaar van *Blood of the Demon* bij DC) en Rick Leonardi (de tekenaar van *Nightwing*).

Eind juni geeft DC bovendien een voorproefje van een handjevol nieuwe projecten en series. Onder de naam *DCU: Brave New World*, een special van tachtig pagina's voor slechts één dollar, komen zes nieuwe titels aan bod die in de zomermaanden van start zullen gaan. Het gaat hier onder andere om *Martian*

Eternals door Gaiman en Romita Jr.

Manhunter, *Omac* en *The Trials of Shazam*, series met aan het roer bekende makers als Bruce Jones, Steve Niles en Judd Winick. DC is bezig met het opnieuw definiëren van de kern van hun superheldenuniversum. De contouren worden langzaam zichtbaar.

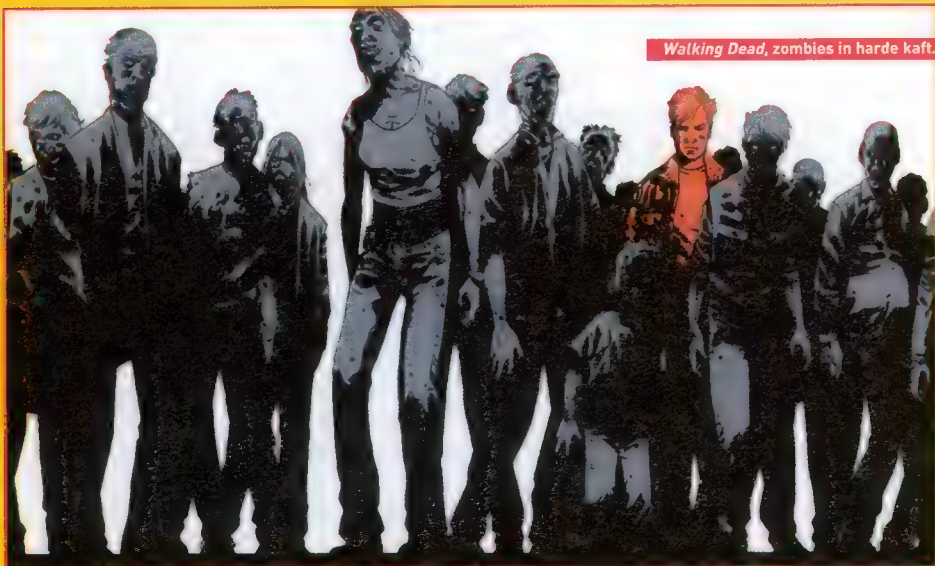
Voor de connaisseur is vers materiaal van Gilbert Hernandez (bekend van de *independent* comic *Love & Rockets*) altijd welkom. Voor de verandering brengt Hernandez zijn werk naar DC/Vertigo, waar begin juli de graphic novel *Sloth* verschijnt. De hardcover kost \$19.99. Voor een tientje meer kan de liefhebber het hart ophalen aan de nieuwe hardcover van *The Walking Dead*. En wellicht moet die uitdrukking letterlijk worden genomen, want de serie van maker Robert Kirkman gaat over het leven in een door zombies bevolkte wereld. De bundel bevat de eerste twaalf delen en uitgeverij Image brengt het voor de echte liefhebbers ook uit in een gesigioneerde en genummerde editie.

Soms moet de liefhebber net even verder kijken dan de neus lang is. Stond het voorheen altijd bij Image, nu staat de bejubelde reeks *Flight* bij uit-

geverij Ballantine Books. Het concept is echter wel hetzelfde gebleven, want redacteur Kazu Kibuishi heeft wederom het nieuwste talent uit de comicwereld bijeengebracht voor een verzameling korte verhalen over een gemeenschappelijk thema. *Flight* telt iets meer dan driehonderdvijftig pagina's en kost \$24.95.

Gelukkig ronden nog lang niet alle uitgeverijen de prijzen af op negenennegentig cent!

olav.beemer@stripschrift.nl

Walking Dead, zombies in harde kaft.

Herstart voor Wonder Woman

BARBAAR Met ingang van juni is Mike Mignola drie nummers lang de schrijver van de Dark-Horsetitel *Conan*. Samen met tekenaar Cary Nord bewerkt de bedenker van *Hellboy* een klassiek verhaal van Robert E. Howard.

HOOGTEPUNT Bij Image biedt de studio van Todd McFarlane de paperback *The Best of Curse of the Spawn*. Nu is het al een wonder dat een 'Best of' gemaakt kan worden, want zelfs fans willen deze serie liefst zo snel mogelijk vergeten, maar blijkbaar lijdt de marketingafdeling ook aan geheugenverlies. Schrijver Alan McElroy wordt in de aankondiging namelijk 'Allen' McElroy genoemd. Alleen voor diehards. En alleen voor \$16.99.

ABSOLUUT Tien jaar geleden verscheen *Kingdom Come*. Nu krijgt de inmiddels klassieke miniserie van makers Mark Waid en Alex Ross een mooi eerbetoon in de vorm van *Absolute Kingdom Come*, een oversized hardcover in de traditie van *Absolute Authority*. Nieuwe cover, schetspagina's en annotaties, kortom, DC pakt uit.

MULTICULTI Multiculturele verhalen doen het tegenwoordig goed. De comicwereld blijft niet achter, want sinds kort komt uitgeverij AK Comics met vier comics over superhelden uit het Midden-Oosten. Zijn *Aya*, *Jalila*, *Rakan* en *Zein* titels die de culturele brug slaan of blijft het een kwestie van politiek correcte marketing?

Ever Meulen

'Ik maak geen strips. Ik val tussen twee stoelen'

DOOR JEAN-MARIE MIEVIS

Als ik van de bushalte door de straat loop, hoef ik niet eens naar de huisnummers te kijken. Het huis van **Ever Meulen** (eigenlijk Eddy Vermeulen, 1946) haal ik er zo uit: garagepoort en ramen in typisch 'Ever-groen'. Een tweede hint: de groene sportauto op de oprit.

Binnen nog meer groen en vitrinekasten vol autootjes. En natuurlijk is overal het werk van de meester zelve aanwezig. Een klein museum, maar zo eentje waarin ik me direct thuis voel. Zelfs de oude atlas met prachtige linnen kaft en verweerde bladen die er bijgehaald wordt om op te zoeken waar ik dan wel vandaan kom straalt klasse uit.

Het ijs is snel gebroken als blijkt dat we allebei liefhebber zijn van Japanse vormgeving. Ik loop mee naar het atelier, helemaal boven (ja, groene trappen), waar hij me enkele Japanse kinderboeken toont. 'De tekeningen zijn ongelooflijk gedurfd,' zegt hij, 'geen enkele uitgever bij ons zou het in zijn hoofd halen dit te publiceren.' Deze boeken dienen als illustratiemateriaal voor zijn studenten. 'In elke klas zijn er wel een paar die kinderboeken willen gaan illustreren.'

Maar aanleiding voor dit interview is het nieuwe, lijvige kijkboek *Verve* dat een overzicht biedt van wat Ever Meulen de laatste zeventien jaar gepresteerd heeft. De man heeft het zo druk met alles en nog wat dat hij niet meer toekomt aan wat hij ècht wil doen: tekenen.

Aandachtig bladert hij in de exemplaren van *Stripschrift* die ik voor hem meebracht. 'Als je me niet stopt, zit ik hier vanavond nog in te lezen, hoor.'

Ever Meulen: Wat raar dat ik in een stripinformatieblad kom terwijl ik helemaal geen strips maak. Ik bevind me mijn hele leven al in een vreemde situatie. Ik zit op de rand van het gebeuren. Ik val tussen twee stoelen. In een boekhandel zijn

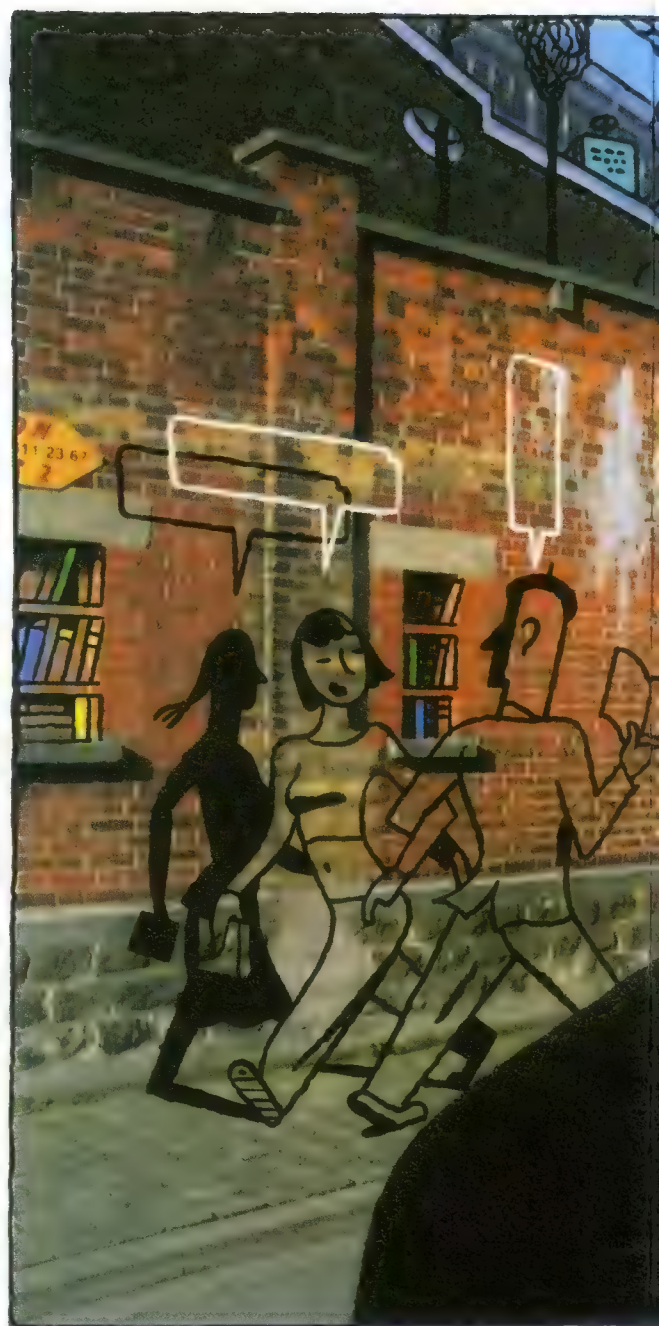

FOTO HERMAN SELLESLAGS - STADSVERNIEUWINGSPROJECT, MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP - BRUSSEL - 2004

alle genres netjes opgesplitst. Van de afdeling kinderboeken, waar ik dus niet toe behoor, kan je zo naar de afdeling strips of romans... Maar de afdeling 'illustratie' bestaat niet.

Je nieuwe boek is desondanks prominent aanwezig in alle stripwinkels die ik heb bezocht.

Dat zal wel te danken zijn aan de uitgevers in Nederland en Frankrijk, die echte stripuitgevers zijn. Maar ik klaag niet, hoor. Integendeel: ik ben zelfs wat euforisch over het boek. De respons is heel goed.

Jaren geleden was er al eens sprake van een Nederlands boek. Nu is *Verve* er plots, bijna onaangekondigd, als een aangename verrassing.

Dat lijkt misschien zo, maar dat is het niet. Ik wilde dit boek al veel eerder, want de periode die het nu bestrijkt, zeventien jaar, is veel te lang. Mijn vorige boek *Feu Vert* bracht een zo goed als complete selectie van mijn werk tot 1987. Met het nieuwe boek was ik verplicht een overzicht te brengen van 1988 tot nu. Oorspronkelijk kwam Thierry Groensteen (van de Franse uitgeverij l'An 2. Red.), met het idee een klein boekje te maken met slechts enkele tekeningen als een soort

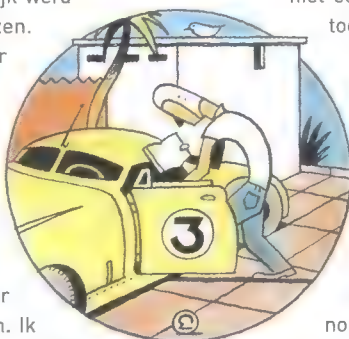

BOVEN - Gipssculptuur, een 3D-versie van een kenmerkende Ever Meulen-kop. Gemaakt voor eigen gebruik, 2002.

opwarmertje voor een groter boek dat later zou volgen. Het was vooral bedoeld voor de Franse markt want daar was al geruime tijd niets meer van mij verschenen. Thierry was echter zo verbaasd over de enorme hoeveelheid tekeningen die ik gemaakt had dat het bijna onmogelijk werd om slechts enkele tekeningen te kiezen. Noodgedwongen hebben we er dan maar meteen dit dikke boek van gemaakt. Voorafgaand aan Thierry's voorstel was er trouwens nog een andere Franse uitgever die met me in zee wilde, maar ik zag de samenwerking niet zitten. Als ik hem drie tekeningen toonde, koos hij er steevast de minst goeie uit.

Feu Vert is chronologisch opgevat. Voor *Verve* wilde ik een ander concept hanteren. Ik heb voor een thematische aanpak geopteerd. Ik zocht tekeningen uit die bij een bepaald thema pasten zoals 'levitatie', 'upside-down', 'literatuur' enzovoorts. Zo zijn er natuurlijk ook heel wat tekeningen die het boek niet hebben gehaald omdat ze simpelweg niet bij een thema hoorden. Als ik terugkijk heb ik een heleboel tekeningen gemaakt rond

dezelfde thema's. Hoe dikwijls word ik niet gevraagd iets te tekenen over boeken of mensen die aan het lezen zijn? Al honderd jaar maak ik affiches voor de Rock Rally. Ik ben net zestig geworden en nog steeds ontwerp ik die affiche. Is dat niet een beetje ridicuul? Al moet ik er direct aan toevoegen dat ik zeer tevreden ben met het ontwerp van dit jaar. Ik baseerde me op een poster die ik in mijn studententijd heb gezien: een psychedelische affiche uit de jaren zestig voor een concert van Jefferson Airplane, getekend door Victor Moscoso met daarop een vliegende kameel in een bizarre kleurencombinatie van oranje en roze. Ik imiteerde dit niet bewust. Het was eerder toeval want ik weet nooit op voorhand wat ik precies ga tekenen. Ik trek wat lijntjes in zwart/wit, heel schetsmatig, in

een poging een mooie compositie te maken van twee mensen met een gitaar. In dit geval herontdekte ik een kleurencombinatie die me deed terugdenken aan mijn prille beginjaren als tekenaar. Ik zou een boek kunnen vullen alleen maar met die Rock Rally-affiches.

BOVEN - M&D, vignetten, uit *The New Yorker/Humo*. New York/Brussel, 1999/2000.

LINKS - Een niet in *Verve* terechtgekomen tekening, oorspronkelijk bedoeld voor het hoofdstuk 'Upside Downs'. De signatuur van Meulen is een 3 op z'n kop, vandaar...

BOVEN - Mille miglia,
kalender, Honda, Tokio, 1991.

RECHTSBOVEN - La Tour
Prudente (Les Aventures du
Latex), affiche, La Fondation
du Présent, Carouge, 1991.

ONDER - Tekening voor
DS Magazine, de wekelijkse
bijlage van dagblad De
Standaard, over de Autosalon,
1994.

ONDER - Slechte bril,
Humo 2849, Brussel, 1996.

Voor *Verve* heb je zelf de selectie gemaakt. Was het een harde dobber?

Dat was zeker geen makkelijke klus. Ik hou alles bij dat ik ooit heb gemaakt, maar mijn archief is niet echt efficiënt geordend. Mijn kasten zitten boordevol en vaak kost het me veel tijd om een bepaalde tekening terug te vinden. Een zomer lang heb ik besteed aan het uitzoeken van mijn werk en aan een goede manier om het te kunnen presenteren. Ondertussen bleef ook het gewone werk doorgaan. Gelukkig kon ik rekenen op de hulp van mijn zoon. Hij is grafisch vormgever en heeft het boek mede tot stand gebracht.

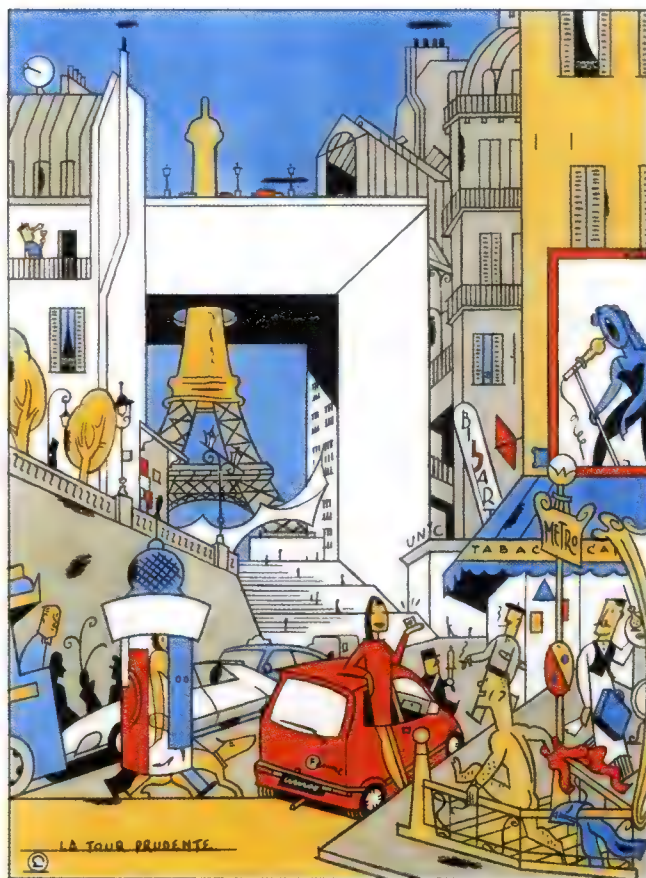
Kan je uit het boek één favoriete tekening halen?

Voor de meeste tekenaars is het laatste werk het beste. *Verve* bevat meer dan tweehonderd tekeningen. Allicht zou ik de belangrijkste tekening kunnen kiezen, die niet noodzakelijk de beste is. Er zijn ook heel wat tekeningen die ik vergeten was, maar gelukkig heb ik nu dit boek waarin ik eindelijk kan bladeren... Over elke tekening is wel iets vertellen. De beste er uit zoeken lijkt me heel moeilijk. Maar het is een goede vraag waarover ik zeker eens zal nadenken. (Op de achterkant van een envelop, waarop hij eerder al mijn naam en adres genoteerd heeft schrijft hij : beste tekening uitzoeken. JMM).

Auto's

Iets dat opvalt is dat er zo weinig auto's in *Verve* staan.

Dat is geen toeval. Ik teken beduidend minder auto's dan vroeger, al ben ik nog steeds een autofreak. Indertijd voelde het gewoon 'lekker' om zo'n auto te kunnen tekenen waar ik alles mooi aan vond. Ik was daar ook goed in. Auto's tekenen is erg moeilijk, net zo moeilijk als het menselijk lichaam. De stand van de wielen, het perspectief, de verkorting, de suggestie van snelheid... dat is allesbehalve makkelijk. Hergé was daarin bij voorbeeld zeer bedreven. In de jaren '50 woonde we langs een grote weg. Als kind tekende ik toen de auto's die voorbijreden of geparkeerd stonden. Ik beschikte niet over zoveel documentatie als nu, maar in *Robbedoes* had je destijds de rubriek van Starter door Jidéhem. En

natuurlijk Jean Graton in *Kuifje*. De auto was nog een echt fenomeen dat tot de verbeelding sprak van het kleine jongetje dat ik toen was.

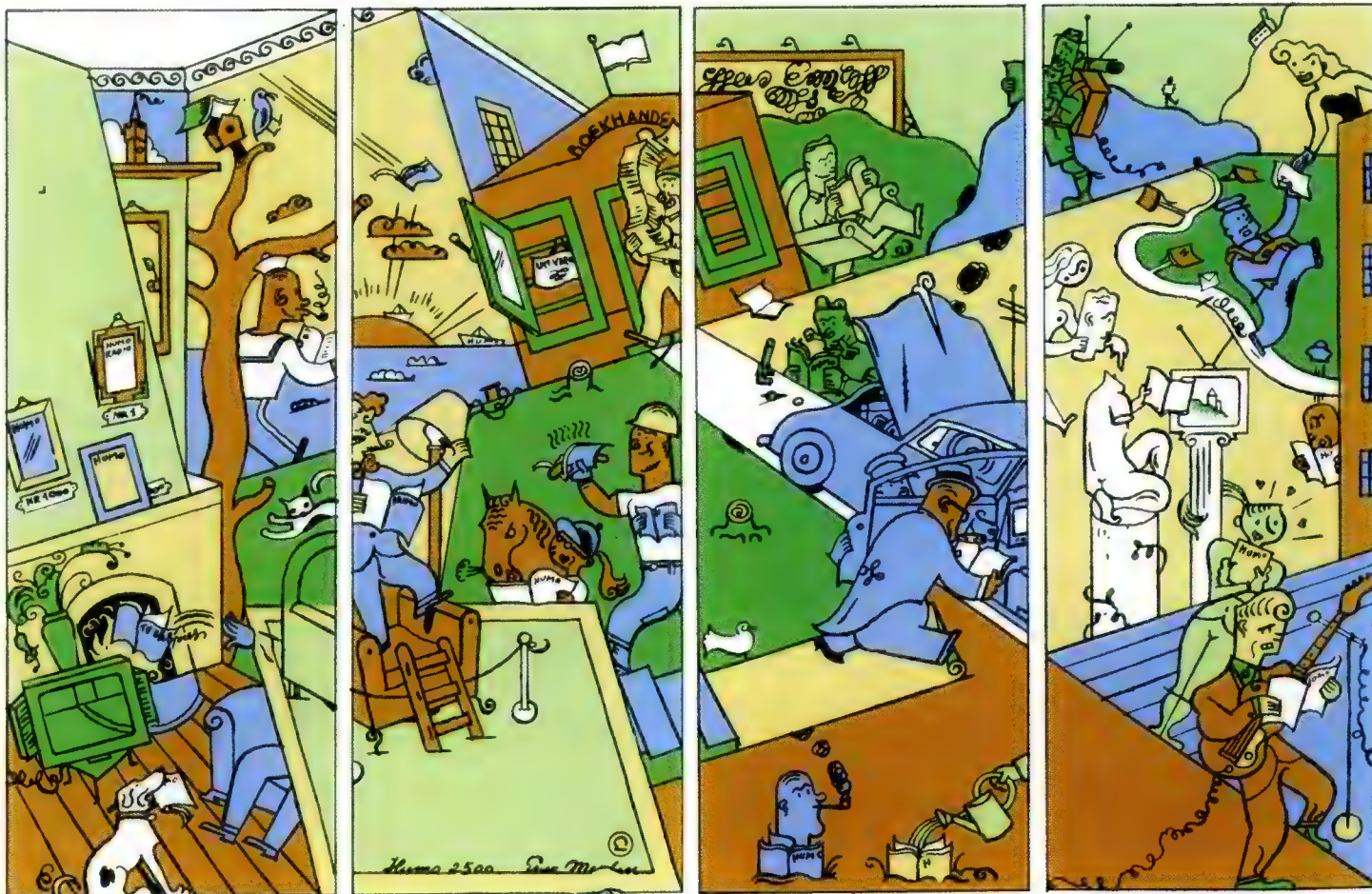
In de jaren '70 en '80 verwerkte ik veel referenties naar de *fifties*. In mijn tekeningen die betrekking hadden op rockmuziek kon ik altijd wel een auto kwijt. Blijkbaar was daar ook een publiek voor. Aan het einde van *Feu Vert* kan je al zien dat mijn interesse naar andere dingen begint uit te gaan. In 1984 ging ik voor de tweede keer naar de Verenigde Staten. Ik bezocht er eerst Art Spiegelman in New-York en daarna 'tante Leny', van het gelijknamige Nederlandse striptijdschrift, die gehuwd is met een Amerikaan en vlakbij Los Angeles woont. Dat was een ervaring die veel indruk maakte. Het waren stuk voor stuk fantastische dagen en ik heb er heel wat tekenaars uit de underground-scene ontmoet: Kim Deitch, Robert Williams, Gary Panter... Van uitgeverij

HUMO
Radio en Televisión

A yellow cartoon character is shown from the waist up, pointing its right index finger towards a framed picture. The picture depicts a still life with various fruits, including grapes, apples, and pears, resting on a wooden surface. The character has a large head, a small body, and a single visible eye.

BOVEN - Vlaams landschap,
Humo 2500, Brussel, 1988.

BOVEN - Voorstudie voor
één van de vele nieuwjaars-
opdrachten voor het jaar 2005.
Gemaakt in 2004.

GEHEEL RECHTS - Oehoe
gaat het? (De Gouden Uil),
Humo 3209, Brussel, 2002.

goed tekenen. Het was een soort gave.

Op zevenjarige leeftijd heb ik een prijsvraag in ons dorp gewonnen met een realistische tekening van de slag aan de Leie, helemaal in de stijl van Liliane en Fred Funcken uit *Kuifje*. Al kon ik toen natuurlijk niet realistisch tekenen. Ik maakte ook grappige stripjes in de stijl van *Meester Mus* van Bob De Moor. Later ontdekte ik *Robbedoes* via een tante die een krantenwinkel had.

Omdat ik tekenaar wilde worden waren er twee opties: strip-tekenaar of architect. Dat laatste was te hoog gegrepen want rekenen was niet echt mijn ding. Van mijn ouders mocht ik naar St-Lucas. In die tijd, de jaren '60, waren strips daar nog taboe. Ik leerde er het 'echte' werk: het traditionele model-tekenen, proporties, perspectief, compositie enzovoorts... Het was een vak dat ik daar leerde en dat beviel me.

Ik doe niks liever dan tekenen. Dat mag idioot klinken, maar het is zo. Ik kan mijn fantasie de vrije loop laten. Alles wat in mijn hoofd gebeurt kan ik rechtstreeks of zijdelings in een tekening stoppen. Dat is ook de reden waarom mijn tekeningen op en bepaald ogenblik zo complex werden. Ook al werkte ik rond een thema, steeds waren er zoveel ideeetjes, zo veel zijpaden die ik wilde bewandelen. Ik dacht dan: 'Ah, in dat hoekje kan ik nog iets kwijt en achter dat boompje kan er nog iets gebeuren'.

Als je zo'n ingewikkelde tekening maakt komt het dan wel eens voor dat je zelf de draad kwijtraakt?

Ja, zeker. Ook doordat ik heel erg lang aan een tekening werk. Ik ben niet het type dat snel stopt. Dat is dat tekenplezier waarover ik het net al had. Soms ben ik goed op dreef en denk ik 'Mmm, dat gaat prima' en opeens zit ik in de knoei. Dan zijn er te veel elementen die ik een plaats moet geven. Dat maakt me toch een beetje een architect, ik construeer, ik puzzel. Dat is een heel belangrijk aspect van mijn tekenstijl: iets in elkaar steken tot alles op de juiste plaats staat. Dat heeft te maken met kadering, compositie, evenwicht, harmonie en ook met verrassing. Soms combineer ik dingen die

niks met elkaar te maken hebben tot iets grappigs. Op die manier ben ik dan toch wel met humor bezig, zonder dat ik mopjes hoeft te bedenken.

Surprise-surprise

Je hebt het over 'verrassing'. Slaag je er na al die jaren nog in jezelf te verrassen?

Dat wordt alsmaar moeilijker. Al 35 jaar ben ik professioneel bezig. Elke dag *vollen bak*. Als ik al bladerend in mijn boeken terugkijk op mijn werk dan merk ik dat ik een heleboel dingen die ik als kind in mijn hoofd had zitten ook daadwerkelijk op papier heb gezet, maar er is ook nog een lade met alle mogelijke ideeetjes die nog niet aan bod zijn gekomen. Steeds vaker bekruipt me de zin om niet in opdracht te tekenen. Als ik nog tien jaar mocht doorgaan en minder opdrachten kreeg zou ik andere dingen willen uitproberen, nieuwe stijlen.

Enkele jaren geleden heb ik voor mezelf houtskool herontdekt. Dat was iets interessant. Ik teken altijd met zo'n klein pennetje op een A4'tje, zelfs voor een affiche, want in mijn hart ben ik een miniaturist. Ik heb nog steeds die angst voor het grote, witte blad. Daarover heb ik trouwens een tekening gemaakt in de serie 'kinderverdriet': een jongetje voor een schildersezel met daarop een groot vel wit papier. Dat is echt een zelfportret. Die houtskooltekeningen waren een soort *outbreak*. Eindelijk kon ik eens iets anders doen. En op een groot formaat.

Tot dan toe is al mijn werk gemaakt voor publicatie, dat wil zeggen: met een tekst of een titel erbij, als platenhoes of als affiche. Die houtskooltekeningen waren bedoeld om in te lijsten en te exposeren en ze kwamen heel goed tot hun recht in een galerie in Knokke. Het publiek reageerde daar zeer goed op en de tekeningen werden bijna allemaal verkocht. Ook al kreeg ik er een aardig sommetje voor, ik hou er niet van mijn werk te verkopen. Liefst wil ik alles bewaren. Soms wil ik namelijk zo'n tekening vastpakken, eens ruiken aan de inkt of voelen aan de verf... Er gaat niets boven een originele tekening.

Staan die ingelijste houtskooltekeningen niet in contrast met je normale werk dat meestal een kort, vluchtig leven beschoren is?

Het is inderdaad werk dat een trede hoger staat. Maar ik heb niet de ambitie om in musea of galleries terecht te komen. Vanochtend heb ik nog een brief ontvangen met de vraag of ik wil meedoen aan een tentoonstelling in Hasselt over het thema 'tekenen'. Ze hebben niet alleen tekenaars uitgenodigd, maar ook kunstenaars als Panamarenko. Ik voel me te veel een randfiguur. Ik ben geen kunstenaar, net zoals een journalist geen schrijver is.

Een *Humo*-omslag is één week actueel en dan is hij alweer verouderd. Dat is natuurlijk niet prettig, want iedere tekening kost me ontzettend veel tijd. Maar de tekening blijft wel bestaan natuurlijk. Sommige fans verzamelen al die tekeningen. En als ze in een boek terecht komen, zoals nu met *Verve*, kan je ze allemaal opnieuw bekijken, zo vaak je wil.

In *Verve* staan de tekeningen los van de context waarvoor ze bedoeld zijn. Ze kunnen autonoom bekeken worden als 'goede tekening'. Ik ben er heel trots op dat mijn tekeningen na al die jaren nog steeds bestaansrecht hebben. Ook al ben ik dan weer niet even gelukkig met elke tekening. Sommige zijn niet helemaal geworden wat ik in mijn hoofd had, vaak omdat ze in zeer korte tijd gemaakt moesten worden. Er staan tekeningen in het boek die ik graag zou overdoen. Ik ben zolang bezig met een tekening en heb daar zo veel gedachtenkronkels bij gemaakt en als ik achteraf schetsen terug zie denk ik wel eens: 'Oei, misschien was het beter zus of zo geweest, of misschien had dat ventje op een andere plaats moeten staan'. Soms heb ik een verkeerde keuze gemaakt, onder druk van de deadline of omdat ik er destijds andere ideeën op nahield dan nu. Natuurlijk besef ik ook wel dat het geen zin heeft alles opnieuw te willen tekenen. De deadline is eigenlijk het enige waar ik last van heb. Die druk ervaar ik alsmaar meer. Ik ben nu op een leeftijd gekomen dat ik een keuze moet maken. Nu mijn boek af is dien ik eerst mijn atelier grondig op te ruimen en misschien is het daarna tijd om iets totaal anders te doen, zoals die houtskooltekeningen. Dat was zo'n goede periode in mijn leven. Als mijn gezondheid het toelaat kan ik hopelijk nog een tiental jaren tekenen zonder fysieke problemen. Misschien moet ik mijn lijstje met opdrachten eens definitief afsluiten, een laatste sprintje inzetten en alleen nog voor mezelf tekenen.

Kom je momenteel dan niet toe aan het louter voor jezelf tekenen?

Nee, daar is geen tijd voor. Steeds ben ik met allerlei opdrachten bezig. Niet dat ik die als een karwei of als werk beschouw. Aan zo'n Rock Rally-affiche beleef ik ook nu nog enorm veel plezier. Ik krijg ook redelijk *carte blanche* van mijn opdrachtgevers, ook al werk ik dan rond een specifiek thema. Zo heb ik net een opdracht gekregen van de Belgische Posterijen om vier postzegels te ontwerpen over de geschiedenis van de typemachine. Het lukt me ook nog altijd, alleen worden de dagen alsmaar korter. Ik heb meer en meer tijd nodig om iets moois te maken. Na al die jaren ben ik nog steeds geen virtuoos die het met zijn vinger in de neus doet. Het blijft hard werken.

De estheet

Een criticus noemde je universum een 'speelgoedwereldje'. (verbaasd) O, ja? Ik zie ook wel wat voor verschrikkelijks er allemaal in de wereld gebeurt en dat stemt me allesbehalve gelukkig. Maar als ik teken probeer ik een antwoord te vinden op de lelijkheid van sommige facetten van ons bestaan. Ik heb een esthetische opleiding als tekenaar genoten. Ik ben een estheet die van mooie dingen hou. Ik hou van ècht vakwerk. Dat kan een mooie stoel zijn, een tekst die goed

geschreven is of iemand die ongelooflijk goed kan voetballen. Ik ben op zoek naar kwaliteit in het leven en als je de realiteit van alledag bekijkt, merk je dat die kwaliteit vaak ver te zoeken is. Ook de pers is niet meer wat ze vroeger was. De kwaliteit van de artikelen telt niet meer. Alles staat in functie van grotere oplages en meer kijkcijfers. Die commerciële flauwekul, daartegen blijf ik me verzetten. Zwartgalligheid, politiek, oorlog en lelijkheid inspireren mij niet. Daarom maak ik dingen die ik leuk en tof vind en die vrolijk zijn en plezierig om naar te kijken.

Ik krijg wel eens kritiek van mensen die mijn werk te lief, te flauw of niet geëngageerd vinden. Welnu, het feit dat ik teken is reeds een engagement. Dat vergt lef. Veel van mijn afgestudeerde studenten hebben het er moeilijk mee om de beslissing te nemen tekenaar te worden. Dat bewonder ik zo bij jongens als Jeroom, Pieter de Poortere en Jan van der Veken. Zij willen ècht tekenaar worden en gaan er ook voor. Ik teken ook veel dingen uit het speelgoedwereldje van mijn jeugd die ik koester. De vorm van een auto die ik had of het simplistische van een poppenhuisje. Dat straalt een charme uit die ik inspirerend vind. Niemand hoeft te zeggen dat ik flauw of kinderachtig ben. Ik heb mijn eigen wereld gecreëerd. Daarvoor feliciteer ik mezelf nog het meest: dat ik altijd mijn eigen ding ben blijven doen. Dat beschouw ik als mijn grootste verdienste.

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS

- Boekomslag voor *Zeer genegen*, het eindejaarscadeau van Standaard Boekhandel voor hun klanten en relaties, 1997.
- Cd-inlay voor de groep De Nieuwe Snaar, 1999.
- Omslag voor *Humo* vanwege het samenvallen van twee evenementen: het muziekfestival van Torhout-Werchter en de Wereldkampioenschappen voetbal, 1998.
- Affiche voor *Humo's Rock Rally*. Moest vierkant, want werd later ook gebruikt als inlay voor de cd met muziek van de laureaten, 1998.

BOVEN - Goede vrienden,
DS Magazine 2/11,
Brussel, 1994.

RECHTSBOVEN - Fusain
village, tentoonstelling 'Terug
naar houtschool', Ieper, 2002.

ONDER - Mep 2, Agenda,
Beursschouwburg,
Brussel, 1987.

Van je tekeningen straalt ook het plezier van de maker af. Dat is er hopelijk aan te zien, ja. Ik heb grote bewondering voor cartoonisten als Kamagurka en Zak, maar mijn voorliefde gaat uit naar Saul Steinberg, wiens werk ik in mijn studententijd heb leren kennen. Hij maakte visuele grappen zonder woorden. Dat imponeerde me enorm. Volgens mij is dat ook het moeilijkst om te doen. Ik probeer óók wel iets visueel grappig te maken, maar een systeem heb ik daar niet voor. Ik bedenk niets op voorhand. Meestal gebeurt het onverwacht, door een zijweg die ik neem waardoor ik opeens ergens terecht kom... eigenlijk verras ik mezelf nog steeds en dat kan je dan inderdaad aan mijn werk zien.

Het ambacht

Vroeger gebeurde alle knip- en plakwerk, voor een omslag van *Humo* bij voorbeeld, met de hand. Nu is de computer niet meer weg te denken uit de grafische wereld. Hoe kijkt een vakman als jij tegen die ontwikkeling aan?

Die digitale ontwikkeling gaat razendsnel en ook ik moet me noodgedwongen aanpassen. Mijn generatie is te laat met de computer in aanraking gekomen, dus ik zit daar voornamelijk op te sakkeren. Ik ben een ouderwetse vakman, die het moet hebben van het ambachtelijke. Dat heeft natuurlijk wel zijn charmes.

Maar ik ben ook mateloos geboeid door reproductietechnie-

ken. Ik maakte mijn tekening altijd in functie van het drukprocédé. Voor een zeefdruk werk je bij voorbeeld met kleurvakken en speel je met overdrukken en uitsparingen. Dat is anders voor een litho of bij offset. Vroeger moest ik met mijn origineel naar de drukker en daar kon ik vragen om bepaalde technische hoogstandjes te laten uitvoeren of ik ging zelf aan de slag. Nu neem ik een cd'tje mee. Soms mis ik dat plezier van het handwerk, ook al was het vaak omslachtig en langdurig.

Een voordeel van de digitalisering is dat ik een tekening onmiddellijk naar de andere kant van de wereld kan sturen via e-mail. Een omslag voor *The New Yorker* is meteen ter plekke en wordt net zo afgedrukt als ik op mijn computer heb uitgedokterd.

Art Spiegelman

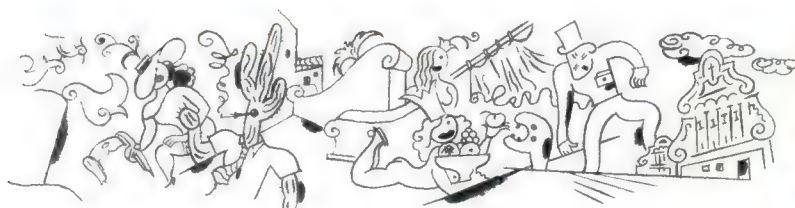
Op het omslag van *Verve* staat een citaat van Art Spiegelman, die zegt dat hij graag in het wereldje van Ever Meulen zou leven. Doet je dat iets?

Dat is natuurlijk bijzonder prettig om te lezen. Hij spiegelt zijn eigen wereld in Manhattan aan de mijne en die ziet er natuurlijk veel mooier uit dan de realiteit waarmee hij dagelijks geconfronteerd wordt. Hij is sterk politiek geëngageerd en zeer ongelukkig met de koers van zijn huidige regering. Hij had ook kunnen zeggen: 'Eddy, stop toch eens met die flauwe tekeningetjes. De wereld is niet zo lief en mooi. Je werk is een leugen'. Maar door de vormgeving van mijn wereldje heeft hij zin om er in te wandelen. Guy Mortier heeft vroeger ook al geschreven dat hij wilde wonen in mijn gefantaseerde wereld. Spiegelman zegt nog iets anders waar ik heel blij mee ben, namelijk dat mijn universum wel vrolijk is maar dat je niet verplicht bent je hersenen aan de ingang af te geven.

Ik ben ook heel blij dat hij het voorwoord wilde schrijven. Toen ik het hem vroeg heeft hij meteen ja gezegd en dat doet hij niet voor iedereen. Sinds het wereldwijde succes van *Maus* is hij zeer druk bezet en wordt hij voor alles en nog wat gevraagd. Overigens vond hij *Verve* een zeer goede titel. Dat woord speelde al lang in mijn hoofd. Natuurlijk is het in eerste instantie een anagram van mijn naam. Mensen vragen wel eens of het refereert naar het bekende platenlabel Verve of naar het gelijknamige kunsttijdschrift uit de jaren '30 en '40 waar Pablo Picasso en Henri Matisse bij betrokken waren. De klank van het woord boeit me. Het heeft ook te maken met het Franse woord *vert* en is in die zin een link naar mijn vorige boek *Feu Vert*. En het slaat op hoe ik mijn tekeningen maak: met brio, met verve, met enthousiasme, toewijding en overgave.

Hoe heb je Spiegelman eigenlijk leren kennen?

Hij publiceerde destijds in *Arcade*, een undergroundblad in San Francisco. Ook Robert Crumb publiceerde daarin. Aangezien zijn vrouw een Française is kwam hij ook regelmatig naar Europa. Hier kon hij de eerste publicaties van *Tante Leny* op de kop tikken en zo kwam hij in contact met Joost Swarte en mijzelf. Hij wilde een nieuw blad beginnen - *Raw* - en vroeg me om mee te doen. Voor het eerste nummer had ik geen tijd, door dat lijstje van me natuurlijk (*lacht*), maar in het tweede nummer staat al wel iets van mij. Het was een fantastische samenwerking, ook al werden we niet betaald.

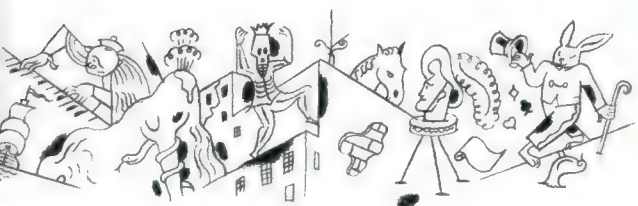

Het blad oogstte internationaal veel bijval. Ineens was mijn werk te zien in Mexico, Canada, Scandinavië... Raw had een bijzonder sterke uitstraling. Alle mensen in het vak lazen het. Het betekende een doorbraak voor mij in Frankrijk en ik kwam in contact met de nieuwe lichting Franse striptekenaars zoals Yves Chaland en André Juillard. Reclameopdrachten, zowel voor Joost als voor mij, bleven toestromen. We hadden rijk kunnen worden. Joost en ik waren toen *hot*. Echte vedetten waren we in Frankrijk. Maar we weigerden op die aanbiedingen in te gaan. Toen hebben ze maar een beroep gedaan op jonge tekenaars die onze stijl konden imiteren, maar lang zo goed niet waren.

Ik heb nooit iets tegen mijn zin gedaan. Daarom heb ik ook nooit strips willen maken. Een scenarist die me vertelt wat ik moet tekenen en steeds weer datzelfde figuurtje in dezelfde situatie, dat wilde ik absoluut vermijden. Mijn oude vriend Ted Benoit heeft er om die reden ook de brui aan gegeven. Het vergt zo veel discipline en ik heb een mateloze bewondering voor de mensen die dat kunnen opbrengen. Wat Chris Ware doet daar kan ik alleen maar jaloers op zijn. Zo helder, duidelijk en leesbaar als hij tekent. Zijn manier van vertellen, de grafische oplossingen waar hij mee komt... dat is ongelooflijk. Manu Larcenet is ook iemand die ik zeer recent heb ontdekt en waar ik heel erg van onder de indruk ben.

Ik ben te wispelturig om me aan een strip te wagen. Ik ben de man van de korte sprint, niet de renner die een hele Tour uitrijdt, maar de eendagswedstrijden en vooral klassiekers zoals De Ronde van Vlaanderen en Paris-Roubaix wil ik wel rijden. *(verzuchtend)* Ach, een mooi stripverhaal maken daar komt zoveel bij kijken. In mijn hoofd zit wel nog steeds dat kinderlijke idee dat striptekenen de ideale job is, ook al weet ik dat dat niet zo is. Maar als ik opnieuw mocht beginnen dan zou ik waarschijnlijk nog steeds denken: 'Mmm... misschien is striptekenen wel iets voor mij'.

jean.marie.mievis@stripschrift.nl

Het gaat goed met de strip! Althans in Vlaanderen. Al voor het vijfde opeenvolgende jaar maakte de stripcommissie van het Vlaams Fonds voor de Letteren haar subsidieschema bekend. Deze VFL-commissie toont zich in 2006 erg enthousiast. Ze onderstreept de explosie van publicaties en nieuwe tendensen en stijlen. Zo bloeien momenteel zowel de literaire als journalistieke strip, de politieke cartoon en de grafische roman als nooit tevoren. Deze dynamiek is terug te vinden in het aantal subsidieaanvragen dat dit jaar fors is gestegen. En de commissie laat zich niet onbetuigd.

Als een ware Sinterklaas op een strooiwagen dendert de commissie door België. Het geld valt in bakken bij vele stripauteurs en allerhande stripprojecten. Niets kan deze commissie nog stoppen. Ze gaan helemaal uit hun dak. Overschrijden hun budget bewust met vijftig procent! Inmiddels heeft menig auteur al een storting in de portemonnee te pakken.

Ben je als startend stripblad toch buiten de VFL-boot gevallen, dan is er altijd nog de cultuurminister zelf. Wordt je onder het mom van experimenteel jeugdwerk snel dertigduizend euro rijker. Het kan niet op in stripcultuurminnend België. Nogmaals, het gaat daar goed met de strip. Dan Nederland. Fonds voor de Letteren? Commissie voor de strips? Geld van een minister voor cultuur? 'Die ballonnetjes kan toch iedereen in Microsoft Word aanmaken als hij zo nodig zijn tekst wil verlevendigen met plaatjes', hoor je ze in Den Haag denken. Moet dat worden gesubsidieerd? Is het kunst? Nee toch? In Nederland leeft bij beleidsmakers geen stripcultuur. Laat staan bij deelgemeenteraden of Jan met de Pet himself.

We laten het vooral over aan het individuele initiatief. Dan zal alles wel goed komen. Natuurlijk gebeurt er een hoop door die particulieren. Maar een beetje stimulerende samenhang zou geen kwaad kunnen.

Met een beetje morele en financiële steun voor al die stripmakers die maar aan moeten ploeteren voor een fooi. Die wellicht zelfs nooit hun roeping tot stripmaker hebben vormgegeven. Afgehaakt vanwege het armoede-perspectief. Alleen de kanjers overleven hun eigen roeping.

Zo vierde Gerrit de Jager zijn jubileum met Doorzon. U kreeg al een exemplaar van de bijlage 25 jaar Doorzon uit Revu bij Stripschrift.

Heller is de rest van de partij al vernietigd. (Dit was zijn vernietiging van striptekens de afsluiting om Het Stripschap op te richten.

Versterking van de cultureel historische kunst deeltijl worden bestreden. Zijn dat of een andere bundeling van krachten zou ook nu toch Nederland kunnen opstellen in zijn cultuurbesef van strips? Als de Raad van Bestuur van de OV Nederland in Den Haag niet echt geïnteresseerd is, moet het cultureel initiatief maar zelf samenhang gaan zoeken tussen de strip en de... Dit initiatief is een creatieve inspiratie rond strips.

Neem de stripboekgeschenkdagen. Een mooi, jaarlijks terugkerend initiatief van Silvester die tienduizend stripboeken als stripweekengeschenk gratis laat uitdelen door stripwinkels, Ako's en Bruna's.

Tenminste als je eind mei twee stripboeken tegelijk koopt. Het geschenk was in 2005 een album over, daar komt ie, 25 jaar Gerrit de Jager. Lijkt het nu het Revu-domein van begin dit jaar. Gemeente kars voor samenwerking om samen twee... (verduidelijkt) voorpakken weg te geven.

De stripgeschenkweken 2006 met een Storm-aflevering, eindigen in het weekend van 3 en 4 juni. Juist! Dan zijn precies de Stripsdagen in maart. Maar in het programma van die dagen geen woord over het stripboekengeschenk. Laat staan over Storm. Haarlem zou toch zomaar een mooie afsluiting van die weken kunnen zijn. Ik denk in de publiciteit. Maar men bundelt de krachten niet. Als van o.a. het stripmuseum dit voorjaar een beetje overgenomen door de... had gemaakt over Don in plaats van één over de oude Toonderstrips, had 2006 een mooie rode lijn kunnen hebben.

Ik laat het maar bij deze utopische gedachten. Maar we weten dat de Belgen het weer beter doen. Die houden met zijn allen echt van strips!

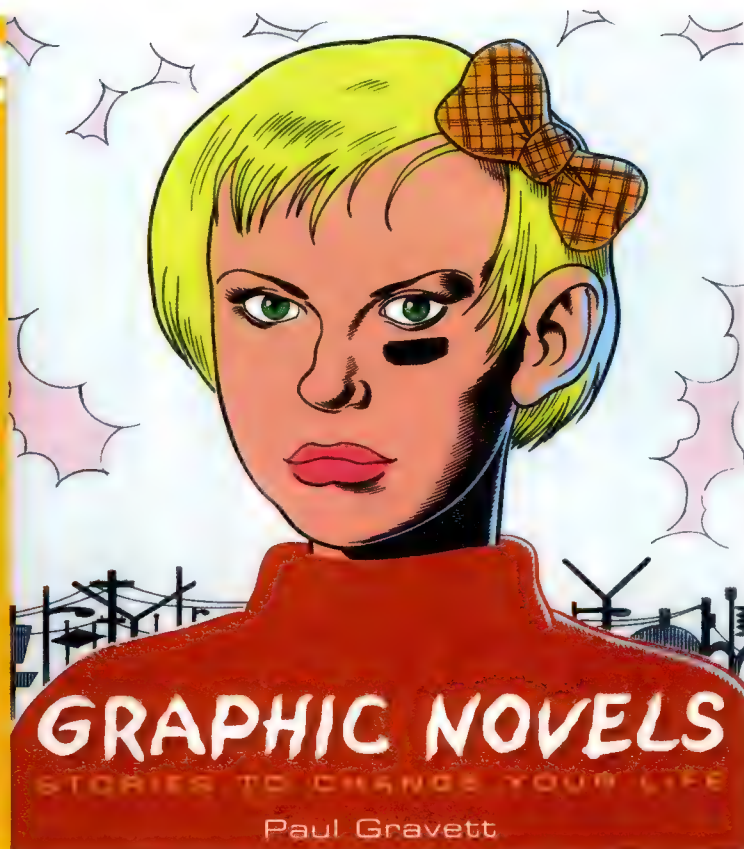
ben.bits@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → VFL]

De grafische roman

Met *Graphic Novels – Stories to Change Your Life* heeft de Engelse schrijver **Paul Gravett** een gedegen, informatief, educatief en zeer boeiend boek samengesteld over het genre stripverhalen dat sinds de jaren zestig van de vorige eeuw onstuitbaar in opkomst is: de grafische roman.

DOOR DIK RONDELTAP

Graphic Novels
– Stories to Change
Your Life

Gravett
Aurum 2005
ISBN 1-85669-361-0
Prijs £19,95
192 pagina's
kleur (sk)

De grafische roman is als stroming nog volop in ontwikkeling en bestrijkt een breed gebied dat varieert van autobiografische verhalen tot harde *film-noir*-thrillers, literaire verkenningen, mythische en science-fiction-achtige geschiedenissen, fantasievolle avonturenverhalen, journalistieke (oorlogs)documentaires en verslagen van een persoonlijke ontwikkeling.

Gravett houdt van het genre, weet er veel van en vertelt er graag en enthousiast over. Bovendien is het boek overvloedig geïllustreerd met honderden pagina's uit de stripverhalen die hij heeft geselecteerd. Dit maakt het tot een onmisbaar en waardevol naslagwerk voor de ervaren striplezer, maar ook een uitstekend 'cursusboek' voor de beginner.

Picto-fiction

In het eerste hoofdstuk wijst Gravett erop dat de term *graphic novel*, in 1964 gemunt door de Amerikaanse stripdeskundige en tijdschriftenuitgever Richard Kyle, als duiding van een genre nog steeds een punt van discussie is en vaak ook tot misverstanden leidt. Denkt de één bij de term aan (pornografische) verhalen voor volwassenen, de ander ziet het label grafische roman als een nogal gekunstelde poging van de makers om het stripverhaal een 'literaire' status te geven, die het lang niet altijd verdient. Gravett haalt dan ook met instemming de woorden van stripauteur Harvey Pekar aan: 'Strips bestaan slechts uit woorden en beelden. Je kan van alles doen met woorden en beelden.'

RECHTSBOVEN – Analyse,
close-readingcommentaar
en duiding van *Maus* (Art
Spiegelman).

Paul Gravett legt het nog één keer uit in een
uitbundig geïllustreerd cursusboek striplezen

RECHTS – In het spoor van
Maus wordt de grafische
roman *Yossel* (Joe Kubert)
becommentarieerd.

Maar omdat aan het algemene woord 'strips' toch een stigma van makkelijke humor en een soort kinderachtigheid kleefte en andere termen als *illustrations*, *picto-fiction* en zelfs Will Eisners term *sequential art* nooit echt zijn ingeburgerd, besluit Gravett toch de aanduiding *graphic novels* te gebruik-

ken, maar dan volgens de definitie die Eddy Campbell, auteur van de strips *Alec* en *From Hell* gebruikte in een manifest over het stripverhaal: 'Een grafische roman geeft meer een stroming aan dan een vorm (...) daarom leidt het tot niets om het te definiëren.'

Sleutelromans

Voor de duidelijkheid wordt in deze boekbespreking overigens uitgegaan van een zeer neutrale definitie van de grafische roman: een vertelsel geschraagd door woorden en tekeningen waarin een serieus onderwerp op een bekwame, in-

Following on from Maus

A Jew In Communist Prague

After his father is sent to a labor camp for anti-semitic activities, young Czech Josef finds out the mother became suspect and their opportunities narrow. Josef leads a job in bookstore, but is forced to spy for the police on his employer, who is involved in an underground literary movement.

Somehow Jose becomes in this climate of suspicion and anti-semitism, but can't endure when Josef's girlfriend reveals that her parents know all about his criminal father! Cold War 1950s Prague comes alive in the meticulous research by Italy's maestro of "Cine-Book" art, Vittorio Giardina.

To the Heart of the Storm

With Eisenstein's most explicitly revolutionary political novel examines proletarian against love, and among Jews, during his youth and young adulthood, as the Second World War approaches. While John the story and while riding the group train to Paris, tracking the black book on what has brought him to fight for his country.

Here, years after high school, while Joseph is back, he finds himself from childhood. Back a memories of their good times together soon dissolve into a racist struggle. Eisenstein the mounting despair to convey the gathering storm of ethnic tensions in pre-war America.

"Maus is a masterpiece, and if the notion of a canon means anything, Maus is there at the heart of it. Like all great stories, it tells us more about ourselves than we could ever suspect."

PHILIP PULLMAN

Animal types

Art Spiegelman's animalistic metaphors of Jews as mice and Nazis as cats became even more pertinent, because Hitler compared Jews to vermin and used rat-poison Zyklon B in the death camps. Art regularly plays with these stereotypes to expose their absurdities and has here Vladek tries to disguise himself and his wife as pigs, portrayed as pigs, by wearing quite obvious masks.

To keep past and present clear, Art captures the distinct Jewish sentence order of Vladek's narrative comments, but keeps the way he and others speak in the past normal.

The Real Vladek

After the Holocaust, Vladek Spiegelman had this somewhat idealized 'souvenir photo' taken of him wearing a clean camp uniform, one of the only photos which Art shows in the book.

Maus: A Survivor's Tale

Art Spiegelman

Volume 1 1986, Volume 2 1991, Complete 1999, 295 pages

Drawing choices

Spiegelman first dealt with the effects of the Holocaust on his childhood in a three-page "Maus" strip in 1973 introducing the cat-and-mouse metaphor for the longer version, he started drawing in a rendered, expressionist style, but rejected it, as it told the reader too much how to feel. He chose a modest, directness, almost diagrammatic, drawn some size or smaller, you almost feel as if you are reading the one surviving original.

Mother

After his mother Anja's suicide in 1968, Art tries to comfort his grieving father in this panel from "Prisoner on the Hell Planet" - This 4-page strip from 1973 about Art's own mental anguish portrays human characters in a fevered scratch-board technique. If it printed again in Maus, which his father finally reads it years later.

Anger and guilt

The final page of the first volume, far left, brings the strained relationship between Vladek and his son to a head. Recovering his oral history enabled Art to rebuild his relationship with his father, but it also exposed painful truths. He lures his a jagged speech balloon and becomes black lightning over his head. His accused "murderer" stands out in a larger balloon as if spoken under his breath.

Art's anxiety and guilt over his success with the first part of Maus becomes a key element in the second part. Art draws himself wearing a mouse mask, his dead stop a pile of emaciated, mouse-headed bodies, the death camp visible through his window. To underline his complicity, a big, barely visible black swastika holds the page together.

Survivors' tales

These pages show how Vladek negotiates his survival in the camp by helping others but also helping himself. Art does not make his father out to be a hero or saint, but records the sacrifices he was forced to make, going as far as to leave his hand repeatedly and leaving him with scars, physical and emotional, which he carried for the rest of his life.

Another way Art subtly shows shifts between the present and past is by crossing the panel borders or expanding them beyond the usual grid of the page, as if time is evaporating, demonstrated left in the opening and closing points of this page.

ventieve en creatieve manier wordt behandeld en uitgediept. De opzet van Gravett is ook om te tonen wat grafische romans zijn en hij heeft daartoe voor zijn boek dertig 'sleutelverhalen' uitgekozen. Het is een zeer gevarieerde keuze geworden met onder meer *De ballade van de zilte zee* (Hugo Pratt), *The Sandman* (Neil Gaiman), *Maus* (Spiegelman), *Jimmy Corrigan* (Chris Ware), *The Frank Book* (Jim Woodring), *Palestine* (Joe Sacco), *Sin City* (Frank Miller), *Barefoot Gen* (Keiji Nakazawa), *De hermetische garage* (Moebius), *The Black Hole* (Charles Burns), *De Nikopol-trilogie* (Enki Bilal).

De gekozen sleutelboeken zijn inmiddels bijna allemaal algemeen aanvaarde 'klassiekers' en voorbeelden van de zeer uiteenlopende verhalen in thema, stijl, vorm en lengte met één duidelijke gezamenlijke eigenschap: kwaliteit. Uit elk van deze sleutelboeken heeft Gravett één hele – bepaalde – pagina geselecteerd en afgedrukt met daarnaast, in een kleiner formaat *spreads* (dubbele pagina's). Gezien het formaat van het boek – 23,5 bij 28 centimeter – zijn de grote gereproduceerde pagina's nog goed te lezen. Bij de gekozen *spreads* moet soms voor de verhaaltteksten een vergrootglas ter hand worden genomen; één van de weinige minpunten van het boek. Boven de grote pagina's uit de geselecteerde verhalen is telkens een relevant citaat geplaatst, gekozen uit recensies die anderen over het verhaal hebben geschreven. Verrassende citaten van soms verrassende recensenten zoals de filmregisseur Francis Ford Coppola over *The Frank Book*, striptekenaar Matt Groening over *American Splendor* van Harvey Pekar en thrillerschrijver Stephen King over *The Dark Knight Returns* van Frank Miller.

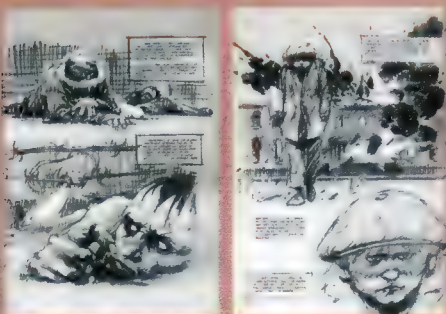
Schoolmeesterachtig

Naast de geselecteerde pagina's en *spreads* geeft Gravett in verschillende kaders zijn commentaar over het uitgekozen boek. Hij bespreekt daarin het thema van het verhaal, en geeft verder interessante informatie over scèneverloop, de context en de stijl. Bovendien gaat hij gedetailleerd, volgens de *close-reading*-methode, in op de keuzes die

ONDER-De heldin Isabella 'Dizzy' Cordova met haar tattoo in de vorm van een traan, uit *100 Bullets* (Brian Azzarello, Eduardo Risso, Dave Johnson).

Following on from Maus

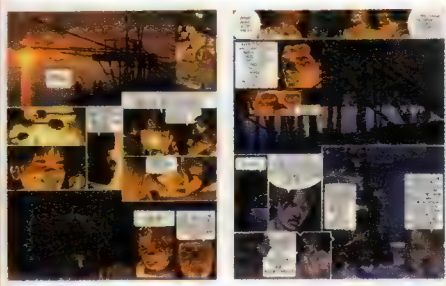
Yorrel, April 19, 1943

In 1926, when his father was two months old, he and his family left Poland for a new life in America. But Robert was haunted by the thought of how life might have been, had they stayed and endured the Nazi invasion. At the age of 77, he writes his speculative autobiography.

Yorrel is a 15-year-old boy whose drawing talent wins favors from the Germans but can't save his family from being deported to the death camps. Rather than meet the same fate, he chooses to die fighting in the Warsaw ghetto uprising. Here, in rare unadorned pencil sketches, two prisoners try to escape, and Yorrel sets a bomb in the German zone.

In Search of Shirley

Arthur and Jan grow up competing for the others' skinny, before they were drafted to fight in Vietnam. Now, as veterans struggling to adjust to civilian life, they hear from her again, living out of a room in their. Their reunion rekindles past conflicts between them, till Shirley introduces them to Ann, a young Vietnamese illegal refugee in her care. Here, the two guys discover Shirley's scheme to get them to help her avoid being deported to a camp in Thailand by taking her with them to America in this scene. Shirley author Casey's crisp art and elegant pacing convey all the mystery of emotions and around a fishing jetty on night falls.

"I didn't expect to leave with days and days of thinking about all the questions it brought up—the moral issues, the philosophical issues and political issues. It's really relevant to our times."

NATALIE PORTMAN

England prevails

In a debased future not unlike Aldous Huxley's *Brave New World*, ideas are dangerous. After a near-miss nuclear holocaust, England succumbs to a fascist dictatorship, which represses all human rights, individual freedoms, tolerance, culture—and the idea of being fighting, and if necessary dying for these principles.

Terrorist or freedom fighter? V will not let us forget these ideas. The authorities strive to uncover who V really is behind that papier-mâché mask, but that revelation finally does not matter. Every, the young woman whom V rescues and transforms, comes to understand that "whoever you are isn't as big as the idea of you." He may be killed, but she sees that what he has come to mean will live forever, because "ideas are bullet-proof."

The series was created for the British magazine *Vision* in 1983. David Lloyd formulated the practice of omitting all sound effects, thought balloons, and outlines on speech balloons and captions. He also chose the posterized graphics of either deep shadow or blinding light. Left unfinished, the saga was re-started and concluded from 1988 in ten colorized DC comic books.

V for Vendetta

Alan Moore & David Lloyd
1990, 1 volume, 288 pages

November 5th

Appearances are also vital here: the theatre of dialogues, big gestures and dramatic effects. The grinning misanthropic mask, comical wide-brimmed hat, and billowing cloak worn by V may be all but forgotten in this nightmare future, but they are instantly recognizable to anyone in Britain today.

Every year, on the fifth of November, bonfires and fireworks are lit across the land to commemorate Guy Fawkes (1570–1606), executed for his role in the "Gunpowder Plot," an attempt to blow up King James I and the Houses of Parliament in London in 1605.

Here, for an "invert," V succeeds where Fawkes failed. He recites to Evey the old rhyme that she was never taught and sends up a signal, the first firework she has seen.

This book's title plays on the patriotic slogan "V for Victory." Words and phrases beginning with V fill the pages. So does the shape of the letter in V's signature symbol, people's outstretched arms, even a road's receding lines in the last panel. Its translation into Polish drew great acclaim, suggesting that wherever it is published, its message of liberty will strike chords among readers.

Stage fright

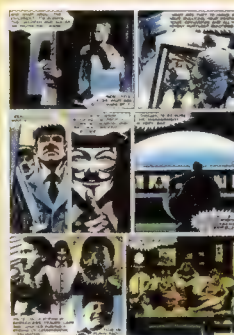
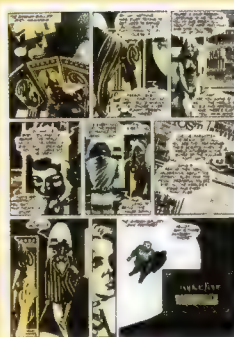
The shadow gallery is V's base of operations, where he takes Evey. It is filled with the artistic wonders banned by the new government, as well as housing a flexible stage set for V's performances for others. Here, for left, V gets changed behind a screen into a raucous costume and Mr. Punch mask.

Broadcaster and doll-collector Lewis Prothero, loved as the official "Voice of Fate," finds himself trapped inside a terrifying psychodrama that V has created to return him to Larkhill Re-education Camp. This was where V was kept in Room 5, or V in Roman numerals, and where Prothero was in charge of the arena. It may all be a stage set, but its impact on him is shattering.

Values

Like the government, V understands the power of television and hijacks the only channel to transmit an address to the public. Here, for left, we hear his video, but what we see cuts away to security cloning in on him, to the "management" monitoring him, and lastly to the stunned viewers, the people who are to blame in other words, ourselves.

In a deeply moving, pivotal chapter, V comforts and guides his confidante Evey after she has endured torture and faced her own death, and not at the hands of the state police as she believed. Her ordeal proves transformative, as now "all the blindfolds are gone." Moore and Lloyd ask us to think how highly we as a society value our freedom.

BOVEN - Gravett's uitgebreide commentaren op *V for Vendetta* (Alan Moore/David Lloyd). De verfilming van het stripverhaal draait op het ogenblik in de Nederlandse bioscopen met onder anderen John Hurt in een hoofdrol.

de auteur heeft gemaakt op het gebied van bijvoorbeeld tekstballonnen, paginaverdeling, kleurgebruik, verhaalrhythme, tempowisselingen en kadring. Hiermee biedt hij een verhelderend inzicht in de effecten die de keuzes kunnen veroorzaken en die de sfeer en de indruk die het verhaal maakt (mede) bepalen.

Gravett slaagt er daarbij vaak in ook de ervaren lezer vaak nog te verrassen door te wijzen op belangrijke details die het verhaal verrijken en die bij een eerdere lezing van het verhaal soms niet zijn opgevallen. Af en toe komen die opmerkingen een beetje schoolmeesterachtig over, maar de auteur verdedigt zijn manier van werken door te stellen dat ook de

meest ervaren lezers die beginnen met het lezen van stripverhalen 'ongeleterd' kunnen wezen.

De grafische roman verdient het volgens hem dat de lezer zich de moeite neemt om zich te verdiepen in deze vorm van kunst: 'Laat je niet ontmoedigen door je onervarenheid op het gebied van strips en gebruik dat ook niet als een excuus om er maar niet aan te beginnen. Niemand verwacht dat je onvoorbereid en zonder enige kennis direct in staat bent om volop te genieten van zoiets onbekends als ballet of moderne kunst, dus waarom zou dat wel het geval zijn bij de grafische roman?'

Monument

De dertig uitgekozen verhalen zijn in clusters over de twaalf hoofdstukken verdeeld. De hoofdstukken beginnen met een algemene inleiding, bij voorbeeld over het levensverhaal, het avonturenverhaal, de thrillers en de detectives en het autobiografische verhaal. In deze hoofdstukken, doorspekt met verhalen en anekdotes over auteurs en belangrijke gebeurtenissen, geeft Gravett blijk van zijn brede eruditie op het gebied van het stripverhaal in het algemeen en de grafische roman in het bijzonder.

Bij elk van de dertig sleutelromans heeft Gravett nog vier grafische romans uitgekozen, honderdtwintig in totaal, die daar qua thema of onderwerp bij aansluiten. Ook uit deze verhalen heeft hij telkens twee pagina's geselecteerd die een indruk geven van de stijl en sfeer van het verhaal, eveneens weer met informatieve en duidende kaders ernaast. Onderaan de pagina staan steekwoorden met paginaverwijzingen die uitnodigen om naar andere pagina's door te bladeren.

Gravett heeft met *Graphic Novels – Stories to Change Your Life* een belangrijk monument opgericht voor de grafische roman: een kijkboek, een naslagwerk en een cursusboek ineen dat zijn plaats verdient in de eregalerij naast klassiekers als *Understanding Comics – The invisible art* van Scott McCloud en *Comics and Sequential Art* van Will Eisner.

dik.rondelap@stripschrift.nl

Paul Gravett

Paul Gravett woont in Londen en is freelance journalist. Hij heeft zich de afgelopen twintig jaar beziggehouden met het stripverhaal in diverse hoedanigheden, als uitgever van een striptijdschrift, journalist/schrijver, tentoonstellingssamensteller, en promotor, onder meer met een radioprogramma.

Meer info:
www.paulgravett.com

LINKS - Buddy Bradley, de semi-autobiografische held van Peter Bagge in *Hate*.

Nekschot

Leeftijd noch naam wil hij zeggen. Vragen naar woonplaats of opleiding heeft ook geen zin. Interviewen kan alleen telefonisch, na een verzoek per e-mail. Daarna belt hij zelf terug.

'Alle elementen die naar mijn identiteit kunnen leiden hou ik voorlopig voor mezelf,' zegt Gregorius Nekschot, 'het is mijn enige bescherming.'

In 2003, net begonnen met een eigen site, realiseerde de cartoonist, zich dat spotten met de Islam een doodzonde was. 'Anders dan nu, waren velen zich daar niet van bewust. Maar ik wist toen al dat het tekenen van de profeet een doodzonde was. Dat merkte ik ook toen Theo van Gogh me vroeg wekelijks een cartoon voor zijn website te maken. In tegenstelling tot Theo stond ik er op anoniem te zijn en blijven. De ontwikkelingen van de laatste maanden indachtig hebben me daar in gelijk gegeven.'

'Kijk naar de politieke situatie in Nederland. Eerst was er de moord op Pim Fortuyn, daarna was Theo van Gogh aan de beurt. Dat moest een signaal zijn om te stoppen, maar ik weigerde me de mond te laten snoeren', zegt Nekschot, die vindt dat hij met zijn werk de traditie voortzet van Voltaire, Reynaert de vos, Jonathan Swift en The Life of Brian.

Hoe omschrijf je je eigen cartoons?

Gregorius Nekschot: Als politiek incorrect. Ik teken over alles wat je een ideologie zou kunnen noemen, zowel politiek als religieus. Actuele dingen, daar wil ik graag een ander, opstandiger licht over laten schijnen. Het kan bij voorbeeld ook over ontwikkelingshulp gaan. Dat is iets waar je met respect naar moet kijken, maar dat zie ik niet zo. Het zijn dat soort heilige huisjes waar ik graag tegenaan stamp. Dat is noodzakelijk. In elke periode van de geschiedenis heb je heilige huisjes, waarvan men na jaren niet eens meer beseft dat het een heilig huisje is. Ik wil laten zien dat we moeten relativiseren. Het zou beter zijn als we er ons met z'n allen vrolijk over zouden maken.

Drie jaar geleden viel hij op met 'misselijke' cartoons die snel als extreem-rechts werden bestempeld. Kortgeleden verscheen zijn eerste boek. De uitgever verontschuldigt zich al meteen voor het niet publiceren van de beruchte Mohammed-cartoon.

Gregorius Nekschot wil zijn echte naam niet vertellen:

'Daardoor bescherm ik mezelf...'

Dat geldt ook voor de multiculturele samenleving. Maar dat blijkt *not done*. In Nederland, waar er toch een rijke cartoon-traditie heerst, wordt dat onderwerp nauwelijks aangeraakt. Ik heb de indruk dat men hier de multiculturele samenleving ziet als één groot feest waar iedereen elkaars broeder wordt. Dat is niet zo. Vooral politici als Marcel van Dam, die de multiculturele propaganda leiden, stellen zo'n samenleving voor als ideaalbeeld. Maar dat soort mensen woont op een enorm landgoed en komt zelden of nooit in aanraking met arme mensen en slechte buurten. Ik vind het dan oneerlijk om voor al die problemen te wijzen naar zij die protesteren en hen gelijk voor racist uit te schelden. Dat is te simpel.

Je kan je wellicht voorstellen dat men je met jouw opmerkingen en cartoons ook in dat kamp zal onderbrengen. Ben jij extreem-rechts?

Integendeel. Ik kan met mijn hand op mijn hart beweren dat ik van geen enkele partij lid ben. Ik wil zelf denken en onafhankelijk observeren. Maar het klopt dat die beschuldiging vaak wordt geuit. Ik vind het makkelijk, want als je mijn werk als extreem-rechts kwalificeert, hoef je je niet druk meer te maken, want dan ben ik toch een fascist. Met zo'n etiket deug ik niet. Zaak gesloten. Dat overkomt me vaak. Maar tezelfdertijd gaat men niet in op de thema's die ik aanbreng: actuele onderwerpen die vaak een andere kant belichten. Ik

na kammetjes, ladders
en kookwekkers nu het
EU-CONDOOMBESLUIT

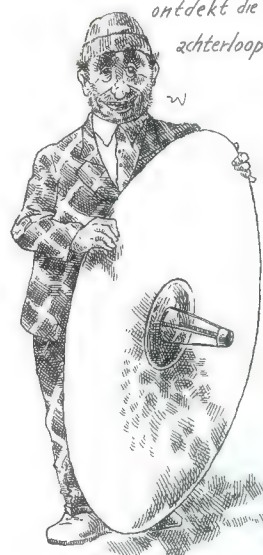
EUROPA. BEST
BELANGRIJK

VECHTMACHINES
VERS VAN DE
POLITIEOPLEIDING

met deze schotel heb ik
een buitenaardse beschaving
ontdekt die 1000 jaar
achterloopt...

teken niet enkel over extreem-rechts en hun militante karakter. Ook extreem-links en – ik zeg maar wat – milieu-bewegingen, die eveneens een ideologie hebben en steeds meer aan belangenvermenging doen, pak ik aan.

Wat blijft er over als je alle ideologie uit het straatbeeld haalt?

Ideologieën zijn per definitie gevaarlijk. We hebben bij voorbeeld het communisme gehad dat leidde tot massamoord en concentratiekampen. Of neem de godsdiensten – welke je ook kiest – waar ook mensen voor uit de weg moesten worden geruimd. Kortom: het verbeteren van de wereld heeft nadelige kanten. Ik geloof wel sterk in democratie. Het lijkt me het enige systeem dat ons kan samenbrengen.

Ben je vooral bezorgd over radicale of gematigde moslims?

Voor de radicalen, maar ik vrees dat de integratie sowieso niet goed verloopt. Mij valt op dat het tempo waarin moslims zich hier aanpassen aan de Westerse samenleving te traag is. De vrouwen en meisjes integreren op een afstand, ze manifesteren zich niet echt. Ze mogen geen autorijlessen nemen, want dat zitten ze met een man alleen in een auto. Moslimmeisjes mogen niet trouwen met een autochtoon want maagden mogen niet samen zijn met ongelovigen, ter-

wijl het dan weer minder erg is om als Marokkaan met een autochtoon meisje te trouwen. Dat is een soort van apartheid die blijft bestaan. De moslimgemeenschap zal te lang een aparte groep blijven.

Je uitgeverij heeft een Mohammed-cartoon van jouw hand niet durven publiceren. Vind je dat erg?

Ik heb daar begrip voor. Ze zijn de enige uitgeverij die het aandurfde mijn cartoons te publiceren. Dat heeft al problemen opgeleverd met hun drukker en distributeur. Ik vind het desondanks een moedige daad. Pas door de Deense cartoonrellen besloten we die prent te verwijderen en lezers naar het internet te verwijzen. Waarover ze precies gaat? Op die cartoon zie je hoe Mohammed zijn vierde vrouw, Aïcha, ontmoagt als ze negen jaar oud is. Dat is een feit, het staat zo in de Koran. De grap refereert naar de beslissing die jaren geleden werd genomen om een soort van kinderkoran te maken met tekeningen en aangepaste teksten.

Een sympathiek plan, maar de radicale moslimgemeenschap schreeuwde moord en brand. De Koran is heilig, want het woord van God. Als je sleutelt aan die teksten, bega je een misdrijf. Maar in feite was ook die grap nooit echt bedoeld om te beledigen. Het wilde gewoon dat stukje actualiteit anders belichten.

ALS BESTE GETEST: DE ISLAMITISCHE HEMEL

in het Joods Historisch Museum

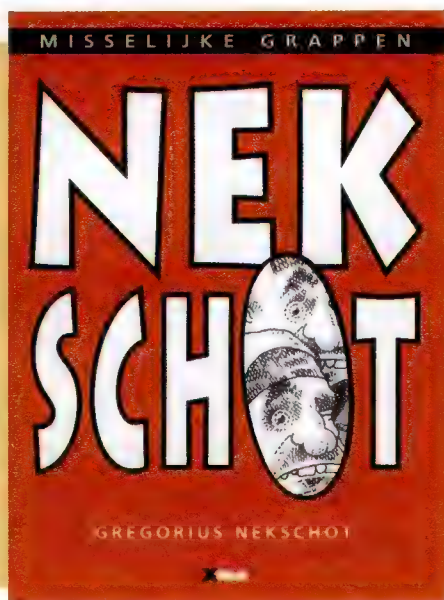

LULLO'S FOKKE EN SUKKE DEPRESSIEF

Nekschot
– Misselijke grappen

Nekschot
Xtra 2006
ISBN 90-77766-25-1
Prijs €15
160 pagina's
zwart/wit (sk)

Te grote broek

Misselijke grappen is een ongemakkelijk boek. Hoezo grappen? De verbeterde commentaren op maatschappelijke (wan)toestanden die Nekschot, overigens technisch goed getekend, vormgeeft door middel van zijn cartoons zijn zelden grappig. Uit de cartoons komt onwillekeurig het beeld naar voren van een geïsoleerde, eengeestige en verbitterde tekenaar die 'ze' allemaal wel eens een poepie zal laten ruiken. De lomphigheid van de soms regelrecht onsmakelijke tekeningen wekken te vaak associaties op met de eendimensionale, monotone anti-semitische, anti-kapitalistische en anti-Amerikaanse cartoons afkomstig uit sommige ondemocratische landen in Oost-Europa en in het Midden Oosten. Ook daarom is *Misselijke grappen* een ongemakkelijk boek. Het dringt de lezer automatisch in de verdediging. Natuurlijk is het schandalig dat Gregorius Nekschot bang moet zijn om zijn echte naam te noemen. Natuurlijk is vrijheid van drukpers een principiële zaak in een democratie. Maar dat maakt *Misselijke grappen* nog geen goed boek.

Je bent ondertussen al verschillende malen met de dood bedreigd?

Op Turkse en Marokkaanse internetfora al heel vaak, ja. Maar goed, dat is anoniem. Ik denk dat het vooral geschreeuw is. Misschien moet ik het wel als een compliment zien.

Abdul Jabbar van der Ven is wat anders. Die tot de islam bekeerde 'imam' is dezelfde als die politicus Geert Wilders kanker toewenste. Abdul sprak ook fatwa's uit, maar wilde zich uiteindelijk niet langer associëren met de Hofstadgroep. Ik heb daar indertijd een cartoon over gemaakt, en wat bleek? (gniffelend) De imam had geen gevoel voor humor. Hij riep via het internet op een klacht in te dienen wegens het zaaien van haat bij een internet-meldpunt. Hij zou me ook vervolgen, maar ik heb er niets meer van gehoord.

Ben je niet bang dat ze ooit achter je ware identiteit komen? Zo moeilijk is het niet meer om dat te achterhalen via je mailadres of mobieltje.

Daar ben ik bang voor, ja. Maar ik kan niet meer doen dan voorzichtig blijven.

geert.de.weyer@stripschrift.nl

PREMIER BALKENENDE MAAKT EEN GEBAAR RICHTING MOSLIM- GEMEENSCHAP

Gregorius Nekschot vertelt in elk interview met een mengeling van geuzentrots en geknakte eer dat hij bij een rondgang langs de media door alle kranten en tijdschriften is afgewezen. Hij suggereert dat daarbij politieke correctheid en bangbroekerij een grote rol spelen.

Het lijkt niet bij hem op te komen dat de kwaliteit van zijn benepen, geborneerde, zelden verrassende maar meedogenloze cartoons wel eens een doorslaggevend criterium zou kunnen zijn.

Nekschot beweert dat hij de satire als wezenlijk onderdeel van de Nederlandse cultuur wil verdedigen en plaatst zichzelf in de traditie van Voltaire, Reynaert de vos, Tjil Uilen-spiegel, Jonathan Swift en The Life of Brian. Wat mij betreft trekt hij daarbij een veel te grote broek aan. DR

Wake-up call.

Het is half 10 's morgens.

Ik schrik me rot.

Een straal daglicht die de hotelkamer in een scherpe lijn in twee stukken snijdt, doet pijn aan mijn hoofd. Er moet een zonnebril in mijn tas zitten.

Ik maak Karin wakker. We zijn op de helft van een

stripweekend in Brabant. Mijn bonkende hoofd heeft recht op een Alka-Seltzer. Dat is alles wat ik kan bedenken... Of misschien wel twee.

Karin wordt kreunend wakker. 'Hoe laat moeten we weer achter die stand staan?' vraagt ze meer dood dan levend.

'Nog niet', sus ik en probeer die gedachte bij mij ook meteen naar de achtergrond te verplaatsen.

Ik zucht. Karin valt weer achterover in de kussens. Ik sta dan toch maar als eerste op, grabbel in mijn tas, en maak de ontbijtdrankjes.

We slaan ze in één keer achterover. Cheers!

'Was ik erg dronken?' vraagt mijn vriendin.

Erg dronken vinden we namelijk erg. Dronken, dat is te doen.

'Valt wel mee', lieg ik. Ik weet het ook niet goed meer. In een flits zie ik mezelf dansen op *Gimme Shelter* van The Stones. Op het dansvloertje van het hotel. Toen was het vast al laat. Eerder op de avond hing ik om C. zijn nek.

Was het erg gênant? En verdomme... kon ik nou niet eens een keer een spijkerbroek aan in plaats van zo'n kort rokje met zwarte kousen en pumps? We kleden ons steunend en kreunend verder aan.

Als ik mijn zonnebril opheb zeg ik: 'Ik heb dus gezoend met C., huh?'

'Ja... nou ja, dat wilde je al een hele tijd. Dus: tadaa!', antwoordt Ka.

'Ik vind hem erg leuk inderdaad en shit, hij signeert de hele dag tegenover onze stand, help!'

'Nou ja, zijn album voor jou heeft ie gisteren aan de bar gesigneerd. Hij is erg leuk, maar wel gecompliceerd denk ik.'

'Schat, elke tekenaar is gecompliceerd, maar straks zie ik hem weer! Ik ga naar Amsterdam terug', jammer ik theateraal en slaak een diepe zucht.

Hij zoende trouwens *incredible great*, bedenk ik. Ik overleef deze dag niet.

Karin vertelt dat ze op bed in de kamer van tekenaar B. nog een flesje rood had leeg gedronken. Om half vijf wankelde ze daar weg en vond mij toen in onze hotelkamer al in coma. Charmant allemaal.

Zo, even goed het gezicht inspecteren op oneffenheden. Een hotelbadkamer is altijd hetzelfde. Steriel, licht en zeepjes en zo. De uiterlijke schade valt mee, constateer ik opgelucht.

Dan zeg ik: 'Weet je dat ze een weddenschap hebben afgesloten hoe laat wij ons op de stand zullen melden vandaag?' We giebelen want we zijn nu al een uur te laat!

'Ton schatte het op 12 uur.'

Volgens Karin gaat hij de weddenschap winnen. Mijn maag drukt een zure golf omhoog.

Karin heeft al een half uur koude rillingen. 'Er zijn ook mensen die niet drinken tijdens deze feesten Ka', zeg ik even later als Karin haar hand voor d'r mond slaat en naar de badkamer rent.

Het ontbijt in de zaal slaan we over. Om 10 voor 12 lopen we richting bloedhete beurs en mensenmassa. Nog even diep die frisse Brabantse ochtendlucht inademen voor we onze entree maken. Zonnebril in de tas. In één van de brede gangen bots ik al meteen tegen C. op. Dat begint goed! Zoveel mensen en dan toch tegen hem opbotsen. 'Kom je morgen eten bij me?' vraagt hij snel.

Karin vliegt meteen weer een toilet in.

'Daar zijn ze!', roepen onze mede-standhouders, die applaudisseren als ze ons in beeld krijgen.

Ton heeft gewonnen.

Ik moet aan de bak. Stripschriften verkopen!

Gimme Shelter en wel nu.

manon.albers@stripschrift.nl

[MANON KOMT... TE LAAT]

MANON ALBERS HOUDT WEL VAN EEN FEESTJE. VOOR STRIPSCHRIFT GAAT ZE REGELMATIG OP BEZOEK VOOR HAAR NATJE EN HAAR DROOGJE. MAAR OOK DE SERIEUZERE KANTEN VAN DE STRIPWERELD KOMEN AAN BOD. UITNODIGINGEN WORDEN OP PRIJS GESTELD, MAAR ZONDER KOMT ZE OOK WEL BINNEN. ZEKER WETEN!

Pieter Joseph Kuhn (1910-1966) was de lithograaf en reclame-
tekenaar die als tekenaar van de strip *Kapitein Rob* (1945-
1966) uit het dagblad *Het Parool* grote triomfen behaalde.
Vóór zijn periode van striptekenaar hield hij zich onder andere
bezig met reclamewerk en illustraties voor boekuitgaven.
Dit patroon werd ook tijdens het werk aan
Kapitein Rob voortgezet.

DOOR LEX RITMAN

Tijdens de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) tekende Kuhn onder meer voor het reclamebureau Kastelein en de verzendboekhandel De Boekenvriend. Beide waren gevestigd in Hilversum, waar hij woonde. In de barre oorlogsjaren hield hij zich ook bezig met illegale activiteiten, zoals het vervalsen van persoonsbewijzen en illustreren voor verboden werk. Ook had hij van tijd tot tijd onderduikers in huis of op zijn schip op de Loosdrechtse Plassen. Hij heeft zelfs een functie bij de Nederlandsche Binnenlandse Strijdkrachten gehad.

Het slechts één keer verschenen blad *De Basis* van reclamebureau Kastelein, waarvoor Kuhn illustreerde, had als K-nummer: K 1411. Dit is hetzelfde nummer als werd gebruikt voor de prentbriefkaarten die Kuhn tekende. Dit betrof kaarten met kinderkopjes, landelijke taferelen en stedelijke taferelen. Deze kunnen worden gedateerd rond 1943.

Het K-nummer werd in de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers voorgeschreven vanaf 22 juli 1941. Het blad *De Basis* kan gedateerd worden op grond van het K-nummer (1941-1945), een grafiek in het blad (loopt tot in de tweede helft van 1941), een reclame van Waldorf voor stofzuigers (serie 1940) en de tijd waarin Kuhn voor Kastelein werkte (medio 1939-medio 1943). Conclusie: 1941/1942.

Een interessant detail is, dat tijdens een kleine expositie over de Tweede Wereldoorlog bij het NIOD (Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie) te Amsterdam een affiche hing van reclamebureau

Kastelein. Voorzien van het logo en de naam. Afgebeeld werd ondergoed met een reclame-tekst van Hollandia. Het affiche was van boven naar beneden: rood, wit (het ondergoed) en blauw!

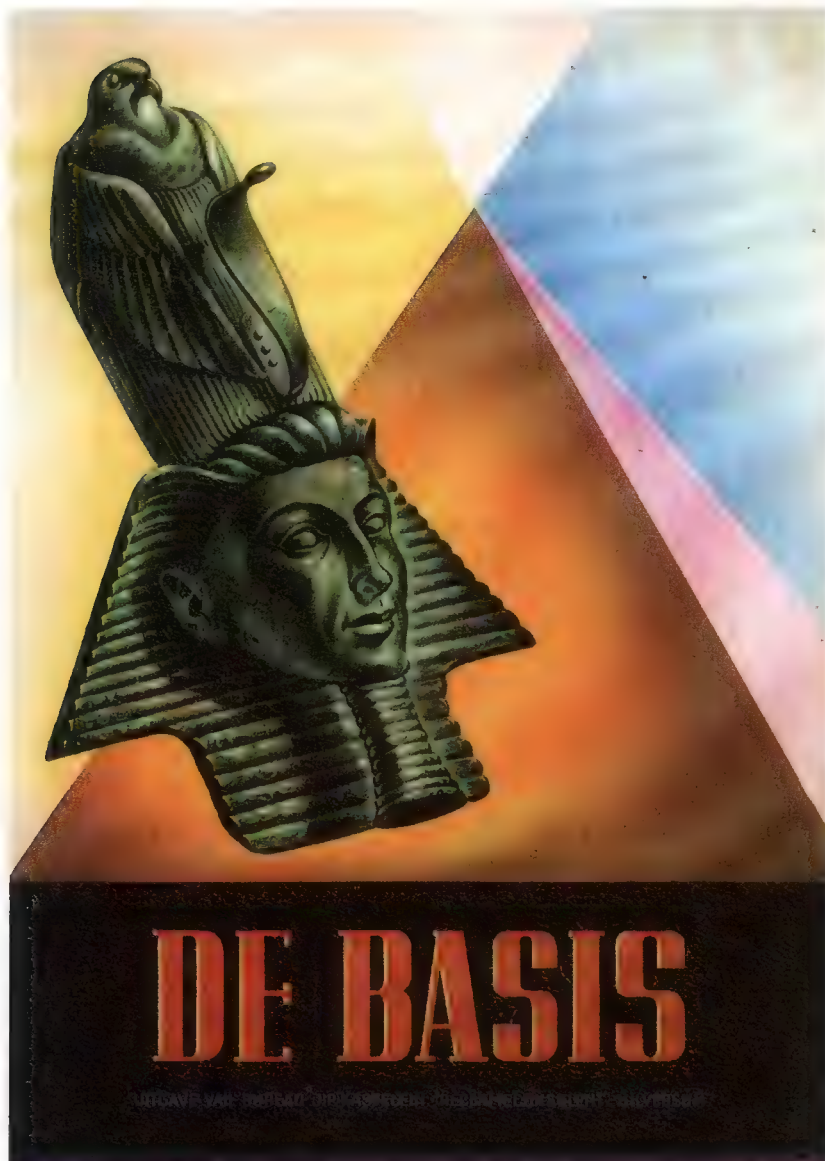
Helaas werd de tekenaar niet vermeld, maar Cornelius van Velsen, ex-medewerker van het reclamebureau, wist nog dat Kuhn de ontwerper was. De tentoonstelling was in elk geval in 2000.

In de oorlogsjaren illustreerde Kuhn voor diverse uitgevers, zoals G.W. Breughel ('s-Graveland), Holle & Co. ('s-Gravenhage), De Nederlandsche Uitgeverij (Baarn), A. Rutgers (Naarden), A. G. Schoonderbeek (Laren NH).

Als afsluiting van Kuhns werk in de oorlogsjaren wijs ik op het getuigschrift dat de toegevoegd officier NBS (Nederlandsche Binnenlandse Strijdkrachten) voor hem schreef. J.P. Maas bedankte hierin Kuhn voor zijn vele werk voor het Verzet, waardoor mensen het leven werd gered. Kuhn had namelijk een functie bij de keurstoottroepen. Datering: 11 mei 1945. Veel van zijn werkzaamheden waren een dekmantel voor levensgevaarlijk werk. Richard Bing, voor wie Kuhn illegaal illustratiewerk deed, werd onder andere hiervoor in 1944 door de Duitsers terechtgesteld in kamp Vught.

lex.ritman@stripschrift.nl

GEHEEL LINKS - Twee foto's die zijn gemaakt op reclamebureau Kastelein. Op de ene foto zijn van links naar rechts Alex Jagtenberg, Fred Sieveking en Pieter Kuhn aan het werk. Op de andere een werkbespreking met van links naar rechts de heer V/d Linden (tektschrijver), Pieter Kuhn, Jaap Kastelein, mevrouw Kastelein en B. Siertsema.

BOVEN, MET DE KLOK MEE

- Ontwerp van een vignet voor uitgever A.G. Schoonderbeek, ±1940
- Omslag van *De Basis*.
- Affiche, ontworpen door Pieter Kuhn en uitgewerkt door Alex Jagtenberg.
- Illustratie bij artikel 'De röntgenfoto en uw reclame', uit *De Basis*.

LINKS - Een zogenaamd 'diorama' voor Faam.

Hare Majesteit

DE VROUW

EN UW RECLAME

RECHTS - Illustratie
bij een artikel over
reclame gericht op
de vrouw, uit *De
Basis*.

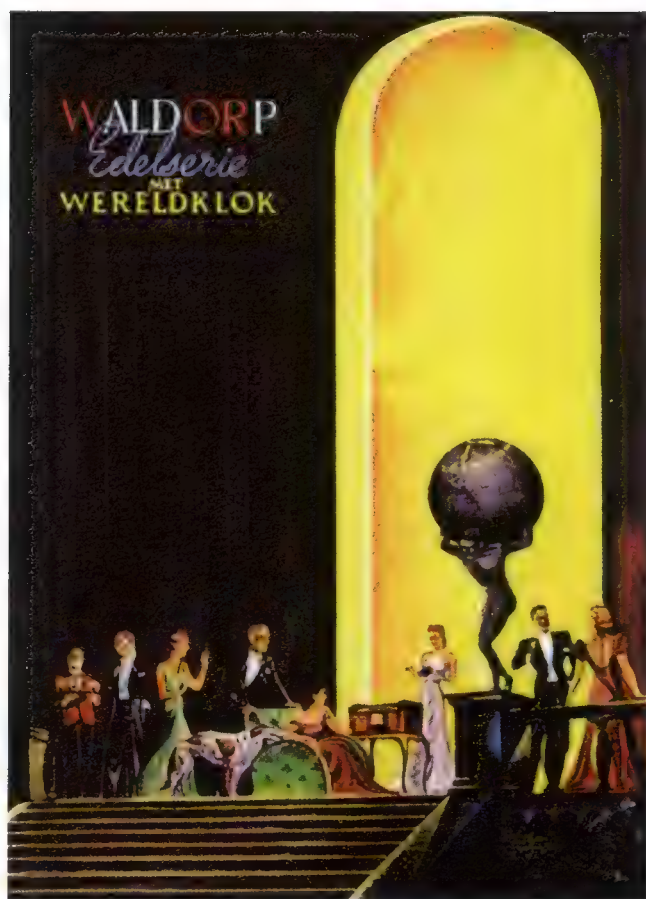
LINKS - Voorbeelden van zogenaamde showcards, afgedrukt bij een artikel in *De Basis*.

BOVEN - Pagina 4 van *De Basis* in facsimile, met werk van Pieter Kuhn (onder andere zijn allereerste strip).

Meer info over Pieter Kuhn:

- www.kapiteinrob.nl

- <http://communities.zeelandnet.nl/data/strips>

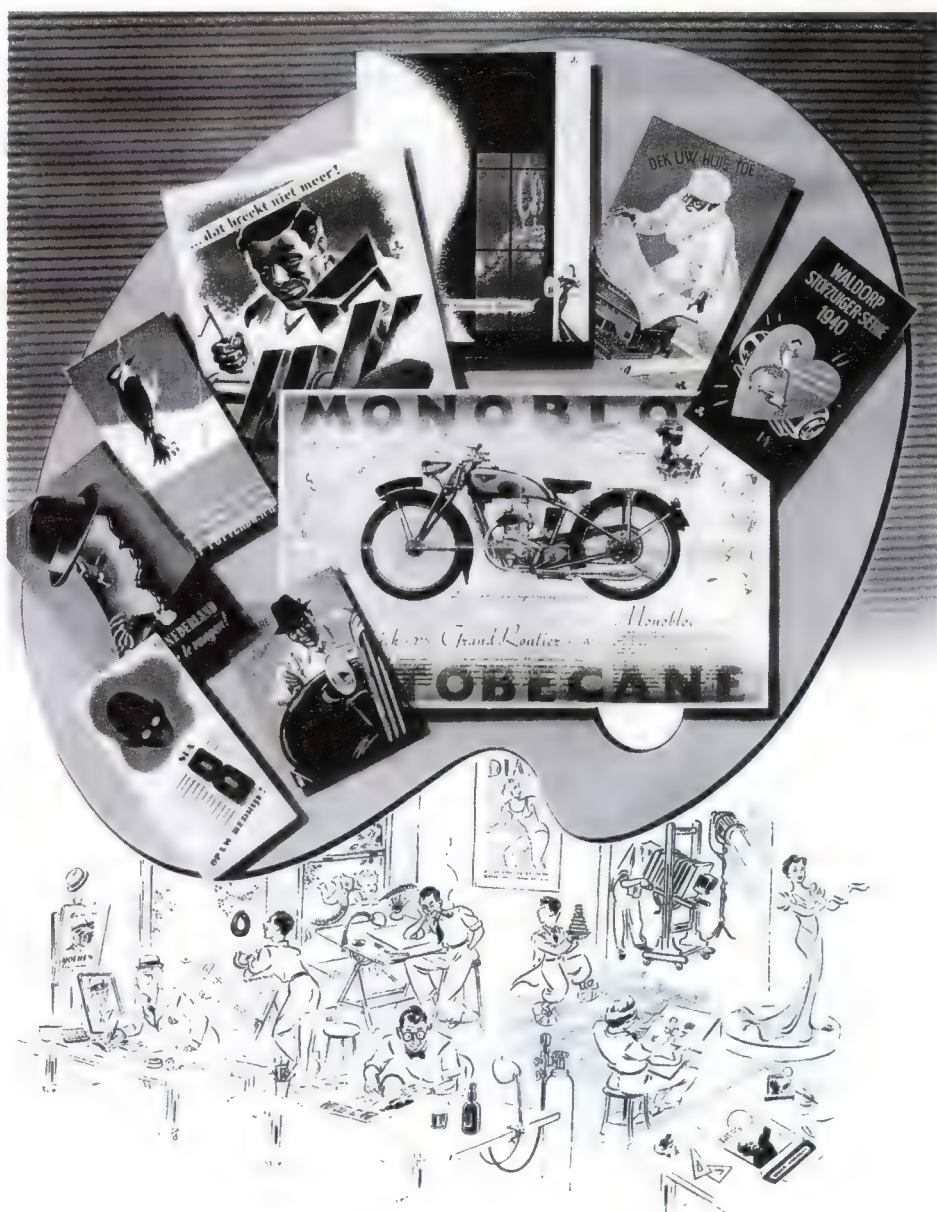

Het K-nummer

De K staat voor 'Kennummer' (of 'kengetal'). Het K-nummer werd vanaf medio 1941 uitgegeven door het Rijksbureau voor Papier, Papierverwerkende en Grafische Industrie. Deze instantie werd verantwoordelijk voor de papiertoewijzing aan drukkerijen en de distributie ervan. Iedere drukkerij had één eigen Kennummer, waarmee al het drukwerk moest worden gewaarmerkt.

De toewijzing van papier hing overigens weer samen met de goedkeuring die moest worden verkregen voor druk- en stencilwerk. Dit hing deels af van het oordeel van de afdeling Boekwezen, dat onderdeel was van het Departement Volksvoorlichting & Kunsten (waartoe ook de Nederlandsche Kultuurkamer behoorde). De afdeling beoordeelde uitgeverijplannen: niet alleen de inhoud maar ook, met het oog op de papierschaarste, of de vormgeving en druk (of het lettercorpus niet te groot was, of er niet teveel witregels werden gehanteerd en of de cicero-efficiënt werd benut). Achttien Boekwezen een uitgave 'gewenscht' dan ging het advies naar de Abteilung Schrifttum van de Hauptabteilung Volksaufklärung und Propaganda van het Reichskommissariat. Werd hier de uitgave goedgekeurd dan ging de aanvraag naar het Rijksbureau voor Papier.

RS (met dank aan Verzetsmuseum Amsterdam)

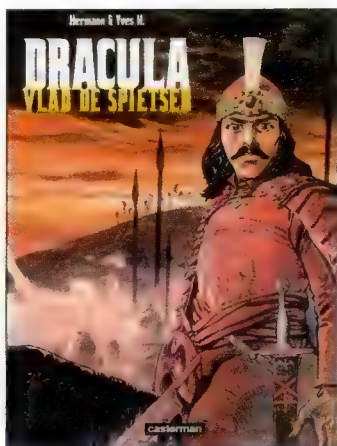

WIL DE ECHTE DRACULA OPSTAAN?

Wat hebben stripauteurs toch met Dracula en andere vampierachtigen? De afgelopen paar jaar kwamen reeds diverse titels uit - denk aan reeksen als *Prins van de nacht* (Yves Swolfs), *De Aasgieren* (Enrico Marini/Jean Dufaux) en *Requiem* (Olivier Ledroit/Pat Mills) - maar dat weerhoudt uitgeverij Casterman er niet van een drieluik over deze bloedzuiger uit te brengen! Het personage spreekt kennelijk zeer tot de verbeelding.

De massale aantrekkingskracht voor deze graaf vormde voor Yves Huppen juist aanleiding om ook een verhaal te maken over de ware Vlad Dracula: niet het romanpersonage van Bram Stoker, maar de beruchte prins van Walachije die aan het eind van de middeleeuwen een zeer gewelddadig bewind voerde. Zijn bijnaam was niet voor niets Vlad de Spietser: tegenstanders, maar al snel ook weerloze burgers werden aan het spiets geregen. Yves H. wist gelijk wie het scenario moest uittekenen: zijn vader Hermann, met wie hij ook al aan de middeleeuwen-saga *Schemerwoude* werkt. Saillant detail van deze 'familieproductie' is dat de vrouw van Yves H. uit Roemenië afkomstig is, het land waarbinnen Walachije en Transsylvanië tegenwoordig vallen. Het bijzondere aan *Vlad de spiets* is dat het de Huppens niet primair gaat om het verbeelden van de wreedheid van deze 'zoon van de draak' (= Dracula), maar dat zij het

verhaal binnen een geloofwaardig historisch kader weten te plaatsen. Vlad moet namelijk om zijn politieke ambities te verwezenlijken, laveren tussen de Turkse Sultan en de koning van Hongarije. Het orthodoxe prinsdom Walachije blijkt immer strijdtoneel tussen de oprukende islam (in de vorm van het Ottomaanse rijk) en het christendom in Europa. Bovendien bevochten de diverse Europese facties elkaar ook nog eens. Uiteindelijk blijkt Vlad de spiets niet meer dan een horzelige pion op het schaakbord van de grotere rijken. En dit wordt op een weergaloze manier uiteengezet in deze historische avonturenstrip.

Het idee voor een *Dracula*-epos kwam een paar jaar terug van Dany.

Yves H. had het toen te druk en het plan verdween in een la. Op een gegeven moment dook het voorstel weer op, waarbij samen met Casterman het drieluik werd bedacht. Deel één schetst het leven van de echt bestaande Vlad, het tweede deel handelt over het gekwelde leven van Bram Stoker, en in het slot wordt de lezer meegenomen naar de plaatsen in Transsylvanië waar de legendarische vampier geleefd zou hebben. Yves H. heeft ook de twee andere verhalen geschreven, maar deze zijn - modieus! - in beeld gebracht door andere tekenaars, respectievelijk Séra en Dany. Mocht Yves H. met hen net zo geïnspireerd hebben samengewerkt als met zijn vader, dan heeft Casterman met *Dracula* een topreeks in handen. RS

Dracula 1: Vlad de spiets

Hermann & Yves H.
Casterman 2006
ISBN 90-303-4452-0
(hk)
ISBN 90-303-4450-4
Prijs €14,95 (hk)
€ 7,95
72 pagina's
kleur (hk+sk)

[E N V E R D E R]

Arq 9: Kruisvuur (Andreas, Sherpa). Hoewel ingewikkeld en soms onsamenhangend blijft Andreas intrigeren met een verhaal vol krijgers en mysteries, al komt dat dit deel vooral door het tekenwerk. TdK

Boerke 3 (De Poortere, Bries). Met Boerke door de geschiedenis! De Hof van Eden, piramiden, kruisiging, piraten, slavernij, Franse revolutie, wereldoorlogen, terrorisme: Boerke beleeft het allemaal woordloos mee of speelt zelfs een hoofdrol. Eigenzinnige humor verpakt in ogenschijnlijk simpele, maar efficiënte tekeningen. DR

Collectie Ignatz 3: Baobab 1 (Ilgort, Oog & Blik). Fraai gestileerde grafische raamver telling die zich afspeelt in

Japan, Zuid-Amerika en Afrika aan het begin van de vorige eeuw. Een centrale rol is weggelegd voor een immense baobab, een apebroodbom. RS

De dagelijkse worsteling 3: Wat van waarde is... (Larcenet, Oog & Blik). Magnifieke introspectieve strip over voor iedereen herkenbare levensvraagstukken. In deel drie worstelt fotograaf met de verwerking van de zelfmoord van zijn vader en de kinderwens van zijn vriendin. RS

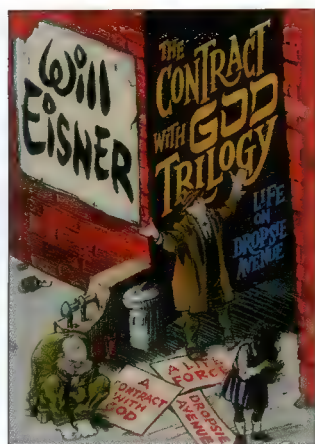
3 Maagden 2: Atena (Boccar/Sylaire, Glénat). Steriele sciencefictionstrip over de overlevingsstrijd tussen mens en machine. De computerstijl van Boccar, die alleen nog

digitaal tekent, schept afstand, maar intrigeert tegelijkertijd. RS

Klein maar Hein 1 (De Kort, Poema-Pocket). Stordig bij elkaar gegooide grappen zonder enige toelichting. Met *Dirk & Desiree*, *Piet en Riet van de Buis* en 'stomme moppen' over golf en andere sporten. Desondanks blijft de humor van Hein de Kort onweerstaanbaar. DR

Konvooi - De jeugd jaren van Nàvis 1: Houyo (Munuera/Morvan/Buchet, Arboris). Een *spin-off* die nog leuker is dan het origineel! Het duo Morvan en Buchet heeft met *Robbedoes*-tekenaar Munuera een topper in huis gehaald om de jonge jaren - tiener Nàvis is nu een jaar of vijf.

Nu al klassieke oer-grafische roman

The Contract
With God Trilogy
- Life on
Dropsie Avenue

Eisner
W.W. Norton &
Company 2006
ISBN 0-393-06105-1
Prijs \$29.95
528 pagina's
bruin/wit (hk)

Twaalf nieuwe prachttekeningen heeft Will Eisner (1917-2005) nog gemaakt voor de definitieve bundeling van zijn inmiddels legendarische verhaal *Een contract met God* en de vervolgverhalen daarop. In *The Contract*

zes – van de hoofdrolspeelster uit de hoofdreeks te tekenen. Fris, vlot en grappig. TdK

Pema Ling 2: De strijders van het ontwaken (Bess, Dupuis). Intrigerende strip over een meisje wier familie is uitgemoord en die opgevangen in een Tibetaans klooster zint op wraak. Maar dat past weer niet in de filosofie van 'sengei ngaro', de krijgskunst van de monniken, waarin zij les krijgt. RS

Quintett 3: Het verhaal van Elias Cohen (Cuzor/De Vita/Giroud, Dupuis). De levens van twee mannen en twee vrouwen kruisen elkaar op een luchtmachtbasis in Macedonië tijdens de Eerste Wereldoorlog. De gevolgen worden voor ieder hoofdpersoon afzonderlijk in aparte albums uiteengezet. Een vijfde album vat de

With God Trilogy - Life on Dropsie Avenue wordt de – vooral sociale – geschiedenis van de woonkazerne op Dropsie Avenue nummer 55, The Bronx, New York en zijn voorbijtrekkende stroom bewoners verteld en verbeeld.

Eisner schreef en tekende in de periode 1939-1952 de avonturen van de enigszins onhandige maar zeer volhardende misdaadbestrijder *The Spirit* en zijn bont geschakeerde entourage. De grafische hoogstandjes die Eisner telkens weer wist te bereiken door zijn originele toepassing van perspectief, lichtval, onorthodoxe bladindeling, levendige details en bijzondere 'camerastandpunten' gaven het stripverhaal een nieuwe dimensie. De spectaculaire tekenstijl van *The Spirit* en de schertsende dialogen, waarbij Eisner de *screwball*-filmkomedies uit Hollywood als voorbeeld nam, hebben generaties tekenaars geïnspireerd.

In 1978 schreef Eisner opnieuw stripgeschiedenis met het tragische verhaal over de – aanvankelijk – vrome jood Frimme Hersch die als emigrant in Amerika zekerheid denkt te ontleen aan een contract met God. Met dit pakkende verhaal en de vervolgen daarop – over de geschiedenis van een woonkazerne en zijn achtereenvolgende generaties bewoners –, verdiepte hij wederom het beeldverhaal en voegde er bovendien een literaire dimensie aan toe.

Zelf noemde Eisner zijn verhalen *graphic novels*, waarmee hij een hoge kwalitatieve standaard bepaalde binnen de stripwereld. Helaas zijn inmiddels veel commerciële uitgeverij en 'stripdeskundigen' met de term aan de haal gegaan.

De geschiedenissen in *The Contract With God Trilogy - Life on Dropsie Avenue* wekken herinneringen op aan het werk van schrijvers van sociale emigratieverhalen als John Steinbeck (1902-1968). De tekeningen zijn minder spectaculair dan bij *The Spirit*, maar geven in hun 'beperking' blijk van het zelfverzekerd meesterschap van Eisner en vormen een als vanzelfsprekende eenheid met de teksten. In het mooi uitgegeven, kloek en stevige – wat mij betreft nu al klassieke – boek is eveneens een nieuw voorwoord/verantwoording van de meester zelf opgenomen, alsmede twaalf nieuwe tekeningen. Gedateerd december 2004, twee maanden voor zijn, door vele bewonderaars betreunde, overlijden. DR

afloop samen. Interessant maar topzwaar project. RS

De avonturen van Rud Hart 1: Het gouden vliegtuig (Declercq, Mannekesblad). Na vier delen vond uitgeverij De Vlijt het ooit genoeg. Deze uitgave bewijst hun gelijk. Matig tekenwerk omlijst door een mager verhaal. TdK

Schimmenspel 7: Het schilderij (Rollin/Dufaux, Arboris). Een los leesbaar verhaal, hoewel voorkennis van eerdere delen wel helpt. Is de schaduw simpelweg krankzinnig of wacht hij werkelijk al meer dan honderd jaar op het afpakken van een gezicht? Het aparte verhaal – het opheffen van een vervloeking – heeft aandacht van de lezer nodig om begrepen te worden, maar verdient dit wel. JW

OOG & BLIK PRESENTEERT

AANTEKENINGEN VOOR EEN OORLOGSVERHAAL

Hoe voelt het om zelf in een oorlog terecht te komen? Een aangrijpende graphic novel, die in Angoulême de prijs voor Beste Boek won.

De Italiaanse auteur Gipi is de ontdekking van 2006 en is waarschijnlijk aanwezig tijdens de Stripdagen Haarlem! 112 pag. €19,95

VERVE

Prachtboek met het tekenwerk van de Belgische topillustrator Ever Meulen. Met een voorwoord van Art Spiegelman.

Let op: wegens groot succes is nog slechts een beperkt aantal exemplaren te koop!

Softcover met flappen en Nederlandstalige bijlage. 206 pag. €35,00

GROTE VAMPIER 1 & 2

De tegenhanger van de succesreeks *Kleine Vampier*.

Bizarre humor van de veelzijdige auteur Joann Sfar.

Hardcover, 48 pag. €13,50

[DE BOVENTOON]

Vrij spel

Delperdange
& Cayman
Casterman 2006
ISBN 90-303-8538-3
Prijs €14,50
72 pagina's
kleur (hk)

Zelfs geilheid brengt strip niet tot

Een jaren-vijftigsetting in de Verenigde Staten van Noord-Amerika, dat net was gekomen van de communistenjacht van senator McCarthy. Ambtenaren van de Food and Drug Administration (FDA) krijgen opdracht om het dubieuze wetenschappelijke werk van de controversiële Oostenrijkse psycho-analyticus Wilhelm Reich (1897-1957) in beslag te nemen en te verbranden. Reich was in die jaren zeer omstreden door zijn verlichte ideeën over seksualiteit en orgasmen. Een vrolijke vrijpartij is de panacee voor echtelijke malheur, is zijn credo. Vakgenoten als Freud keken met gekromde tenen toe, want feitelijk was Reich de Calvijn van de seksualiteit (zie: Harry Mulisch – *Het seksuele bolwerk* – De Bezige Bij 1973). Matt Conway, één van de inspecteurs van de FDA, belast met het vernietigen van de werken, houdt een exemplaar van Reichs boek – *De functie van het orgasme* – achter om de inhoud aan de praktijk te toetsen en zo zijn vastgelopen relatie op te krikken. En ja hoor dat lukt. Toch sluipt er twijfel in zijn hart over de rol van zijn echtgenote. Haar

Toegankelijke Andreas-strip over Spaanse burgeroorlog

Quintos

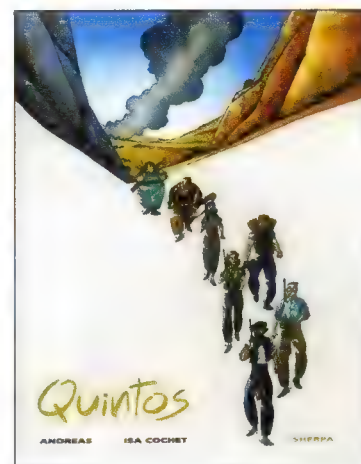
Andreas & Cochet
Sherpa 2006
ISBN 90-75504-78-0
Prijs €16,95
56 pagina's
kleur (hk)

Andreas heeft in *Quintos* de metafysica buiten de deur weten te houden. Waarschijnlijk omdat deze strip zich afspeelt in 1937 tijdens de Spaanse burgeroorlog. Een aards onderwerp waar verhandelingen over bovenaardse verschijnselen minder pas geven. De strip volgt een groepje vrijwilligers uit Europa en de Verenigde Staten die naar Spanje zijn afgereisd om daar de republikeinen te helpen in hun strijd tegen de fascistische Franco. Vrijwel zonder gevechtservaring en behept met een naïef beeld van wat een nietsontziende strijd om het behoud van een

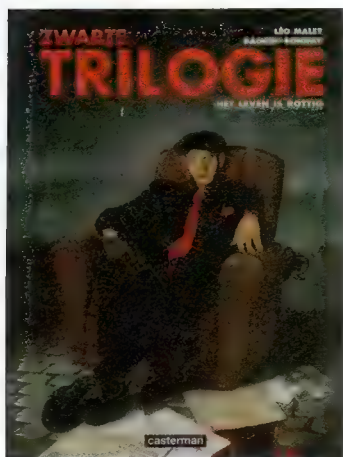
democratie eigenlijk behelst, krijgen de groepsleden de ene klap na de andere te verwerken. De spanning loopt hoog op.

De Franse Duitser heeft met *Quintos* een aangrijpende anti-oorlogstrip afgeleverd, waarin de menselijke maat wordt genomen. Hij heeft bij het tekenwerk hulp gekregen van de jonge Française *Isa Cochet*, die reeds hielp met de inkleuring van *Capricornus*. Het lijkt wel of zijn tekeningen door deze duo-aanpak opener ogen, wellicht versterkt door de frisse inkleuring, ook van Cochet. *Quintos* is de meest toegankelijke strip van Andreas tot nu toe. RS

Leven

onvoorwaardelijke overgave aan lichamelijke hartstocht maakt hem wantrouwig. Is hier sprake van valse lust? Het verhaal van **Patrick Delperdange**, gebaseerd op historische feiten, kabbelt wat voort en wil maar niet spannend worden. De personages komen, ondanks de stroom aan viriliteit en geilheid, niet tot leven. Het zijn eeuwige sjablonen. De houterige en stroeve tekenstijl van **Thierry Cayman** is daar debet aan. Een dieptepunt wordt gevormd door de onhandige en zielloze vrijscènes. Had hij de *Kama Sutra* er maar op nageslagen. Jammer, want de door Reich aangeroerde thema's hadden een beter lot verdiend. Zie ook *S.T.A.R.* van dezelfde auteurs. RB

Zwarte trilogie 1:
Het leven is rottig

Bonifay & Daoudi
& Malet
Casterman 2005
ISBN 90-303-8536-7
Prijs €9,80
56 pagina's
kleur (hk)

Malet verstript, maar niet door Tardi

Parijs jaren '30. Een bende pleegt moorden en overvallen. Een overval op een geldtransport vindt zogenaamd plaats om de stakingen van de mijnwerkers financieel te ondersteunen, maar zo erkent bendelid en hoofdpersoon in het verhaal Jean bij zichzelf: 'De eisen van de mijnwerkers en hun strijd kunnen me eigenlijk geen reet schelen... Wat een gevoel van macht geeft zo'n pistool...'. De mijnwerkers weigeren deze steun overigens. De bende, volop in de publiciteit en op de vlucht voor de politie, raakt steeds meer geïsoleerd. Ook spelen nog wraakgevoelens, een ingewikkelde liefdesgeschiedenis, geilheid, verbittering, een ongelukkige jeugd en een psychiater die het pistool als een vervanging van de penis ziet – Freud was erg modern en hip in die tijd – een rol.

Het leven is rottig is een stripverhaal naar de roman *La vie est dégeulasse* van **Leo Malet**. Dezelfde Malet van de laconieke detective *Nestor Burma*, die eerder een stripleven kreeg door de Franse tekenaar Jacques Tardi.

De strip is het eerste deel van de serie *Zwarte trilogie*, die op zijn beurt deel uitmaakt van de *Rode lijn*-collectie van uitgeverij Casterman. (<http://bd.casterman.com>).

Het leven is rottig is een passabel getekend verhaal met heftige gebeurtenissen die op een tamelijk conventionele manier, stemmig somber ingekleurd, in het kader worden gezet.

DR

STRIPWINKEL
FANTASIA
STRIPS ★ CURIOSA ★ ORIGINIELEN

STRIPWINKEL FANTASIA
GELDERLANDPLEIN 203 AMSTERDAM TEL. 020-6427888
BEZOEK ONZE WEBSITE [HTTP://HOME.TISCALI.NL/STRIPWINKELFANTASIA](http://HOME.TISCALI.NL/STRIPWINKELFANTASIA)

ADVERTENTIE

SNOEK

STRIPS, COMICS AND MORE

Snoek strips is al
25 jaar de specialzaak
in Europese strips,
amerikaanse comics,
action figures beelden,
posters en zeefdrukken.
Leuk om te verzamelen of
kado te geven!

1e van Swindenstraat 547
1093 LC Amsterdam
(bij station Muidenpoort/ Dappermarkt)

Tel: 020-6684764
Fax: 020-6650469
snoek@snoekstrips.nl

Bezoek onze website:
www.snoekstrips.nl

[DE BOVENTOON]

Griezelen en gruwen les 1

Dit *Joris Jofel*-verhaal is de eerste uit de reeks van vijf. Nog geschreven door **Ruud Ringers** die later werd opgevolgd door **Andries Brandt**, destijds ook artistiek directeur van de Toonder Studio's. De tekenstijl ondergaat net over de helft een overduidelijke wisseling als **Gideon Brugman**, de broer van tekenaar **Carry Brugman**, bijspringt. Dit, omdat Carry het druk had en ook meer tijd moest steken in het vergaren van

documentatie, zo blijkt uit het interview in het album. Het blijft echter een smetje op dit stripboek. De meer karikaturale aanpak van broer Gideon staat in schril contrast met de donkere, soms grimmige stijl van Carry, die de smaak van **Willy Lohmann** achterlaat. Daar waar Carry kiest voor toevoeging van krassen voor bij voorbeeld schaduwen laat Gideon de vlakken leger en bekommert hij zich minder om achtergronden. Carry weet echter het griezelement sprekender weer te geven.

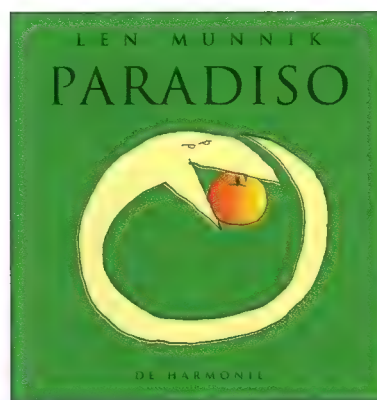
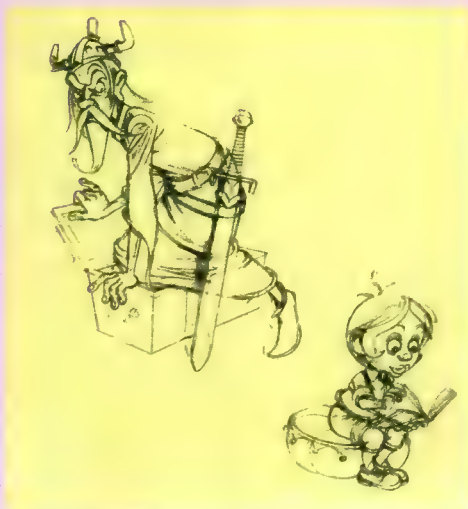
Dit debuutverhaal over Joris, die met geen spook of monster is bang te krijgen, gaat over een rondwarende geest. Joris, die juist graag wil leren griezelen en gruwen, bemoeit zich tot afgrijzen van het spook zelf met de zaak. Het verhaal bezit volop stereotiepe figuren zoals de veldwachter die voor een borreltje altijd bereid is een oogje toe te knippen, de plaatselijke drukker die de woorden steeds kerveerd... eh... verkeerd uitsprekt en de oma van Joris die zelfs schrikt van groeiend gras en eindeloos bakkies koffie blijft zetten. Wie de verhalen van vroeger uit de *Sjors* - dit verhaal dateert uit 1971 - nog kan herinneren, zal een aangenaam uurtje beleven.

Voor de echte Jofel-die hards is het verhaal ook nog te lezen in het eerste

Joris Jofel en de geest van de Rosse Ridder

Brugman & Ringers
Bee Dee 2006
ISBN 90-77331-24-7
Prijs €14,95
48 pagina's
zwart/wit (sk)

Cartoon Aid-album uit 1989. Voor het omslag is dit keer een nieuwe tekening gemaakt, gebaseerd op een foto gemaakt in het Dordrechtse museum Simon van Gijn.
TdK

Paradijselijk debuut

Het debuut, noemt De Harmonie dit boekwerkje van **Len Munnik**. Het klopt niet helemaal, omdat hij in 1982 samen met Peter Hoefnagels al verantwoordelijk was voor de politiek getinte strip *Maissie, de moord en de NV Rotmachine* (uitgeverij D'Roodkoopren Knoop; op een stripbeurs wellicht nog verkrijgbaar bij de stand van Het Stripschap). Maar vooruit: *Paradiso* is zijn solo-debuut. Het is Munniks ironische interpretatie van het scheppingsverhaal, in 34 tekeningen zonder tekst, met de voor zijn doen gebruikelijke sociaal geëngageerde invalshoek en herkenbare economische tekenstijl.

Munnik is vooral bekend als de linksige cartoonist/striptekenaar van *Trouw* en *Opzij*. Ook levert hij bijdragen aan vakbonden en meer idealistische organisaties als Stichting Wakker Dier, Bont voor Dieren en de Triodos Bank. Er valt voor te kiezen om Munniks scheppingsverhaal als aparte, stijlvol uitgevoerde uitgave uit te brengen. Nog leuker zou het zijn geweest als het

Paradiso

Munnik
Harmonie 2006
ISBN 90-6169-782-4
Prijs €14,90
40 pagina's
zwart/wit (hk)

boekje, aangevuld met een selectie van zijn overige werk, tot een heuse overzichtsbundel was gepromoveerd. In tegenstelling tot andere collega's, zoals Peter van Straaten, Jos Collignon, Stefan Verwey en Fritz Behrendt, blijft Munniks staat van dienst nu tamelijk onzichtbaar. Ten onrechte. RS

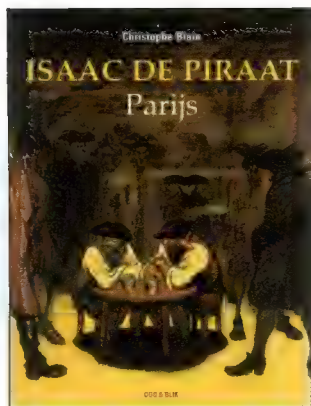
ADVERTENTIE

SUPERSTRIP SPECIAALZAAK

Eppo.NL

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven • tel. 040 - 244 18 82 • fax 040 - 243 58 73 • www.eppo.nl

Onbekrompen avontuur blijft spannend

De amateur-piraat en worstelend kunstschilder Isaac Sofer reist samen met zijn maat Jacques Ranc(cedille)on na de zeeroversavonturen terug naar het Parijs van de achttiende eeuw. Vergeefs op zoek naar zijn artistieke vrienden en zijn geliefde Alice komt hij terecht bij zijn vader, die hem – en Jacques – liefdevol in huis neemt en hem in staat stelt thuis te werken aan zijn schilderijen en een geïllustreerd boek met zijn avonturen tot nu toe.

Maar de onrustige Isaac en Jacques raken al snel betrokken bij allerlei criminele activiteiten in de grote stad en sluiten zich later min of meer gedwongen aan bij een bende. Isaac zoekt tussen zijn diefstallen door wanhopig naar inspiratie. Na ruzie met zijn vader belandt hij uiteindelijk met Jacques, die zich rijk steelt, in een atelierachtige ruimte. 'Ga jij maar aan 't werk schilderen, ik vind je verloofde wel.'

Het rijke avonturenverhaal van tekentalent Christophe Blain is alweer

toe aan het vierde deel en de intrigerende geschiedenis is nog lang niet afgelopen.

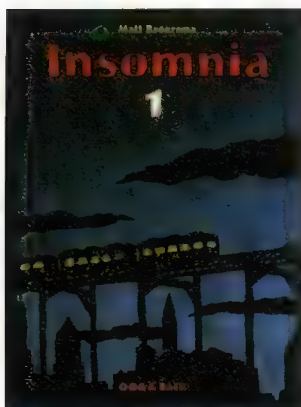
Blain tekent schijnbaar losjes in een semi-realistische krasserige stijl met sobere kleuren die goed passen bij de sfeer. Het verhaal, met soms zestien of meer plaatjes op één pagina, wordt in een lekker spannend tempo verteld.

Blain, die ook meetekent aan de *Donjon*-verhalen van Lewis Trondheim en Joann Sfar, bewijst dat hij de Alph-Art van Angoulême voor het eerste deel van de reeks – *Isaac de piraat: Amerika* – terecht verdiende.

Het is weinig wervend en heel gemakzuchtig dat Oog & Blik dit boek zo kaal op de markt gooit zonder voor de geïnteresseerde ook maar een greintje verdere informatie over de serie en/of de auteur op te nemen in het boek. DR

Isaac de Piraat 4:
Parijs

Blain
Oog & Blik 2006
ISBN 90-5492-160-9
Prijs €13,50
48 pagina's
kleur (hk)

Lome slapeloosheid

Insomnia van Matt Broersma is het tweede deel uit de *Collectie Ignatz* waarmee Oog & Blik grafische novellen presenteert van een bont gezelschap stripauteurs. De reeks staat onder redactie van de Italiaanse tekenaar Igort.

Broersma is ondanks zijn Nederlands klinkende achternaam een in 1971 in Michigan geboren Amerikaan, die inmiddels al enige tijd in Engeland verblijft. In zijn jeugd las hij comics en bedacht ze ook zelf, maar na een studie in New York en een verblijf in Japan verloor hij het zicht op de stripwereld. Medio jaren negentig keerde hij terug in de VS, waar hij via een stripzaak in Berkeley opnieuw in contact kwam met strips, maar dan uit het onafhankelijke circuit. Hij begon weer te tekenen

en publiceerde onder andere bij de uitgevers Top Shelf en Drawn & Quarterly en in de tekstloze stripbijbel *Comix 2000*. De Franse alternatieve scene wekte zijn interesse en Broersma's debuutalbum *Hawaii* verscheen dan ook bij het Franse Edition Flblb.

In dit eerste deel van *Insomnia* staan een vier-paginatstrip en een langer verhaal. We zien onder meer een kaartend skelet-kwartet, werkende gevangenen en ene, op de vlucht geslagen Dr. Bentley op weg naar de grens met Mexico. Rond de verhalen hangt een lome sfeer, versterkt door de Tardi-achtige stijl in grijstinten die Broersma hanteert. Op het omslag rijdt een trein in de nacht; op het titelblad vaart een schip voorbij. Waarheen? In de verhalen komen ze niet meer voor. Zou de auteur zelf aan insomnie lijden? Een vervolg – in mei schijnt Broersma het tweede deel af te ronden – brengt hopelijk meer klaarheid in deze vooralsnog ongrijpbare strip. RS

Collectie
Ignatz 2:
Insomnia

Broersma
Oog & Blik 2006
ISBN 90-5492-156-0
Prijs €9,95
32 pagina's
steunkleur (sk)

A D V E R T E N T I E

TE HUUR !!!

Het superleuke 'Klein Suske en Wiske' Springkasteel is nu ook te huur voor feestjes en evenementen.

WWW.KLEINSUSKEWISKE.BE
Voor meer info

Suske en Wiske Promoteam
++32 (0)3 888 64 82 (tel)
eric@dilles.be

Je eigen puzzel ? Dat kan, vanaf 250 exemplaren !

Gepersonaliseerde puzzel

Naast het uitgeven van strippuzzels, is Puzzelman gespecialiseerd in het produceren van gepersonaliseerde puzzels. Zo maakt Puzzelman de puzzels voor het Rijksmuseum van Amsterdam, het Kröller-Müller Museum, Madurodam, de Fameuze Fanclub, Gemeente Gouda.... Zo maakten we ook de grote 'Suske en Wiske' pvc puzzel voor de promotietoer van Suske en Wiske, het 'Suske en Wiske' promo-puzzeltje van Toerisme Hasselt, het 'Jan Bosschaert' puzzelblik voor het Wilrijkse Stripcentrum, de eerste puzzel van de Fameuze Fanclub, de Tentoonstellingspuzzel van Nero, de 'Ersel'-puzzel voor stripwinkel Comicstrip....

Je eigen puzzel

Wil je hier meer over te weten komen, aarzel dan niet contact op te nemen met Eric Dilles op ++32 (0)3 888 64 82 of per mail via eric@dilles.be

WWW.PUZZELMAN.COM

[DE BOVENTOON]

Bonkige koppen en desolate landschappen

Een man en een kind zitten samen in de auto. Vader en zoon? Nee. Giuliano is op stap met Andrea, het zoontje van zijn zus. Hun gesprekken in de auto zijn vertederend en indringend. 'Ik heb geen kinderen', zegt Giuliano. 'Je moet me helpen. Anders doe ik het misschien verkeerd zonder dat ik het weet.' Het tweetal gaat Valerio opzoeken, een jeugdvriend van Giuliano die ooit werd veroordeeld tot twaalf jaar cel nadat hij had ingestoken op een agent die hem mishandelde. Giuliano vertelt over hun gezamenlijke verleden in een saaie provinciestad: rondhangen op straat en daar last mee krijgen vanwege de dadendrang van twee overgeplaatste agenten van de antiterrorbrigade. Het heeft Valerio's leven getekend en misschien dat van hoofdpersoon Giuliano ook – maar daar geeft dit korte verhaal geen uitsluitsel over, hooguit suggestie.

De *onschuldigen* gaat over opgroeien in een verkeerd milieu.

Collectie
Ignatz 4:
Kusjes uit de
provincie 1: De
onschuldigen

Gipi
Oog & Blik 2006
ISBN 90-5492-155-2
Prijs €9,95
32 pagina's
steunkleur (sk)

Tekenaar Gipi zegt veel door juist veel weg te laten. De toon wordt gezet door zijn rauwe tekenwerk: bonkige koppen en desolate landschappen, voorzien van een sombere aquarelkleuring. De flashbacks zijn ruw met pen geschetst en in zwart/wit. Gipi tekent krachtig, in de stijl van Baru (bekend van *De woesteling* en het nooit vertaalde *L'Autoroute du Soleil*). Ook als verteller toont hij zijn talenten. Wel stoort het dat dit boek in feite niet meer is dan een kort verhaal van dertig pagina's. Een autorit, twee flashbacks en een ontmoeting, dat is het. Het karakterspel geeft deze strip natuurlijk zijn meerwaarde, maar toch is het al met al wat mager. Uitgever Oog & Blik had beter kunnen wachten op een tweede verhaal over Giuliano en zijn makkers, om daar dan een substantiël boek van te persen. Hadden ze meteen ook die tikfout in de allereerste tekstballon kunnen corrigeren... JM

Oppervlakkige voorspelbaarheid

Tom Bouden, onder meer bekend van zijn strips over het homocircuit, heeft het scenario verzorgd van deze nieuwe stripserie. Swerts en Vanas zijn de tekenaars van *En daarmee basta!*. Dit duo was eerder verantwoordelijk voor de geflopte *Kim Clijsters*-strip. *En daarmee basta!* krijgt in België vast het voordeel van de twijfel van de jeugdige doelgroep, gezien het feit dat het gebaseerd is op de populaire gelijknamige televisieserie op Ketnet, maar in Nederland zal de strip zich moeten bewijzen door de inhoud. En daar zit hem de kneep.

Met woordgrapjes als 'dat accepik ik niet' probeert Bouden de lezer te vermaken maar ze zorgen alleen voor kromme tenen, net als de saaie en voorspelbare verhaallijn. Al op de eerste pagina (denk aan een *Asterix*-achtige introductie) wordt alles verteld wat er in dit album van belang is en dat met een paar zinnen per personage. Het feit dat de

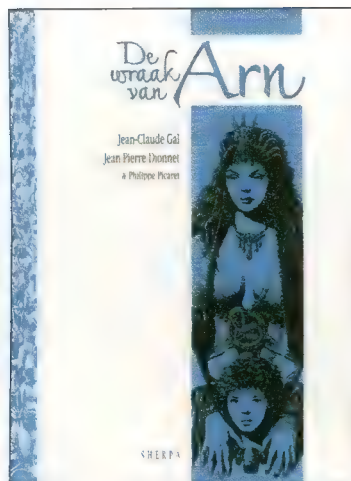

figuren in dit album reeds volledig uitgewerkt lijken te zijn en dat ze nu al vervelen, belooft niet veel goeds voor de rest van de serie. Maar als we de veelzeggende titel van deel 2 - *De vampier* - zien, dan nemen we aan dat deze voorspelbaarheid gecompenseerd gaat worden met 'spannende' gebeurtenissen. Al met al is dit album zelfs voor de allerjongsten geen aanrader. OW

En daarmee
basta! 1: Liefde
en patiënten

Bouden & Swerts
& Vanas
Standaard 2006
ISBN 90-02-21928-8
Prijs €4,50
32 pagina's
kleur (sk)

De uitroepetekens
staan voor de
volgende
waardeoordelen:

!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwäh
! kastvulling
... door 't putje

Geïnspireerd door Burne Hogarth

De wraak van Arn is een bundeling van twee aansluitende verhalen: *De wraak van Arn*, ooit verschenen bij uitgeverij Dakota en *De triomf van Arn*, het sluitstuk van dit fraaie epos. Beide verhalen zijn door uitgeverij Arboris in hun stripromanreeks al eens gebundeld in boekvorm uitgebracht maar, gezien de verfijnde tekenstijl van Jean-Claude Gal, terecht nu ook in deze grote luxe uitgave. Het is een genot om op de soms paginagrote tekeningen te zoeken naar kunstige details en een scherp toegepast schaduwspel, iets dat flink wordt versterkt door de zwart/ witte tekeningen. Dat Gal zijn inspiratie uit Burne Hogarths *Tarzan* haalde, is goed te zien. Minder pompeus weliswaar, maar de lijnen waarmee hij zijn hoofdrolspelers tekent, de aankleding en het wapengekletter vertonen overeenkomsten. Neem daarbij een werkelijk indrukwekkend scala aan kadreringen die Gal toepast en alleen al als kijkspel is dit boekwerk de moeite waard. Het verhaal, een legende, gaat over Arn, die als zoon van Ronan, een vermoorde leider van een groot rijk lang geleden, wordt opgesloten in de gevangenis van Atalis, een soort voorloper van Alcatraz. Carac, zijn oom en Imerose delen daarna de macht. Arn ontsnapt echter toch en zint nadien op wraak. Schrijvers Jean Pierre Dionnet en Philippe Picaret geven het verhaal een permanente dreiging mee. Door de beelden afwisselend beschouwend te

De wraak
van Arn

Gal & Dionnet &
Picaret
Sherpa 2006
ISBN 90-75504-69-1
Prijs €39,95
128 pagina's
zwart/wit (hk)

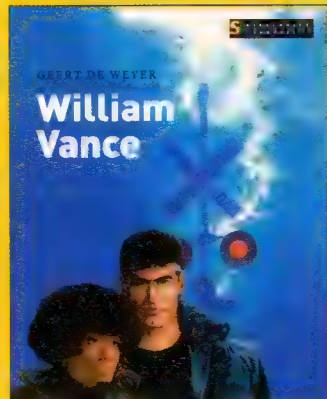
becommentariëren en dan de lezer weer in het verhaal te zuigen door actuele gebeurtenissen, behoudt het een wat schimmig en zwevend karakter. Echt begaan met lot van Arn raak je niet door het afstandelijke en soms bezwerende commentaar als hij bij voorbeeld door de woestijn trekt. De verhaallijn doet denken aan een kruising tussen *Conan de Barbaar* en *Lord of the Rings*. De bizarre volken die Arn om zich heen verzamelt, de slagvelden, de trektocht van een massaal leger en geharnaste soldaten en hun soms vreemde wapens zijn componenten die hieraan bijdragen. Door de drukke werkzaamheden van Dionnet – hij was de bedenker en hoofdredacteur van het Franse stripblad *Métal Hurlant*, maar schreef ook scenario's voor Moebius, Jacques Tardi en Enki Bilal – werd Picaret gevraagd om het slot van het verhaal te schrijven. Dionnet verklapt in het voorwoord zelfs het verhaal over de zoon van Arn klaar te hebben liggen maar dit tot op heden aan geen andere tekenaar te hebben willen toevertrouwd. Gal overleed al in 1994 op 52-jarige leeftijd. *De wraak van Arn* is mede door de verzorgde uitgave en het formaat een goede mogelijkheid om een nieuwe groep lezers te laten kennis maken met het tekenwerk van Gal. Wetende dat ook *De legers van de veroveraar*, een ander gedeeld werk, er ook nog aan zit te komen, een aangenaam vooruitzicht. TdK

Sommigen waren gesneuveld zonder het te weten, in hun dromen. Anderen waren al vechtend ten onder gegaan. Velen droegen tot aan hun laatste dag de sporen van de dode god met zich mee. Maar er waren nog veel sterke krijgers over.

En nu, waar gaan we nu heen?

A D V E R T E N T I E
NU VERKRIJGBAAR

80 pagina's full-colour over deze supertekenaar, met uitgebreide bibliografie. Van deze hardcover is ook een – genummerde en gesignde – editie met luxe prent uitgebracht.

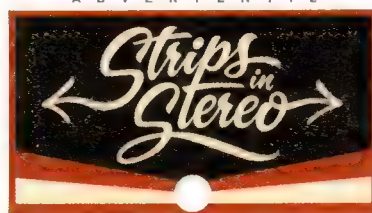
www.stripschrift.nl

A D V E R T E N T I E

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

A D V E R T E N T I E

**Kriek, Pontiac,
Typex, De Kort, Matena,
Kuijpers, Retera, Swarte,
De Jager, Tjong-Khing,
Hartjes, Kolk, Van Tol,
Stok verstripten hun
favoriete lied**

Boek met cd

In de boek- en muziekhandel € 29,50
www.stripsinstereo.nl

Comic Stripshop
de eerste en beste
Internet-Stripboekhandel

www.comicstripshop.com
www.stripboekhandel.nl

ADVERTENTIE

Arin!!!

Een spannende, historische strip
voor jong en oud.

Auteurs
Frans le Roux & Roelof Wijsma

Arin en het volk van de hunebedbouwers

Arin en:	ISBN	Prijs
De gebroken beker	90 5766 6111	€ 6,95
De huilende steen	90 6053 5065	€ 6,95

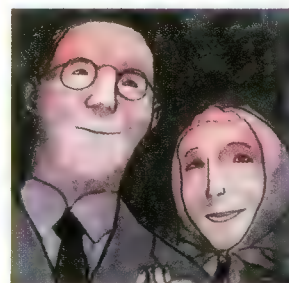
Te bestellen bij de boekhandel of
direct bij: www.arin.nu

edu actief

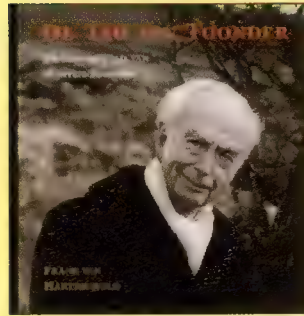
Aantrekkelijk luister- en kijkboek

De tweede druk – oplage 6.000 – ligt inmiddels in de winkel. De eerste druk van *Strips in stereo* – 2.000 exemplaren – vloog weg na een wat aarzelend begin. Een commercieel succes, dat idee van **Jean-Marc van Tol** en **Gerrit de Jager** om veertien tekenaars veertien bekende Nederlandse liedjes te verstrippen en in een boek met cd te stoppen. Het boek is ook een artistiek succes geworden. Mooi nostalgisch vormgegeven als de binnenhoes van een oude langspeelplaat, compleet met kreukels en stickertjes. Het lelijke plastic hoesje waarin de cd zit deto-

DE TAO VAN TOONDER

De denkwereld van Marten Toonder

Marten Toonder is een unicum in de Nederlandse literatuur.

Hij tovert met zijn taal en schildert met woorden landschappen vol verrassingen. Zijn grootste bekendheid verkreeg hij met zijn schepping van *Tom Poes* en *heer Bommel* en de wereld van

Rommeldam en omstreken. In dat oeuvre houdt hij ons een spiegel voor, waarin wij onszelf getroffen, maar met een glimlach, aanschouwen.

De denkwereld van Marten Toonder heeft zijn lezers decennia lang gefascineerd. Zijn ideeën en gevoelens, zijn fantasieën en inzichten heeft hij in de afgelopen vijftig jaar vaak verwoord, in tientallen vraaggesprekken. Al zijn essentiële uitspraken werden door Frank van Hartingsveld thematisch geordend en – in samenspraak met Marten Toonder – nauwkeurig geschreefeld voor het boek *De Tao van Toonder*.

In dit boek zien we Toonder in dialoog met zichzelf als mens, als denker, als dichter, schrijver, tekenaar en filmer, als Ier en Nederlander.

Toonder's Tao wordt natuurlijk niet ontrafeld, want Tao is onnoembaar. De waarde ligt in de weg erheen.

Extra: een dvd van 2,5 uur – met documentaires, vraaggesprekken, voorgedragen gedichten, sfeervolle beelden uit Ierland en een tekenfilm.
128 bladzijden • gebonden • royaal geïllustreerd • met dvd • € 49,50

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.

T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

A D V E R T E N T I E

LICHT NIEUW OP DE FANTASIE VAN TWEE FRANSE TOONVERTELLERS

SHERPA-REISADVIES 1: PAS OP VOOR OUDE MANNEN EN JONGE MEISJES

DE VIER STROMEN Twee knullen beroven een gevaarlijk uitziende man. De tas die ze stelen blijkt een Doos van Pandora te zijn. Ze bevat niet alleen geld, maar ook steentjes, botjes, waarzeggerskaarten, een kokertje met gebroken tanden. Als een van hen vermoord wordt, slaat de ander op de vlucht...

Een heel ander boek dan we van Baudoin gewend zijn door het spannende en sfeervolle scenario van de Franse schrijfster Fred Vargas (haar boeken verschijnen in Nederland bij De Geus).

SHERPA-REISADVIES 2: MAAK GEEN PLANNEN, VERTREK METEEN

DE REIS Op een dag verlaat Simon zijn gezin en trekt de wereld in, op reis, op zoek. Een poëtisch avontuur begint.

De Reis is EDMOND BAUDOIN's meest populaire strip, nu eindelijk weer verkrijgbaar!

Twee nieuwe 'graphic novels' van Sherpa / Oog & Blik.

224 pagina's zwartwit, gebonden, gedrukt op getint papier. Prijs 24,95 euro. Van De Vier Stroom verschijnt tevens in beperkte oplage een editie met zeefdruk, gesigneerd door beide auteurs (39,95 euro).

Meer info op www.sherpa.nu en www.oogenblik.nl

Strips in stereo

Diverse auteurs
Harmonie/Excelsior
2006

ISBN 90-6169-788-3

Prijs € 29,50

60 pagina's

Kleur (sk+cd)

neert er helaas een beetje bij.

Als de crème de la crème van de Nederlandse striptekenaars aan de gang gaat mag de lezer wat verwachten. Die wordt niet teleurgesteld: van de spetterende eerste plaat van Gerrit de Jager (*Kom van dat dak af*) tot en met de laatste tamelijk gruwelijke tekening van Jean-Marc van Tol (*Dingdong*) krijgt de lezer fraai tekenwerk voorgeschoteld, naast soms heel interessante visies op de liedjes die als algemeen bekend mogen worden verondersteld.

Prachtig om weer eens iets nieuws te zien van de 73-jarige meester **Thé Thong-Khing**. Jammer dat

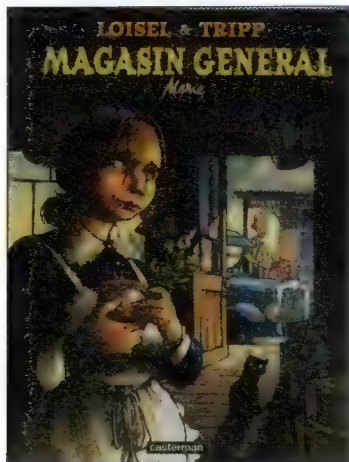
uit het 'ondeugende' lied van Johnny Hoes – *Haar sneeuw witte boezem* – hij het couplet over Blonde Sjaan bij het illustreren heeft overgeslagen. **Peter Pontiac** associeert vrij bij de lofzang *Meisjes* van **Raymond van het Groenewoud**, **Joost Swarte** is zoals gewoonlijk effectief inventief bij zijn uitbeelding van *Naakt en kaal*.

Erik Kriek sluit met zijn sfeervolle verstripping van *Malle Babbe* perfect aan bij de kritiek die **Lennart Nijgh** en **Boudewijn de Groot** uitdragen op het burgermansfatsoen, terwijl **Hanco Kolk** op een ontroerend gevoelige manier het langzaam oplossen van herinneringen in beeld brengt. Teleurstellend is de bijdrage van **Hein de Kort** die blijkbaar door alleen de titel van **Jeroen Zijlstra's** lied *Je bent zo lekker lelijk* werd geïnspireerd en zich verder te weinig aan het lied gelegen liet liggen. Ook de bijdrage van **Dick Matena** valt tegen. Het tekenwerk is een lust voor het oog, maar Matena, die de ironie van Gerard Reve zo goed aanvoelt in zijn verstripping van *De avonden*, heeft het niet aangedurfd om de onvervalste tranentrekker *Ketelbinkie* van **Frans van Schaik** serieus te nemen. Met het melige verhaal en de 'grappige' commentaren die hij over het zeemansdrama heeft gegoten is het lied onrecht aangedaan. Dat zal vooral veel Rotterdammers verdriet doen. DR

[DE BOVENTOON]

Deken van ontspanning

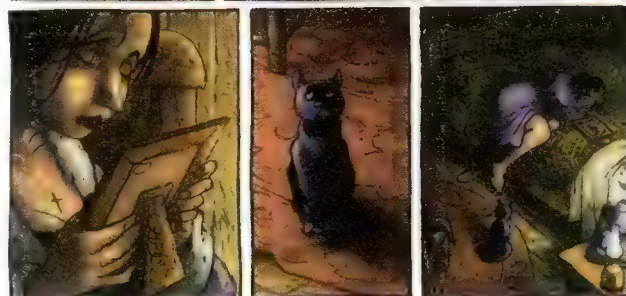
Magasin General 1: Marie

Loisel & Tripp
Casterman 2006
ISBN 90-303-6168-X (hk)
ISBN 90-303-8170-1
Prijs €14,95 (hk)
€7,95
80 pagina's
kleur (hk+sk)

Dagboek van een herdershond. In *Magasin General* druipet de dorpsstrategie er vanaf. Jean-Louis Tripp en Régis Loisel verzorgen gezamenlijk het scenario en de tekeningen. Een aardig kijkje in hun werkwijze is de in potlood getekende paginaopzet van Loisel die ernaast met inkt door Tripp verder aangevuld is; in het album is het eindresultaat zichtbaar nadat ook inkleurder François Lapierre zijn werk heeft gedaan. Tripp is de man die we in Nederland enkel kennen van vier delen *Jacques Gallard*, een nooit echt aangestagen stripreeks uit eind jaren '80 en een parodie op *Lucky Luke*. Loisel behoeft geen nadere introductie. De auteurs zien kans tachtig strippagina's te vullen met

gebeurtenissen die niet zouden misstaan in een willekeurige streekroman. Een overleden winkelleigenaar, een gebroken been, een puberale liefde, een feestavond die onttaardt in een vechtpartij en pestende kinderen zijn de opwindendste momenten van de start van dit drieluik. En toch ziet *Magasin General*, om onduidelijke redenen niet gewoon vertaald met 'de dorpswinkel', kans om pagina voor pagina te boeien. Het tekenwerk is apart, maar 'sfeervol'. De figuren zijn zo uit hun verband gerukt met veel te smalle armpjes en veel te grote hoofden dat je moet oppassen het niet als standaard te willen zien. En weliswaar worden er geen schokkende gebeurtenissen opgevoerd, maar daardoor biedt het verhaal wel alle gelegenheid emoties te onderkennen en karakters uit te diepen. Ook de rust die heerst door vele plaatjes achtereen vooral niets te willen vertellen

maar de lezer de invulling te gunnen, zorgt voor een deken van ontspanning; een moment van rust. Hoofdpersoon is Marie, die zojuist weduwe is geworden van Felix, de eigenaar van een dorpswinkel in het Canadese miniplaatsje Notre-Dame-des-Lacs. Het leven dat zich daar in de jaren '20 afspeelt, kabbelt voort en het bezit van een auto is al heel wat. Marie houdt met moeite het hoofd boven water en dreigt er diverse keren de brui aan te geven. Hoewel zij het echte geloof van kapelaan 'herdershond' Erik Odekerke ontbeert, is plichtsbesef en de gedachte aan haar overleden man voorlopig haar enige houvast. TdK

Makers nemen product gelukkig niet serieus

Bij de Belgische uitgeverij Oogachtend verscheen een herdruk van de strip *Professor Peeh en de voesjesmannen*. Nooit van gehoord? Terecht, want de kwaliteiten van dit stripje rechtvaardigen geen tweede lezing, laat staan een herdruk. De makers van het verhaalje maken de uitgave tot een aardig curiosum. Jan Hoet en

Ronny Heirman tekenden, op scenario van ene Erik Knaepen, voor het flauwe, hip-pieachtige avontuur. De makers doen eerst nog een beetje interessant over een surrealistische strip, maar de ontmoeting tussen het professoraal gezin en kabouters, die eruit zien als wijlen Ven der Louw met druipsnor en ooglapje, is te dun om na te vertellen. Over de oorspronkelijke publicatie, in het lokale blaadje *De Ronselaar*, komen we niet meer te weten dan dat het ergens in 1968 of 1969 is. De twee tekenaars leerden elkaar kennen op de kunstacademie in Gent. Er was geldgebrek, ook na de opleiding en een huwelijk. Heirman, die eerst leraar werd, verdiende met wat tekenwerk bijna een half maandsalaris erbij. Na *Professor Peeh*, mogelijk een echte Gentse prof, maken de mannen carrière. Ronny Heirman wordt een gevierd fotograaf (onder andere voor *Snoecks*) en Jan Hoet groeit uit tot één van Europa's belangrijkste moderne-kunstpausen. Hij was directeur van Smak, het Gentse museum voor

moderne kunst, en directeur van Documenta, een beroemde internationale kunstmanifestatie (1992).

Het gesprek dat voorafgaat aan de strip is het leukste van dit boekje. Erg serieus nemen de mannen het gelukkig niet. Heirman tekende de personages, want dat kon Hoet niet, dus tekende hij de achtergronden. Zegt Hoet: 'Omdat ik geen stijl heb. Daaraan kan je voelen dat ik geen kunstenaar ben'. Samen hebben ze ook nog een kunsthandeltje opgezet, het studentikoze straalt er vanaf. In het verhaal zitten nogal wat fouten? Heirman: 'Kan ons het wat schelelen?!' Hoet hield van *Kuifje*. Een dialoog in de strip lijkt dan ook sterk op een Jansen-grap.

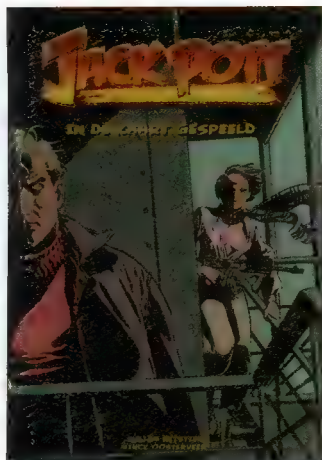
Ook lezen we achtergrondinformatie over de door Hoet gemaakte striptentoonstelling in Gent (1978), waar een mooie catalogus van bestaat. WM

Professor Peeh en de voesjes- mannen

Hoet & Heirman &
Knaepen
Oogachtend 2005
ISBN 90-77549-16-1
Prijs €15
80 pagina's
zwart/wit (sk)

Spannende krantenstrips

Tegelijk met het album *Fataal/Link* binnen de serie *Nicky Saxx*, waarin twee recente verhalen uit *De Telegraaf*, geeft uitgeverij Bee Dee een ouder verhaal uit van het duo Willem Ritstier (scenarist) en Minck Oosterveer (tekenaar).

Het gaat om *Jack Pott 1: In de kaart gespeeld* dat in 1990 een voorpublicatie beleefde in *Algemeen Dagblad*. De avonturier Jack Pott, op de vlucht voor Don Calzone, een door hem opgelichte 'zakenrelatie', ontfermt zich aan boord van een passagiersschip over een neergeschoten man. Die heeft een schatkaart en hele fraaie dochter... Dus raakt Jack verzeild in een meer amusante dan echt spannende zoektocht naar een superdiamant, inclusief romantische verwickelingen. Voor de krant getekend in een realistische stijl die doet denken aan Amerikaanse krantenstrips.

Het is goed te zien dat de verhalen met Nicky Saxx zo'n vijftien jaar later zijn getekend en geschreven. Ritstier en Oosterveer lijken veel zekerder van zichzelf geworden. De tekeningen zijn soepeler en 'leger'. Het bereikte evenwicht tussen het wit en de schaduwpartijen zorgt voor esthetischer genot. Daarbij zijn de verhalen eenvoudiger, minder *tongue-in-cheek*, maar wel lekker spannend en frappant. In *Fataal* gaan Nicky Saxx

en haar paranormaal begaafde vriendin Elja achter rovers aan die zich in Schotland meester hebben gemaakt van een vijftienhonderd jaar oude kist die geopend een gevaarlijk licht uitstraalt. Een boeiende geschiedenis vol actie die verrassend eindigt in Nederland. Ook het tweede verhaal – *Link* – over een lichtende poort in New England naar een parallelle wereld waar nietsvermoedende bezoekers met geprojecteerde angsten gevangen worden gehouden is verrassend. De lokale autoriteiten proberen met alle middelen dit fenomeen geheim te houden.

En gelukkig krijgen de dames tijdens de verwickelingen nog steeds ruimschoots de gelegenheid om te tonen dat ze er best mogen wezen. DR

Nicky Saxx 6:
Fataal/Link

Ritstier & Oosterveer
Boumaar 2006
ISBN geen (hk)
ISBN 90-77777-00-8
Prijs €17,50 (hk)
€ 7,50
64 pagina's
zwart/wit (hk+sk)

Jack Pott 1:
In de kaart gespeeld

Ritstier & Oosterveer
Bee Dee 2006
ISBN 90-77331-21-2
Prijs €14,95
48 pagina's
zwart/wit (sk)

A D V E R T E N T I E

Het BeeldVerhaal

"voor de gulzige lezer"

Voor al uw strips, graphic novels en objecten

Obelix everzwijn
Oplage 3000 ex.

Obelix en Asterix toverkettel
Oplage 999 ex.

Kinkerstraat 162-164 • 1053 MC Amsterdam • 020-6855100

www.het-beeldverhaal.nl

A D V E R T E N T I E

STRIPS & VEEL MEER!

STRIPWINKEL STORS

313

driedertien®

STRIPCURIOSA

Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500

STRIPCURIOSA

STRIPS & VEEL MEER!

078 6142012 • stripwinkelsjors.nl

Scheffersplein 1 Dordrecht

➔ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIJF.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- **t/m 15 mei** Expo 'Schilderij@tentoonstelling' van Aart Clerx, Galerie Lambiek, Kerkstraat 132, Amsterdam, info: (+31) (0)20-6267543 of www.lambiek.net
- **t/m 21 mei** Expo 'Politiek in prent 2005', Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, info: (+31) (0)20-6928810 of www.persmuseum.nl
- **t/m 28 mei** Expo de Luxe, met werk van onder anderen de Pulp de Luxe-tekenaars Stedho, Mario Boon, Brecht Evens, Randall, Lode Devroe, Freek van Haagen en Ivan Claeys, Cultureel Centrum De Spil, H. Spilleboutdreef 1, Roeselare, België, info: www.despil.be
- **t/m 4 juni** Expo 'Jijé tire la couverture', met originelen van albumomslagen voor onder andere Jerry Spring, Blondie & Blinkie en Jan Kordaas, Het Huis van het Stripverhaal, Keizerinlaan 1, Brussel, België, info: (+32) (0)2-5029468 of www.jije.org
- **t/m 5 juni** Expo 'Jan, Jans en de kinderen', Walibi World, Spijkweg 30, Biddinghuizen, info: (+31) (0)321-329903 of www.walibiworld.nl
- **t/m 8 juli** Expo '5 Jaar Studio Noodweer', Señor Hernandez, Houtstraat 59-61, Nijmegen, info: (+31) (0)24-3608181
- **t/m 3 september** Expo 'Strips in veelvoud – De (druk)geschiedenis van het beeldverhaal', Drukkerijmuseum, Leeuwerik 8, Etten-Leur, info: (+31) (0)76-5034826 of www.drukkerijmuseum.nl
- **t/m 3 september** Expo 'Marten Toonder, een heer van stand', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl
- **t/m 17 september** Expo 'Retrospectieve Gotlib', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be
- **6 mei 9^e** Stripkwis, Jeugdcentrum Diezie, St. Michielsstraat 16, Roeselare, België, info: (+32) (0)51-246415 of www.beeldkwartier.be
- **21 mei 3^e** Stripfestival Knokke-Heist, met onder anderen Dino Attanasio, Francis Carin en Marc Waterlain, Van Bunneplein/Zeeldijk, Knokke, België, info: www.stripfestivalknokkeheist.be
- **28 en 29 mei 4^e** Stripfestival, met aandacht voor Heer Bommel en Tom Poes en veel signerende auteurs zoals Dany, Thomas du Caju en Aloys Osterwijk, Sluis, info: www.stripfestivalsluis.com
- **3 en 4 juni** Stripedagen Haarlem, Haarlem, info: www.stripdagenhaarlem.nl
- **11 juni 11^e** Mercatorstripbeurs, met onder anderen Christian Denayer, Jeff Broeckx en Eddy Paape, Gemeenteschool Kruibeke, Bazelstraat, Kruibeke, België, info: (+32) (0)486-744899 of www.mercatorstripbeurs.be
- **15 t/m 18 juni** Internationaler Comic Salon Erlangen, Erlangen, Duitsland, info: www.comic-salon.de
- **19 augustus 8e** Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Gasthuisstraat/Nieuwe Markt, Kampen, info: (+31) (0)38-3320997 of www.steck.nl
- **19 september t/m 26 november** Expo 'Le gième Rêve – 30 jaar dromen', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be
- **30 september en 1 oktober** De Stripedagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0)255-518012 of www.stripdagen.nl
- **7 en 8 oktober** Week van de strip, Stadsfeestzaal Aarschot, Aarschot, België, info: (+32) (0)16-569709

FOTO MARS GREMMEN

Michiel van de Vijver, Rob Derks en Jan Dirk Barreveld tijdens de opening van hun expo. René Leisink was ziek.

Vijf jaar Noodweer

Op 10 april 2001 werd in Nijmegen Studio Noodweer opgericht. Het lustrium viert Studio Noodweer met een expositie in de Nijmeegse stripwinkel Señor Hernandez en een albumuitgave die de hoogtepunten van de afgelopen vijf jaren bundelt. De naam Noodweer is destijds door Rob Derks en René Leisink gepikt uit een zelf opgestelde longlist

van wel dertig namen. Noodweer werd gekozen omdat de naam gemakkelijk te onthouden is en niet te dicht bij de stripwereld ligt. 'Iets met een potlood of balloon ligt wel erg voor de hand', aldus Leisink. Van de oorspronkelijk vijf startende striptekenaars, behalve de drie genoemden ook nog Koert Stavenuiter en Michiel van de Vijver, haakte alleen Stavenuiter in 2003 af. De tentoonstelling – alleen op donderdag, vrijdag en zaterdag tussen 12 en 17 te bekijken – biedt een overzicht van vijf jaar origineel werk. René Leisink licht toe hoe de expositie is opgebouwd: 'De tentoonstelling is een dwarsdoorsnede van wat wij in de afgelopen jaren hebben gemaakt. We hebben ervoor gekozen om recent werk en werk uit de beginperiode naast elkaar te plaatsen; op die manier is ook de ontwikkeling op tekentechnisch gebied goed waar te nemen'. Ook is er een jubileumalbum verschenen met veel niet of nauwelijks gepubliceerd werk. De gelimiteerde uitgave heeft als extra een mapje genummerde en gesignde ex-librisen. TdK

Striphuis

Vlak bij het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal is begin maart een nieuw stripmuseum geopend. La Maison de la Bande Dessinée (Het Huis van het Stripverhaal) is opgericht door François Deneyer die zijn poging tot instandhouding van een Jijé-museum enige tijd geleden zag stranden door geldgebrek. Nu is hem door de Brusselse minister Benoît Cerexhe in 2006 en 2007 €30.000 subsidie toegezegd. Het museum biedt een permanente tentoonstelling van origineel werk van grote Belgische en Franse striptekenaars uit de vorige eeuw. Het gaat daarbij vooral om Dupuistekenaars zoals Jijé, André Franquin, Morris, Peyo, Jean Roba, Maurice Tillieux, Will, Sirius, Victor Hubinon, Mitacq en Eddy Paape. Regelmatig zullen ook andere originelen aan het publiek worden getoond. Vier keer per jaar vindt er een thema-expositie plaats en Deneyer, die we kennen als een gerenommeerde Jijé-verzamelaar, heeft de eerste thema-expositie logischerwijs gewijd aan de omslagen van die auteur. Jerry Spring, Blondie en Blinkie en Jan Kordaas geven acte de présence. Deze speciale expo is nog tot 4 juni te bekijken. De toegangsprijzen zijn bescheiden (€1 of €2) en worden door je leeftijd bepaald. Ben je bijna 17, dan moet je nog snel gaan kijken voor half geld. Het museum is geopend van dinsdag tot en met zondag van 10-18 uur. TdK

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

De Clickies, prijzen voor de beste webcomics van het afgelopen jaar, worden dit jaar voor de tweede keer uitgereikt, en wel tijdens de Stripedagen Haarlem.

De Click-burg-organisatie maakte recent de jury bekend. Jeroen Mirck, Joost Pollmann, Michael Minneboo, Esther Gasseling en Stephan Fellingier bepalen wie er wint. Nieuw dit jaar is de uitreiking van een prijs voor de beste internationale webcomic.

Het gerommel bij uitgeverij Dupuis is nog niet voorbij. In aansluiting op onze berichtgeving in het vorige nummer is nieuw dat behalve Dimitri Kennes, ook de hoofduitgever en de directeur distributie de laan uit zijn gestuurd. De staking medio maart die hierna ontstond en gesteund werd door veel tekenaars uit de Dupuisstal, duurde twee dagen en had tot gevolg dat het Franse moederbedrijf Média-Participations zich drie weken mocht bezinnen op maatregelen om de onvrede weg te nemen. Inmiddels is een tijdelijke directeur benoemd uit de gelederen van Média-Participations: Huguette Marien, de vrouw van Jean van Hamme. De twee ontslagen mede-directieleden mochten weer in dienst treden, maar dat heeft het duo geweigerd uit solidariteit met hun ontslagen voorman Kennes.

Thé Tjong-Khing was weer eens genomineerd voor een boekenprijs. Dit keer stond hij op de shortlist voor de jeugdliteratuurprijs van De Gouden Uil, een Belgische boekenprijs voor oorspronkelijk Nederlands werk. Het boek *Picknick met de taart*, uitgegeven bij Lannoo, haalde het net niet. Hiermee ging €25.000 aan zijn neus voorbij evenals de trofee ontworpen door Ever Meulen. Thé moest zich dit keer tevreden stellen met een geldbedrag van €1500.

De Boekenleeuw - de prijs voor het beste kinder- of jeugdboek van een Vlaamse auteur - werd gewonnen door Jean-Claude Van Ryckeghem met zijn boek *Jonkvrouw*. En de relatie met strips? Van Ryckeghem is bovenal een groot stripliefhebber, loopt met vage plannen om samen met tekenaar Thomas du Caju een van zijn romans te verstrippen en

maakte ooit in 1990 de vierdelige documentaire *Helden van papier* over het beeldverhaal.

Op 18 april trad Ludo Stroobants in dienst bij Standaard Uitgeverij als uitgeefdirecteur Strips, Kids & Digits. Stroobants, die eerder bij Cadbury en Lego werkte, rapporteert direct aan algemeen directeur Eric Willems.

Op 20 april kreeg Peter van Straaten De Gouden Ganzenveer uitgereikt. Het is een jaarlijkse prijs die wordt toegekend aan een persoon of instituut vanwege zijn of haar grote betekenis voor het geschreven en gedrukte woord.

Politiek tekenaar Djanko heeft de Junior Inktspotprijs 2005 gewonnen. Hij mocht de prijs in het Amsterdamse Persmuseum in ontvangst nemen voor zijn tekening *Irak*, gepubliceerd in *AD Rotterdams Dagblad* op 19 februari 2005.

De Marten Toonder/Geertjan Lubberhuizenprijs voor literaire prozadebuten is opgeheven vanwege financiële en organisatorische problemen. Dit maakte het bestuur van de Marten Toonder Stichting bekend.

De strip *F.C. De Kampioenen* heeft de Kids Award 2006 gewonnen. Deze door kinderen toegekende prijs werd op 9 april vreemd genoeg overhandigd aan twee acteurs van de gelijknamige TV-serie. Gelukkig zwaaiden zij onmiddellijk alle lof aan tekenaar Hec Leemans toe.

› WAARVOOR?

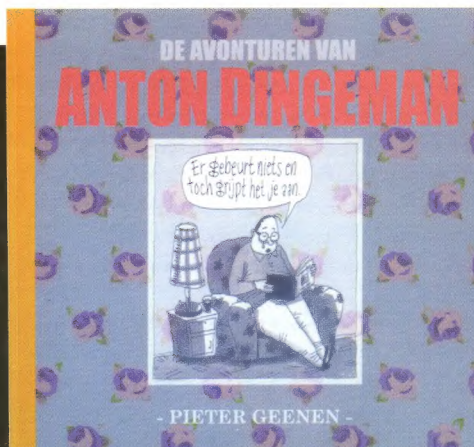
Op 25 maart overleed Aart Zeeman, medewerker van stripwebsite Stripster. Hij werkte sinds 2003 mee aan de site als redacteur met als specialiteit de links. Ook ontwikkelde hij hulpprogramma's voor de site. Zeeman werd slechts 55 jaar.

Stripsценарист Cor Docter, voornamelijk bekend van de krantenstrip *Brammetje Fok* (1964-1972) die hij maakte met tekenaar Bartel van Leeuwen, stierf op 1 april. Docter werd 80 jaar.

→ WINNEN

In *Stripschrift* 375 publiceerden wij een interview met Pieter Geenen. Zijn nieuwe album - *De avonturen van Anton Dingeman* - ligt eerdaags vers in de stripschappen. In samenwerking met de auteur en uitgeverij De Harmonie stelt *Stripschrift* vijf gesigneerde exemplaren beschikbaar. We vragen wel om het goede antwoord te geven op de volgende vraag:

Welk beroep heeft Anton Dingeman?

Stuur het antwoord vóór 15 juni naar
Geenen-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
 of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

→ STAPELTJE SECUNDAIR

Bouterbode 22 en 23

In nummer 22 staat naar aanleiding van 50 jaar kindertelevisie een oproep aan lezers die herinneringen hebben aan de eerste serie met handpoppen en marionetten die Jean Dulieu in 1967 maakte voor tv: *Koning Noppie*. Meld u bij de Bouterbode! Verder een necrologie van Fred Julsing en de bespreking van een boek over het jeugdtijdschrift *Kris Kras*, dat verscheen van 1954 tot 1966. Medewerkers van dit tijdschrift waren onder anderen Annie M. G. Schmidt en Jean Dulieu.

In nummer 23 een uitgebreid bericht over de diefstal bij Het Nederlands Stripmuseum in Groningen begin oktober vorig jaar, waarbij een aquarel van Dulieu werd ontvreemd, en de Sinterklaasviering in het grote bos. DR
Meer info: Dobbenwal 47, 9407 AD Assen of bouterbode@paulusarchief.nl

Brabant Strip Magazine 126 t/m 128 en 130 t/m 135

Nummer 126, een *Suske en Wiske*-nummer in verband met het 60-jarig bestaan, zat al langer in de planning maar het ontslag van tekenaar Marc Verhaegen is door de redactie dankbaar aangegrepen voor een verse analyse over zijn tekenstijl en scenariokeuzes. Ook het interview met Helena 'dochter van' Vandersteen staat voor een belangrijk deel in het teken van de actuele onrust. Tel daar het artikel over Luc Morjaeu bij op en het geheel rechtvaardigt de typische *Suske en Wiske*-cover van dit nummer. TdK
Nummer 127 bevat een uitgebreid interview met Daniël Desorgher, tekenaar van *Jimmy van Doren*. Verder bibliofiele aandacht voor *De Smurfen* en een vraaggesprek met de Nederlander Johan van Zanten, maker van de gagstrip *Swah?*

Nummer 128 biedt een interview met Hans van Oudenaarden en Frank Jonker, de makers van *Bob Evers*, de verstripping van de beroemde jeugdserie van Willy van der Heide. Voorts worden er pagina's gewijd aan het reclamewerk van Jean-Pol en de striproute in Antwerpen. RS
De 'gepensioneerde' *Suske en Wiske*-tekenaar Paul Geerts vertelt in nummer 130 over zijn reis naar Vietnam, het nieuwe verhaal dat daar ontstond en over zijn biografie. DR

In nummer 131 duikt Paul Teng op, die ook nog ingaat op de samenwerking met de vorig jaar september overleden Vladimir Volkoff (*Sint Vladimir en Alexander Nevsky*). Voorts aandacht voor drukverschillen tussen versies van *Suske en Wiske op het eiland Amoras* en, zoals te doen gebruikelijk, reclamestrips.

Nummer 132 bevat het derde deel van de serie 'Achter de schermen van het weekblad *Kuifje*'. Met ditmaal aandacht voor de medewerkers van de studio en een inkijkje in redactievergaderingen van het weekblad in de jaren vijftig. Ook staat in dit nummer onbekend werk van Marc Sleen. Verder lanceert de redactie een nieuw

blad, *Peper*, dat een tegenhanger moet vormen voor de *Collectie Fenix*, waarin voor de abonnees oude strips onder het stof vandaan worden gehaald. In *Peper* komt juist werk van een jongere generatie tekenaars. Een nobel initiatief, maar het nulnummer had wel iets meer peper kunnen gebruiken. De eigenzinnige grappen van Tomas Murk (Tom Durinck, www.tomasmurk.be) zijn nog het leukst. Hij laat zien dat het na *Dirkjan* mogelijk is nog hardere grappen te maken met kabouters!

Nummer 133 bevat getekende felicitaties aan het adres van Dirk Stallaert (want 50 jaar!). Voorts een portret van William Vance en een interview met nota bene Bert van der Meij, toch niet bepaald een publiekstekenaar waar dit blad normaaliter zijn aandacht op richt.

Nummer 134 bevat een interview met Ferry. Ook richt de redactie zich tegenwoordig op Nederland, wat in dit nummer een stuk over het ontstaan van *Flipje* oplevert alsmede een vraaggesprek met de huidige tekenaar Arie van Vliet. RS
Max Mayeu (1911-1997) tekende onder verschillende namen, maar werd het bekendst als Sirius. In nummer 135 staan twee artikelen en een – eerder elders gepubliceerd maar bijgewerkt – interview over de geestelijk vader van *De Timoers* en *Simon de danser*. Bij de informatie, ruim geïllustreerde verhalen over deze *Robbedoes*-tekenaar wordt een bibliografie node gemist. Naast stripnieuws en recensies verder een gesprek met Henk Kuipers die in het nieuwe *Franka*-verhaal teruggaat naar Alexander de Grote. DR

Meer info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België of www.brabantstrip.be

Stripnieuws 05/2, 05/6 en 06/2

Niemand minder dan Marten Toonder wordt in het Rosa Spier Huis, een speciaal voor wetenschappers en kunstenaars bestemd verzorgingstehuis, bezocht voor nummer 05/2. Helaas komt er uit het vraaggesprek met de ondertussen op 27 juli overleden auteur weinig nieuws. De man blijkt oud, vermoeid en tot weinig bijzondere uitspraken te verleiden. Daarbij heeft hij weinig op met de hedendaagse strips zodat het geheel een vrij groot bromgehalte kent. Behalve de gebruikelijke strips nog aandacht voor Christian Verhaeghe, Charles Guthrie, Craig McCracken, Robbert Damen, Marvano en Jef Nys, die al vijftig jaar de kinderstrip *Jommeke* tekent. TdK

In nummer 05/6 vertelt Peter de Wit naar aanleiding van het veertiende album van *Sigmund* dat zijn hersenen na een bloedprop en een operatie weer symmetrisch op zijn plaats zitten, zegt de tekenaar Dirk Stallaert – die binnenkort *Suske en Wiske* gaat tekenen – dat hij geen scenario's

kan schrijven en stelt de vroegere tekenaar van *Suske en Wiske*, Marc Verhaegen zijn nieuwe stripkinderen voor: Senne en Sanne, die hun eerste avontuur beleven in een strip met de titel *Rebecca R. DR*

Het tijdschrift voor stripliefhebbers nu geheel in kleur! O nee, dat was een ander blad, *Stripnieuws* is al tijden kleurig. In het tweede nummer van dit jaar naast veel stripnieuwtjes en recensies aandacht voor Jan Bosschaert die afwil van zijn bijnaam 'De Manara van Vlaanderen', Gerard Leevers, die met zijn autobiografische *Gleevers dagboek van Stripschrift* naar *Stripnieuws* verhuist, en een artikel over de alweer 75-jarige striptekenaar en illustrator René Follet. In de serie levende legenden van het beeldverhaal is deze keer Arthur Berckmans, alias Berck (*Pechvogel*, *Sammy*, *Mulligan*, *De Donderpadjes* en *Lowietje*) aan de beurt. In een interview zegt de baas van uitgeverij Balloon Books, reeds de grootste uitgever van België en Frankrijk, dat hij ook in Nederland wil groeien. 2006 zal volgens Balloon Books vooral het jaar van de manga worden. (Houd de mangameter in *Stripschrift* in de gaten!) DR
Meer info: Postbus 11335, 1001 GH Amsterdam of www.stripnieuws.nl

Zozolala 144 t/m 147

Nummer 144 bevat een interview met Jeroen Steehouwer, wiens stripbewerkingen van volkverhalen van de Russische schrijver Leo Tolstoj bij Oog en Blik verschenen onder de titel *Waarvan leeft de mens?* Ter gelegenheid van het verschijnen van het eerste deel van de Nederlandse vertaling van de atoombomstrip *Hadashi no Gen* (*Barefoot Gen*) van Keiji Nakazawa, zette Zozolala de mooiste citaten uit interviews met de Japanse tekenaar/schrijver in *The Comics Journal* 256 en op de site www.actuabd.com bij elkaar.

In nummer 145 een gesprek met Nix (Marnix Verduyn) geestelijk vader van de Vlaamse strip *Kinky & Cosy* die in eigen land nauwelijks verkoopt, maar die het in Nederland blijkbaar wel goed doet. Verder aandacht voor *De Woestijn-scorpionen*, de avonturenstrip van Hugo Pratt die wordt voortgezet door de Zwitserse tekenaar Pierre Wazem, en voor *Kleine West Coast Blues*, een 'sociaal misdaadverhaal' van Jean-Patrick Manchette (1942-1995) 'vertekend' door Jacques Tardi.

's Werelds oudste stripinformatieblad
verschijnt 8 maal per jaar en wordt
samengesteld door een onafhankelijke
redactie.

Redactie

Teus de Kruijf, Arco van Os,
Dik Rondelap, Rik Sanders

Medewerkers

Manon Albers, Olav Beemer, Ben Bits,
Ruud Booms, Mars Gremmen, Onno
Jauernig, Eddie de Jong, Willard Mans, Jean-
Marie Mievis, Jeroen Mirck, Lex Ritman,
Herman Selleslags, Erwin Suvaal, Aimée
Terburg, Rudy Vrooman, Jeroen Wassing,
Geert de Weyer, René Windig, Olivier Wortel

Omslag

Ever Meulen

Redactie-adres

Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen

Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl

Een abonnement omvat 8 nummers
en wordt daarna telkens stilzwijgend
verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn
te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op
girorekening 9347590 ten name
van Stichting Uitgeverij Stripstift
te Rotterdam.
Nederland €42,50
België €45,00
Other countries €59,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21

Bedragen zijn inclusief 6%
BTW

Opzeggings schriftelijk
richten aan de uitgever,
uiterlijk twee nummers
voor het aflopen van het
abonnement.

Reprorecht

Het overnemen, maar ook het
vermenigvuldigen van artikelen en
illustraties is slechts goetoorloofd na
schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal

Ongevraagd toegestuurd materiaal
wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de
artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties

Voor de opgave van advertenties
en het opvragen van de tarieven
kunt u contact opnemen met de
uitgever, of e-mailen naar
advertieren@stripschrift.nl

Druk

Printec Offset, Kassel, Duitsland

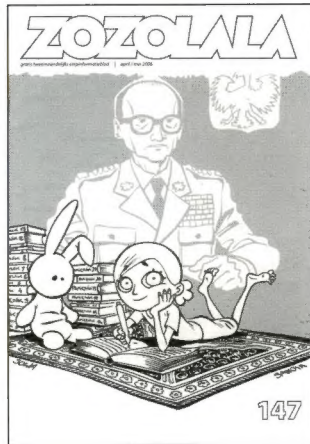
Uitgever/Distributie

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven
in opdracht van Het Stripschap.
Leden van Het Stripschap
krijgen €1,25 korting op de
abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

Het vaak rauwe en surrealistische tekenwerk van de Franse kunstenaar Stéphane Blanquet (www.blanquet.com) is voor Zozolala (146) reden voor een interview met deze 'onbetwistbare vernieuwer van het stripverhaal'. Naar aanleiding van een expositie in Parijs (*Le monde de Franquin*) verder een interessant verhaal over de pionier van de atoomstijl, die voor veel jonge tekenaars weer een inspiratiebron lijkt, negen jaar na zijn dood. Ook aandacht voor de verstripping van *Broze stad* van de romanschrijver Paul Auster en albumrecensies. Inventieve stripmakers kunnen hun voordeel doen met een artikelje over stimuleringsubsidies afkomstig van het Nederlandse Fonds voor

Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst.

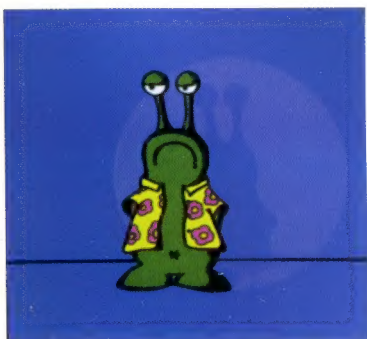
In nummer 147 een interview met de Poolse scenariste Marzena Sowa en haar vriend de Franse tekenaar Sylvain Savioa (*Nomad, Al' Togo*). Zij praten over hun gezamenlijke strip *Marzi* over een vijfjarig meisje in een grauwe Poolse stad ergens in de jaren tachtig. Interessant is ook een informatief stuk over de tekstloze houtsnedestrip, die vooral aan het begin van vorige eeuw socialistisch angehauchte kunstenaars tot grote hoogten inspireerden, zoals Frans Masereel. DR
Meer info: Postbus 344, 3720 AH Bilthoven of www.zozolala.com

→ EIGEN BEHEER

Freddy

De Belgische cartoonist en strip-tekenaar Gerrit de Bremme publiceert al enige jaren onder het pseudoniem Sh3LI4C (spreek uit: Shellac). Sinds 2002 tekent hij de uit drie plaatjes bestaande strip *Freddy*, een groen buitenaards wezen met ogen op steeltjes.

Inmiddels is hij toe aan deel 3 op klein formaat. Sh3LI4Cs grappen zijn ongepolijst, soms hard, vaak seksistisch, vrouwonvriendelijk, spottend met het geloof, maar ook regelmatig grappig. Freddy moet het daarbij veelal hebben van de grap die zó voor de hand ligt dat het weer leuk wordt. De voorpublicatie in het Leuvense studentenblad *Veto* doen het al jarenlang goed. Meer info over (het werk van) Sh3LI4C, zoals over zijn andere stripheld – Kantoor-man – is te vinden op zijn website www.shellac.be, en daar zijn ook zijn boekjes te bestellen. TdK

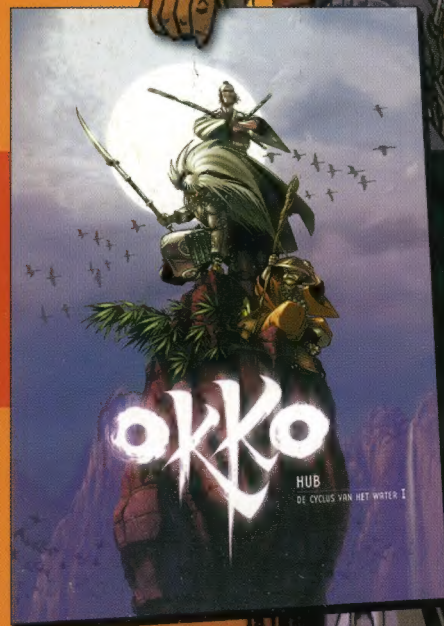
Lisa en Lola

Lisa en Lola zijn zussen en tieners. Ze beleven al tien jaar lang avonturen in meidenblad *Fancy* waar ze in februari voor de 150e keer in verschenen. Lisa, kort bruin opgestoken haar, en Lola met lang en rood haar zijn echte meiden. Hun stripleven bestaat dan ook uit typische zussen- en meidenzaken. En wat doen die zoal? Winkelen, eten, film kijken, verliefd zijn, pesten, sms'en, chagrijnig of ongesteld zijn, ruzie maken en spelletjes doen. Jan Vriends, de tekenaar van de serie, geeft in eigen beheer een album in oblongformaat van deze jongedames uit (Mad Dog 2006, €8,50, 36 pagina's, kleur, sk). De humoristische verhaaltjes zorgen voor een licht voyeuristische gevoel. Al die gevoelens en geheimen van jonge meisjes worden hier zo maar cadeau gegeven. De eerste druk (1000 exemplaren) is verkrijgbaar bij de meeste stripspeciaalzaken of via de website www.lisaenlola.nl, waar je ook terecht kunt voor buttons en kaarten van de zusjes. TdK

Het is het jaar 1108 van de officiële tijdrekening van het rijk Pajan.
Okko, de samoerai zonder meester, bevindt zich ver van
de slagvelden. Aan het hoofd van een kleine groep demonenjagers
trekt hij door het land. Hij wordt vergezeld door Noburo, een vreemde reus,
die zijn gezicht verborgen houdt achter een rood masker,
en van de nukkige boeddhistische monnik Noshin, die een groot
liefhebber is van sake. Tikku, een jonge visser,
vraagt Okko om hulp. Zijn zuster is ontvoerd door een bende piraten.

Maar een dergelijke opdracht heeft zijn prijs...
Voor de vier avonturiers zitten er veel grotere gevolgen aan vast
dan ze voor mogelijk hadden gehouden.

NU VERKRIJGBAAR

www.silvesterstrips.nl

